

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)

TUTANAK DERGİSİ

-----0-----

**6'ncı Toplantı
25 Haziran 2025 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Adem Korkmaz'ın, Komisyonun bugüne kadar yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalarına, bugünkü gündemine ve katılımcılara ilişkin açıklaması

III.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşme

IV.- SUNUMLAR

1.- Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Davut Keleş'in, zirai donun çeşitleri, etkileri, don zararlarının derecelendirilmesi, tarihsel olarak yaşanmış zirai don afetleri, 2025 yılının Nisan ayında yaşanan don olayı ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları hakkında sunumu

2.- Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Mehmet Levent Kurnaz'ın, iklim değişikliği, yaşanan don olayı ve gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için yapılabilecekler hakkında sunumu

3.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkan Yardımcısı Orhan Solak'ın, iklim değişikliğinin genel, küresel ve ülkemizdeki etkileri hakkında sunumu

4.- Meteoroloji Genel Müdür Yardımcısı Yüksel Yağan'ın, dolusavarın çalışma sistematığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün iklim izleme çalışmaları, zirai donla ilgili faaliyetleri ve Nisan 2025'te gerçekleşen zirai don sürecinde Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün yaptıkları hakkında sunumu

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Mersin Milletvekili Gülcan Kış'ın, Komisyon Başkanı Adem Korkmaz'ın Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşmelerde yaptığı konuşmasında geçen Mersinli çiftçilere yapılan ödemelerle ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI,
ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK
BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)

-----0-----
6'ncı Toplantı
25 Haziran 2025 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

2025 Yılıının Nisan Ayında Ülkemizde Gerçekleşen Zirai Don Olayının Sonuçlarının Araştırılması, Üreticilerin ve Tarımsal Ürünlerin Uğradığı Zararların Tespiti ve Gelecekte Yaşanabilecek Benzer Olayların Etkilerinin En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.16'da açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Adem Korkmaz, Komisyonun bugüne kadar yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalarına, bugünkü gündemine ve katılımcılara ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşme yapıldı.

Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Davut Keleş tarafından, zirai donun çeşitleri, etkileri, don zararlarının derecelendirilmesi, tarihsel olarak yaşanmış zirai don afetleri, 2025 yılının Nisan ayında yaşanan don olayı ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünün çalışmaları,

Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Mehmet Levent Kurnaz tarafından, iklim değişikliği, yaşanan don olayı ve gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için yapılabilecekler,

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkan Yardımcısı Orhan Solak tarafından, iklim değişikliğinin genel, küresel ve ülkemizdeki etkileri,

Meteoroloji Genel Müdür Yardımcısı Yüksel Yağan tarafından, dolusavarın çalışma sistemi, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün iklim izleme çalışmaları, zirai donla ilgili faaliyetleri ve Nisan 2025'te gerçekleşen zirai don sürecinde Meteoroloji Genel Müdürlüğünün yaptıkları,

Hakkında sunum yapıldı.

Mersin Milletvekili Gülcan Kış, Komisyon Başkanı Adem Korkmaz'ın Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşmelerde yaptığı konuşmasında geçen Mersinli çiftçilere yapılan ödemelerle ilgili ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 18.03'te son verildi.

25 Haziran 2025 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.16
BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)
BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)
SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)
KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)
----- 0 -----

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, çok kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli milletvekillerimiz, basın mensuplarımız, bugün Komisyonumuzu bilgilendirmek için davet ettiğimiz kurum ve kuruluşlardan katılan değerli yöneticilerimiz, üniversitelerimizin değerli akademisyenleri; Komisyonumuzun bu haftaki çalışmaları için hepinize selamlarımı, saygılarımı sunuyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Adem Korkmaz'ın, Komisyonun bugüne kadar yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalarına, bugünkü gündemine ve katılımcılara ilişkin açıklaması

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Malum, Komisyonumuz iki farklı çalışma yürütüyor. Birincisi, burada, Meclisimizde, bilgilendirmeler şeklinde ilerliyoruz. İkinci olarak da saha çalışmalarını yürütüyoruz. Bunu, üçüncü bir çalışmayı da yani nitelik itibarıyla farklılık arz eden üçüncü bir çalışmayı da 4 Temmuz günü iki farklı konuda yapacağımız teknik ve akademik çalıştaylarla sürdüreceğiz. Ondan sonra da saha çalışmalarımız, teknik çalışmalar -kurumlarımızın- ve akademik çalışma bittikten sonra da bir bütünlük içerisinde raporumuzu Meclis Başkanlığına süreceğiz.

Birinci etap saha çalışmalarından sonra oluşan, Komisyonumuzun hızlı bir değerlendirme çalışmasını Bakanlığımızla da paylaştık, Sayın Bakanımıza da konuyu ilettik. Programlarda olağanüstü bir terslik olmazsa çalıştayımıza Sayın Bakanımız da katılacak, farklı genel müdürlükler düzeyindeki teknik arkadaşlar da katılacaklar. İnşallah, orada da iki önemli konuda, biri, iklim değişikliği gerçeği karşısında tarım ve yeni tarım politikalarının nasıl olması gerektiği üzerine, daha çok iklim değişikliğini çalışan ve bu kapsamda tarım üzerine odaklanan teknik ve akademik ve Komisyon üyelerimizin katılımıyla olacak, diğesinde de sürdürülebilir bir tarım için, sürdürülebilir bir gıda üretimi için, artık tarım ve gıdanın ülkeler açısından stratejik taşıdığı olduğu önemi dikkate alan, "Türkiye'deki Tarım Sigortalarının Yeniden Yapılandırılması" başlığında daha çok sigorta, aktüeryal yapı, dünya uygulamaları gibi başlıklarını tartışacağımız, Türkiye'de TARSİM olarak isimlendirilen ama buna geniş bakmak lazım, tarımsal sigortalar ya da başka bir bağlam mı ortaya koymak lazım, sadece sigorta mantığında tarımın sürdürülebilirliğini temin etmek ne kadar mümkündür, bunları tartışacağımız; ayrıca, başka bir çalışma ya da başka bir sistem mi inşa etmek gerekecek bu konuda, burada, daha, dünya ve Türkiye'de yeni bir yapılandırma modelinin inşa edilmesinin hedeflendiği bir teknik çalışmayı da tamamladığımızda, inşallah, Komisyonumuz bu anlamda önemli bir konuyu da gündeme getirmiş ve bu konuda bir fark oluşturacak çalışmayı ortaya koymuş olacaktır diye düşünüyorum.

Bugün, programımızda bizlere bilgilendirme yapmak üzere, değerli bilgilerini ve tecrübelerini paylaşmak üzere Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırma Daire Başkanımız Doçent Doktor Davut Keleş burada, Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkez Müdürü Profesör Doktor Levent Kurnaz buradalar, İklim Değişikliği Başkan Yardımcımız Orhan Solak Bey buradalar, yine, İklim Değişikliği Başkanlığından Çevre Mühendisi Ali Cem Deniz Komisyonumuzdalar, İklim Değişikliği Başkanlığından Ziraat Mühendisi Zeynep Deren Çivi Hanımefendi burada, Meteoroloji Genel Müdür Yardımcımız Yüksel Yağan buradalar. Yine, Meteoroloji Genel Müdürlüğü Daire Başkanımız Elif Müdrike Hanım buradalar, Meteoroloji Genel Müdürlüğü Daire Başkanımız Zekiye Güneri Hanımefendi buradalar.

III.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşme

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sunumlarına geçmeden önce sayın milletvekilimizin bir söz talebi oldu, Komisyon üyelerimizden de söz taleplerini alalım, daha sonra değerlendirme alacağız zaten ama hani genel gündemle ilgili konu özet ve ana hatlarıyla ifade edilirse... Komisyonumuz sunumlar bittikten sonra da yine değerlendirmeler yapmaya devam edecek.

Buyurun Vekilim, öncelik vekilimize.

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) - Sayın Başkanım, nezaketiniz için çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Estağfurullah.

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) - Komisyon üyesi milletvekillerimize de Genel Kurul çalışmalarına nöbetçi olarak katılacağım için mazeretimi arz ediyorum.

Sayın Başkanım, çalışmalarınızda başarılar ve kolaylıklar diliyorum.

Malumunuz olduğu üzere, Meclisimizde kurulan bu tip araştırma komisyonları bir somut olay üzerine kurulmuş olmakla birlikte daha yapısal olarak meselelere yaklaşmakta ve daha orta ve uzun vadeli sorunlara da çözüm üreten bir perspektif üretmektedirler. Ancak bu dönem, ilki 24 Şubat gecesi Mersin'de yaşanan ve süregelen zirai don felaketi mağdurları olan çiftçilerimizin de dikkati âdeta idare tarafından da bilinçli olarak bu Komisyona çekilmiş durumda. Yani sanki burası Tarım Bakanlığı yerine bir ödeme planı hayata geçirecek, çiftçilere bir somut destek verecekmiş gibi bir intiba yaratılmış durumda. Bunun da Komisyon üzerinde ciddi bir haksız algı ve psikolojik baskıya dönüştüğünü kabul etmek gerekiyor. İlimizin 3 kıymetli milletvekili Komisyonumuzda temsil ediliyor. Burada, Mersin'in ilk zarar gören illerden biri olarak, takribi olarak yüzde 65 oranında gördüğü zararın ne kadar büyük bir yıkım oluşturduğunu ve ilin siyasetçilerinin de meseleye olan hassasiyetini gösteriyor. Ben de bu olaydan hemen on beş gün sonra yani Bakanlığın ne yaptığını gördükten sonra Tarım Bakanlığına 8 sorudan müteşkil bir soru

önergesi vermiş idim. 4'ünde Mersin'le ilgili somut atılacak adımlar, 4'ünde ise yapısal iyileştirmelerle ilgili sorular vardı. Geçtiğimiz hafta yani tam üç ay sonra Bakanlık soru önergeme cevap verdi ve bu soru önergeme verilen cevabın metin olarak yüzde 70'i TARSİM'le ilgili açıklamaları içeriyor, TARSİM nedeniyle yapılan düzenlemeler, indirimler, işte "Gençlere, kadınlara, belli bir yaş üzerindekiilere şu indirimler yapılır." deniliyor ve devamında 2024 yılında yayımlanmış bir kredi mevzuatına referans verilerek "Bu yıl 75 milyonluk bitki, fidan desteği verilecek."le soru önergesi tamamlanıyor. Eğer Tarım Bakanlığının meseleye bakış açısı bu soru önergesine verilen cevaptan ibaret ise bu yıl zirai don felaketi içerisinde yok olmanın eşiğine gelmiş çiftçilerimize doğrudan bir yardım yapılması, doğrudan bir ödenek verilmesi söz konusu değildir, herhangi bir şekilde borç ödemesi de söz konusu değildir. Buna TARSİM dışı çiftçilerle ilgili olarak dikkat çekiyor olmakla birlikte, TARSİM'in de henüz şu ana kadar tek bir kuruş ödemeyi Mersinli çiftçinin hesabına geçmediğini de belirtmek gerekir. Ben Tarım Bakanlığının bu yaklaşımının özellikle bu yıl zirai don felaketi altında büyük sıkıntı yaşayan çiftçilerin beklentileriyle ve sahadaki gerçeklikle hiç örtüşmediğini size hatırlatmak ve Komisyonumuzun da -Türkiye'nin gözü burada, çiftçinin gözü burada- Tarım Bakanlığının bu hususta atması gereken adımları bir an önce atması hususunda bir tavsiye makamı, bir baskın makamı olarak harekete geçmesini hatırlatmak için buradayım. Bu soru önergesine verilen cevabı da size takdim edeceğim.

Bu arada ilimiz Mersin'i de ziyaret ettiniz, faydalı bir çalışma olduğundan eminim ama il milletvekilleri bilgilendirilmiş olsaydı belki biz de ziyaretinizde eşlik edebilirdik diyorum ve teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, ben teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Ziyaretler konusunda, o ilk ziyaret programımızdı, ufak tefek aksamalar oldu, şimdi, bundan sonra yaptığınız her saha programında vekillerimizin tamamına önceden haber veriyoruz.

Diğer konu da -ki notumuzu aldık- bu tabii ki Türkiye'nin her bölgesinde yaşanan bir olay olduğu için de toplumun bu konudaki duyarlılığının biraz biz de farkındayız, bazen biz de konuşmalarımızda diyoruz: Biz bir Komisyonuz, biz bir araştırma yapıyoruz, bu araştırma sonuçlarımızı da gerek Meclis Başkanlığımızla gerekse ilgili kurumlarla paylaşıyoruz. Elbette Hükümetimizin bu konuda yapacakları, planlamaları kısa ve orta vadede olacaktır diyoruz. Hani bu beklentinin... Komisyonumuz tabii ki yapısı itibarıyla bir ödeme komisyonu ya da bir icrai yönü olmamakla birlikte toplum taleplerinin oluşturulması bakımından da bir misyon üstleniyor. Bunu da en uygun bir zeminde ve dille ilgili bütün kurumlarla, bütün çıplaklığıyla da paylaşıyoruz. Yani burada, Meclis Komisyonunda zaten oluşturduğumuz raporların, ön raporumuzun dâhil tamamı Komisyonumuzun oy birliğiyle oluşan bir rapor olmuştu, bundan sonraki de böyle olacak çünkü bu meselenin boyutu bütün toplumu ve bütün herkesi ilgilendiren bir konu. Biz de bu konuda kendi gördüğünüz çerçeveden, teknik ve akademik görüşler çerçevesinde oluşturacağımız zeminde çalışmayı sürdürüyoruz diyorum.

Teşekkür ediyorum ben de.

Evet, Ömer Ağabey, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Zirai don olayının gerçekleştiğinden bugüne yetmiş günü aşan bir süre geçti, yılbaşında da Çukurova'da zirai don meydana gelmişti.

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) - Yüz yirmi beş gün.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu süreçte şu anda iktidar tarafından yapılmış herhangi bir uygulama yok. Öyle olunca, alanda çiftçiler doğal olarak bizleri arıyorlar ve "Zirai Don Komisyonu çalışmaları bitmeden bir şey yapamayız, onun için de onların yapacağı çalışmaların sonucunu bekliyoruz." ifadeleri, Tarım ve Orman Bakanlığının bazı personeli tarafından soranlara ifade ediliyor. Şimdi, bu durumda bir yanlışlık var orta yerde çünkü Zirai Don Komisyonunun amacı kimin ne kadar zararı oluştuğunu tespitten çok ortaya çıkan felaketin boyutlarını irdeleyip bununla ilgili oluşturacağı raporu Meclise sunarak önümüzdeki süreçte benzer sorunların yaşanmaması yani bu Komisyonun bir ödeme komisyonu olmadığı ve bununla ilgili tespit yapma durumunda bulunmadığının kamuoyuyla paylaşılmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok sayıda telefon alıyoruz; örneğin, Yozgat'ta dolu felaketi yaşandı birkaç gün önce, buğdayların veya ürünlerin, tarladaki ürünlerin hasadı mümkün değil, çiftçi bizi arıyor "Bizi de bu Komisyona katın, paramızı bizim de çıkarın." deniliyor. Şu ana kadar zirai donla ilgili Sayın Cumhurbaşkanının da açıklamış olduğu "ÇKS'li, TARSİM'de olsun olmasın, tüm çiftçilerin zararı karşılanacaktır." ifadesi hâlihazırda boşlukta durmaktadır. Bununla ilgili mutlak surette bir ödeme çiftçiler için ihtiyaçtır çünkü ilacını, gübresini aldığı bayiye olan borcunu ödeyemiyor, kredi döngüsü gerçekleştirilemiyor, 1 trilyon 8 milyara ulaşmış şu anda çiftçilerin kredi borcu bulunuyor. Bu süreç içinde Komisyonun da bir yerde bu şekilde tanımlanmasından dolayı bize de düşen bir sorumluluk, bunu siyasi iktidara hem iletmek hem de Komisyonun böyle bir işlevi olmadığını paylaşmak gerektiğini düşünüyorum.

Bu arada, kime, ne yardım, nasıl yapılacağı konusu da açıklık kazanmadı çünkü şu anda, Türkiye'de ÇKS'li çiftçilerden TARSİM'e kayıtlı olanlara TARSİM'in Genel Müdürü burada açıkladığında yüzde 2 civarında bir TARSİM ödemesi yapıldığını belirtmişti. Onun dışındakilerin ne kadar ödeme alacağı bilinmediği gibi, ÇKS'li olsun olmasın, bahçesi var, dalda ürünü var ama bu yıl ürün alamayacak, o zararların karşılanması talepti, bu konuda biz önergeler de verdik, kanun tekliflerini de Meclis gündemine getirdik. Buradaki sorun şu: Eğer o bahçeye bu yıl bakım olmazsa gelecek yıl da ürün olmayacak. Onun için, onun bahçeye bakım yapabilmesi için acil destek gerekiyor. Özellikle zirai don afetine uğramış bölgelerin afet bölgesi kapsamına alınarak özellikle borçlarının ötelenmesi zaruret. Eğer o sağlanmazsa önümüzdeki yıl da bu yılkinden daha sorunlu geçecek. Komisyonun bu bağlamda yaptığı çalışmalarda irdelediği alanların içinde de tanık olduğumuz gibi, bazı yerlerde hasar tespitleri yalnızca bahçe ürünlerinde yapıldı ve ÇKS'lilerde yapıldı, bazı yerlerde tarla bitkilerinin hasarlarıyla ilgili tespit dahi yapılmadı. Yapılacağı söylenmişti, ben aradım, yapılmamış yani erkenci ürünlerde, yılbaşında patatesin yaşadığı, lahananın, pancarın erken ekiminin yaşandığı tarla ürünlerinde yapılmamış, arpada yapılmamış. Böyle olunca da gerçek anlamda ciddi bir üretim kaybı var, üretim kaybıyla ortaya çıkan zarar ziyanın nasıl giderileceğinin de kamuoyuyla paylaşılması gerekir. Vesileyle başlangıçta bunu ifade etmek istiyorum. Zirai Don Komisyonu mevcudun tespiti ve bundan sonraki süreçte tekrar olabileceklerin -ki iklim değişikliğiyle bunlar yaşanacak- ortadan kaldırılmasına yönelik neler yapılabileceğinin araştırılmasına yönelik bir Komisyon ve tüm siyasi partilerden, grubu olan siyasi partilerden oluştuğu için de bir parti Komisyonu değil, Mecliste yer alan partilerdeki

milletvekilllerinden oluşmuş bir Komisyon olduğunu ifade etmekte yarar var ve bu beklentinin yaratılmasının, özellikle teşkilat eliyle de sağlanmasının yanlışlığını ifade etmek istiyorum.

Daha sonra, konuşmaların ardından tekrar söz alacağım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah, ben teşekkür ederim.

Başka söz almak isteyen arkadaşımız...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İlhami Bey, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Herkese iyi günler, selamlar, saygılar.

Şimdi, Başkanım, değerli vekillerimizin de ifade ettiği gibi, sorun çözücü olarak şu anda dışarıda şu Komisyon görülüyor. Malum, sizin seçim bölgeniz Burdur'dan da vatandaşlar bizi aradılar ve "Sayın Vekilim siz Komisyondasınız, ödemeler ne zaman yapılacak, ne kadar yapılacak?" diyorlar. Ben de haddimi aşarak topu sizin kucağınıza bıraktım çünkü siz Burdur Milletvekilisiniz, Burdur'la ilgili önümüzdeki hafta bir çalışma olacağını, çalıştay olacağını ama gerçek olan tablonun da bu Komisyonun para verme veya para oluşturma gibi bir yapısının olmadığını ifade etmemiz gerekiyor. Dışarıda diğer vekillerin belirttiği gibi, yanlış bir algı var. Şimdi, ben Mersinli ilgili az önce hayretler içerisinde kaldım. Ödemelerin yapıldığı gibi bir söylem vardı daha önce ama şimdi sayın vekilimiz resmî kayıtlardan aldığı soru önergesine cevabı paylaştı bizlerle, şimdi şaşkıncı kaldık yani bir kaos var ve tarlada da bahçede de müthiş bir sıkıntı var. Şimdi, her gün yangınlar var, her gün dolu var, don zararı zaten gerçekleşti, çiftçi şu anda ne yapacağını bilmiyor. Bankalara olan borçlar çığ gibi artıyor, Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlar artıyor ama bununla ilgili iktidardan şu anda hiçbir hamle yok. Bakın, Meclis kapanacak, bu çiftçilerle ilgili bir kanun teklifi gelmesi gerekiyor aslında, eğer bir şey yapılırsa, bunlara bir kolaylık sağlanacaksa... Bana göre bunun bir an evvel düşünülmesi gerekiyor. Verilen kanun teklifleri de var -bizlerin verdiği- işte, çiftçi borçlarının yapılanması, ötelenmesi gibi. Yani bana göre bunların bir an evvel kabul edilmesi elzem ve düşünülmesi gerekiyor. Yakında Meclis tatile girecek ama "Bir arpa boyu yol aldınız mı? dersiniz, evet, çok işler yaptık, geziyoruz, dolaşıyoruz, konuşuyoruz, dinliyoruz ama gelineen noktada çözüm merkezinin burası olmadığını, bu donla ilgili sıkıntının merkezinin bu Komisyon olmadığını bizim aktarmamız gerekiyor. Sizler -bana göre- yaptığınız basın açıklamalarında bunu ifade edersiniz çok daha sağlıklı olacak diye düşünüyorum.

Geçtiğimiz günlerde -TARSİM yetkilileri de burada tahminim, bugün onlar da olacaklar- Kırklareli Lüleburgaz'dan bir vatandaşımızın canı yanmış, bana attı ve üzüldüm. Millî Emlak, TOKİ yerinden kiralamış yeri ve ismi de -söylüyorum çiftçimizin ismini, kayıtlara da girsin çünkü gizlisi saklısı yok- İlhami Kahraman, adam Ziraat Bankasından kiralama parasını ödemiş "Ayvalık köyü yolu, Küme Evleri, Ayvalı, Lüleburgaz/Kırklareli..." TOKİ'den arazi kir alıyor -tarlalarını- ama maalesef TOKİ sözleşme yapmıyor çiftçiyle, sözleşme yapmadığı için ÇKS'ye kaydettileremiyor. İntikal edilemeyen yerlere sözleşme yaptığı için kaydettileremiyor ÇKS'ye... Diyor ki: "Bizler destek almak istemiyoruz ama ben gittim İlçe Tarıma, Lüleburgaz'a, sözleşmem olmadığı için... Ama ben bu yeri TOKİ'ye kiralamışım..." TOKİ bunlarla kira kontratı yapmadığı için de belge olmuyor elinde. Parayı almış TOKİ ama sözleşme yok, kira kontratı yok. Bir vatandaş bunu yapmasa hemen Hazine ve Maliye Bakanlığı teftiş müfettişleri anında bunun ensesine konuyorsa burada bir şey var ve çiftçi mağdur olmuş, arazilerde yangın çıkıyor, "Benim 1,5 milyon lira yangından dolayı zararım var." diyor çiftçi. Bütün dekontları, parsel numaralarına varıncaya kadar elimizde. Şimdi, biz bunları daha çözemedik, bunları nasıl çözeceğiz bilmiyorum, inşallah çözeriz ama en önemlisi de Sevgili Başkanım, bütün her yerden, Türkiye'nin değişik illerinden maalesef çiftçi perişan, sıkıntıda, buradan da bir kaynak çıkacağını düşünüyorlar ama buranın da kaynak olmadığını, kaynağın merkezinin burası olmadığını bizim anlatmamız gerekiyor ve bu konuda en fazla sizlere de görev düşüyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Eğer bu konuyu dillendirirseniz iyi olur, bizi de bu yükün altından çıkarmış olursunuz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Tabii, biz konuşmalarımızda Komisyonun misyonunu anlatıyoruz ama tabii, milletvekilleri genel anlamda toplumun en rahat ulaştığı kitle olduğu için bize anlatıyorlar dertlerini yani "Bu konuyu bir dillendirin, gündeme getirin." diye, bir kısmı "Verin." diyor, biz diyoruz ki: Biz verme makamı değiliz ama iletiyoruz. Bu, hani genel anlamda baktığımız zaman, Komisyona bu ilginin olması esasında Türkiye Millet Meclisinin şeyini de yükselten bir konu ama bunun altında kalmak... Elbette yani biz yasama organıyız ama hani toplumun böyle bir talebinin oluşuyor olması ve bizim de bunu idareye, Hükûmete aktarıyor olmamız kötü bir şey değil hani sadece biz bunu ilettiğimizi...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Orada bir sorun yok da oradaki teknik kişilerin "Bu Komisyon çalışması sonunda ödemeler yapılacak." gibi ifadeler kullanması yanlış.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Elbette, onu yapıyorlarsa yerelde, tabii o sıkıntıdır çünkü onu...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O da bize sıkıntı veriyor; Sevgili Başkanım, insanlar bize "Sizdeymiş, kepçeyle verin..." diyorlar...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - "Biraz bol verin..."

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Evet, "Çay kaşığıyla değil kepçeyle verin." diyorlar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah, eyvallah.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bizim böyle bir yetkimiz yok...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Elbette.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - ...bu tamamen iktidarın uhdesinde olan bir konu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, tabii.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ama biz isteriz ki çiftçiye kepçeyle verelim, önünü açalım, çiftçimiz üretsinsin ama gelenen noktada tablo karanlık.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun Ayhan Bey.

AYHAN BARUT (Adana) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Kolay gelsin, iyi toplantılar diliyorum.

Bu Komisyon ilk kurulduğunda, ilk konuşmada "Bu Komisyon ayrımını iyi yapmak gerekir." diyen ilk konuşmacıydım, orada da söylemişim çünkü zirai donla ilgili kurulan Komisyonun çiftçiler tarafından -arkadaşlarımızın da anlattığı gibi- maalesef böyle bir yanlış anlaşılması var. Herhâlde hepimize iş düşüyor burada, başta size ve bizlere de dâhil. Bu komisyon ayrımını iyi yapmak için, daha iyi tanıtmak için kuvvetli bir basın açıklaması yapmak gerekiyor herhâlde. Biraz daha basınla iç içe olup bu Komisyonun böyle bir para ödeme komisyonu olmadığını ama zarar ziyan tespitin ve önümüzdeki döneme yönelik dondan dolayı zararın minimize edilmesi için çalışmalar yaptığının altını çizmek gerekiyor. Biraz daha medyaya herhâlde ağırlık koymak gerekiyor.

Malum, hasat dönemi Sayın Başkanım, hasattan dolayı bölgelerimizde, kimi yerlerde, güney bölgelerimizde, Çukurova'da birçok hasat tamamlandı. Örneğin, buğday hasadı tamamlandı, ayrıca soğan, patates hasılatı tamamlandı, şu anda da karpuz hasadı yapılıyor. Yani özetle, domatesten, muzdan, soğandan, patatesten, karpuzdan, buğdaydan ne varsa hepsi şu anda fiyat olarak çok sıkıntılı, çok düşük fiyatla gidiyor. Bunu niye söylüyorum? Buna Komisyonumuzun fiyatla ilgili yapabileceği bir şey elbette yok, sadece şunun için söyledim: Çiftçinin şu anda, örneğin, tarlada çürümeye terk edilmiş soğanı, patatesi. Şimdi, bu zirai dondan dolayı telafi edilecek zararın şeyini bekliyor artık, umut kalmadı. İşte, Abdullah Vekilimiz de burada, karpuz şu anda Adana'da 2 lira, 1 lira ila 2 lira arasında, soğan yine...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Abdullah Vekilim, bir kamyon getir de bize dağıt bari.

AYHAN BARUT (Adana) - Yok, bunlar gerçek yani.

Dolayısıyla soğan, patates yine öyle... Ara bir rapor vermiştik, bu vereceğimiz raporlarla da ilgili sözlü mü söylenir ya da çalışmaya geldiğinde Tarım Bakanlığına, Sayın Bakana bir an önce... Hem Cumhurbaşkanımız tarafından da söz verilen "ÇKS'li, ÇKS'siz çiftçilerin zararları tazmin edilecek." ifadesi... Mersinli Milletvekilimiz, kardeşimiz Mehmet Emin Ekmen dedi ki: "20-25 Şubat arasında..." Doğru, Çukurova'da böyle bir don oldu, dört ay geçmiş, üstünden tam yüz yirmi gün geçmiş, 10-12 Nisanın üzerinden de herhâlde yetmiş-yetmiş beş gün geçti. Henüz hiç bir ödeme, icraat yapılmadı. Milletın bizim üzerimize gelmesi biraz da bundan. "Siz Zirai Don Komisyonusunuz, bu konuyla ilgili nedir duygularınız, gelişme var mı?" diye soruyorlar. Bunun aciliyetini Sayın Bakana bildirmek gerekiyor. Ayrıca -bu ürünlerden- çiftçi maalesef hem dondan hem kuraklıktan hem aşırı yağışlardan zarar gördüğü gibi, şu andaki mevcut ürünlerinden de -zirai don olmasına rağmen- para da kazanamıyor, böyle bir paradoksla yaşıyoruz. Bu nedenle, bu borçların bir an önce ertelenmesini -gezdiğimiz yerlerde de gördüğümüz gibi- yeni kredilerin açılmasını... Özellikle de sübvansiyonlu krediler var, meyve ve sebzeçiliğe verilen krediler. Sayın Başkanım, bunların -herhâlde bir senesi garanti de- belki de iki seneye yakındır baremi aynı. Üst limiti var, bir de narenciyede dekar başına kullanılan bir limit var; örneğin 16 bin-17 bin lira gibi, üst limit de sübvansiyonlu 40 milyon gibi. Bu barem için de hızlıca aksiyon alınması lazım, her sene bir önceki senenin şubatında güncellenirdi, bu şubat güncellenmedi. Geçen şubatta herhâlde çok az bir güncelleme olmuştu, o zaman 13-14 lirayken 15-16 liraya... Ülkedeki enflasyon belli. Son on günde bile şu İran ve İsrail savaşından dolayı gübre yüzde 50 zamlandı, 17 liraydı üre gübre, 27 liralara çıkmış, mazot da 53 lirayı, 55 lirayı geçti. Dolayısıyla, her şeyin yüzde 100 arttığı yerde, bu tür desteklerin de... Hızlıca bir rapor daha mı hazırlarsınız, veririz, bilmiyorum, uygulamaya konulması gerekliliğinin altını çizmek için önerilerde bulunmak istedim.

Teşekkür ediyorum.

İlerleyen süreçte yine buradayız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Zaten gelecek hafta cuma günü de bir toplantımız olur diye... Katılımcı Komisyon arkadaşlarımız da bu konuyu birinci dereceden ifade ederler. Biz de zaten teknik süreçleri çok hızlı bitirmek için programımızı biraz yoğunlaştırdık. Normalde bizim Komisyonumuzun kasıma kadar süresi olacak gibi ama biz temmuz öncesinde bunun ana omurgasını tamamlayıp...

AYHAN BARUT (Adana) - Bitti zaten Başkanım, ürünler kalmadı, biz daha zararı...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, onu düşündük zaten.

Mehmet Emin Bey, Mersin'le ilgili de TARSİM'den aldığım bilgi şöyle: 2025 Haziran tarihi itibarıyla TARSİM poliçe tutarının 646 milyon TL'si ödenmiş, 138 milyon da muallak tutarı olmak üzere toplam 780 milyon TL'ymiş. Yani şu ana kadar 646 milyon TL'sinin ödemesi yapılmış.

Türkiye'de şu ana kadar TARSİM'in ödediği toplam rakam da 2,12 milyar TL, TARSİM'le ilgili toplam tutar da 19 milyar. Hani ben TARSİM'den aldığım bilgiyi vereyim diye...

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Teşekkür ediyorum.

Zaten Bakanlık da bana verdiği cevapta "TARSİM dışında bir plan düşünmüyoruz." dedi. TARSİM'in de ödemelerinde sorun var ama TARSİM dışında, borçların ertelenmesi, bir can suyunun verilmesi... Bir kısım işletmeler yok oldu yani serası yok oldu veyahut da ağaçlar gelecek sene bile meyve veremeyecek hâle geldi. Dolayısıyla, TARSİM'e bilgileri için teşekkür ederim ama benim endişem de TARSİM'le sınırlı bir seviyede kalması.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben de bilgi olarak vereyim dedim.

Başka söz isteyen var mı?

Buyurun Utku Bey, mikrofonunuzu açıyorum.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, Komisyon dışından milletvekillerine de söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Bu Komisyonunun çalışmalarında başarılı olması tüm çiftçiler adına hepimizin ortak talebi. Ben de buraya bugün -geliş sebebim- Eskişehir çiftçisinin, sebze meyve üreticisinin selamlarıyla geldim. Başta Mihalıççık ilçemiz olmak üzere -ki kirazlarıyla ünlü- Eskişehir çiftçisi, sebze meyve üreticisi Komisyonumuzu Eskişehir'e davet etmek ister. Ben onların davetini iletmek için buradayım. Türkiye'nin değişik illerine, değişik bölgelerine gideceksiniz, programları milletvekili arkadaşlarımızdan ben de yakından takip ediyorum. İmkân olursa, fırsat olursa biz de özellikle başta Mihalıççık ilçemiz olmak üzere Eskişehir'imizdeki hasarı da çiftçilerimizin kendilerinden dinlemeniz için davet yapmak isterim.

Eskişehir'de Ziraat Mühendisleri Odamız, ziraat odalarımız ve belediyelerimiz tarafından hazırlanan raporlar neticesinde ortaya çıkan verileri sizinle paylaşmak için de buradayım. Eskişehir'de yaşanan don en fazla sebze meyve üreticimizi vurdu, en çok da kirazlarıyla ünlü olan Mihalıççık ilçemizi vurdu. Mihalıççık da aslında kirazıyla ünlü diyorum ama kirazı biz çok az yiyebiliriz çünkü ihraç ediliyor; Amerikasına, Kanadasına, Avustralyasına kadar giden bir kiraz. 650 bin kiraz ağacımız var, otuz yılı aşkın süredir kiraz üretimi yapılmakta, ortalama rekolte 4 bin ton ile 8 bin ton aralığında değişmekte. Geçen yıl kilosu yaklaşık 90 liraya, 100 liraya satıldı. Bu yılki hesaplama ise 150 ile 200 lira arasındaydı, üreticiden alınıp ihraç edilmesi planlanıyordu. Hesapladığınızda, Mihalıççık ilçemizin, oradaki üreticilerimizin bu yılki zararı yaklaşık 1 milyar lira ile 1,5 milyar lira arasında Sayın Başkan, değerli milletvekilleri.

Kiraz üreticilerimizin bize aktardığı sıkıntılar şöyle: Don sonrasında, afet bilgisinin iletilmesi sonrasında bütün çiftçilerimiz tarım ilçe müdürlüklerine dilekçeleriyle başvurdular. Gelen eksperler kiraz çiçeklerinin oluşumunun tamamlanmadığı gerekçesiyle don afetine "Yok." diyerek kiraz üreticilerimizin mağduriyetini, don afetini ya tamamen yok saymış ya da çok eksikli bir şekilde kaydetmiş. Aynı şekilde, sadece yaşı 5 yıl ve üzeri olanların TARSİM desteklemesinden yararlanacağı, altındakilerin ise yararlanamayacağı bildirilmiş. Yani don afetinden yüzde 100 zarar görülmesine, toplayacak bir tane dahi kiraz kalmamasına rağmen afet yok sayılmıştır.

Bölgede bir dönüm kiraz bahçesinin yıllık bakım maliyeti toplamda 19 bin liradır. Mihalıççık'ta 19 bin liranın altında verilecek herhangi bir destek çiftçimizin, üreticimizin zararını karşılamayacaktır. Bunu neden söylüyorum? Çünkü Tarım İlçe Müdürlüğünden, TARSİM'den ilk verilen bilgiler dönüm başına 8 bin-9 bin lira yardım gibi bir şeydi. Bu, gördüğünüz gibi, onların maliyetinin yarısını bile karşılamamaktadır.

Yine, bölgedeki ceviz ve badem ağaçlarında da miktar ve kalite kayıpları yüksektir. Pancar, mısır, soğanda verim kaybı yüzde 30'lardadır. Çifteler'de, Mahmutiye'de elma gibi katı çekirdekli de yüzde 80-yüzde 100 oranında dondan etkilenmiştir. Günyüzü ilçemizde örtü altında bulunan marul gibi yeşilliklerde bile yine donmalar yaşanmıştır. Mihalgazi, Sarıcakaya'da Akdeniz iklimi var, biliyorsunuz; Sarıcakaya'da salatalık, zeytin, üzüm bağları, nar ağaçları zarar görmüştür. Odunpazarı, Tepebaşı ve diğer ilçelerimizde özellikle buğday, arpa üretimi var; yüzde 30 civarında rekolte kaybı vardır. Aynı şekilde, yine tarla bitkilerinden erken ekilenlerden şeker pancarı da don afetinden etkilendi.

Gördüğünüz gibi, ilçelerimizde meyve üretiminde yüzde 100 zarar var. Bizim çiftçilerimizin talebini az önce milletvekillerimiz söyledi; aslında, bizim çiftçilerimiz, aynı Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi üretmek istiyor, üretime devam etmek istiyor yaşadığı bu faciaya rağmen, afete rağmen ama destek lazım. Şu ana kadar -az önce ben de ziraat odalarımızı yine aradım- ödenmiş bir kuruş destek yok. Nakit ihtiyacı var, hepsinin kamu-özel bankalarına, Tarım Krediye borçları birikmiş durumda. Yeniden üretim için, bu çiftçilerin moralinin yerine gelmesi için bir an önce desteklenmesi gerekiyor.

Başta başladığım sözle ben de bitireyim: Eskişehir üreticimiz bu saygıdeğer Komisyonu, Sayın Başkanı, diğer üyelerini Eskişehir'imizde ağırlamak istemektedir, derdini kendisi aktarmak istemektedir. Takdir Komisyonundur.

Ben çalışmalarınızda hem Eskişehir'in hem Anadolu'nun tüm çiftçileri adına başarılar diliyorum. Buradaki çalışmaların da kamu kurumlarına, inşallah, bugün yapılacak görüşmelerde olduğu gibi kılavuzluk etmesi gerektiğine de inanıyorum.

Sabrınız, anlayışınız için, söz verdiğiniz için hem kendi adıma hem de Eskişehirli üreticimiz adına teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum değerli görüş ve katkılarınız için.

İnşallah, bizim Orta, İç Anadolu'da bir hattımız kaldı; Konya, Afyon Eskişehir gibi. Kapanmadan gününbirlik, tek günlük bir program düşüncemiz var. O, netleşince...

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) - En azından Mihalıççık'ı mutlaka istiyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, evet; olursa zaten o hat üzerinden, Afyon'dan, Konya'dan dolanır geliriz diye düşünüyoruz. Bir günde yapılabilecek bir program olduğu için tarihini netleştirmedik.

İBRAHİM AKIN (İzmir) - Ben de bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

İBRAHİM AKIN (İzmir) - Teşekkür ediyorum.

Ben Komisyon üyesi değilim ama arkadaşlarımız gelemediği için ben fahri katılımcı oldum.

Öncelikle, ülkenin çeşitli yerlerinde, illerinde bu gözlemler, değerlendirmeler yapıldı. Elbette Komisyonumuz bir ödeme yapmayacak ama çözüm üretme konusunda daha aktif bir hâle gelmesi gerektiğini düşünüyoruz biz de çünkü çok fazla talep var, çok fazla zarar var. Öncelikle, Bakanlık "35" dedi ama sonra 65'e yakın ilde bu meselenin ciddi bir şekilde zarar gördüğü gerçekliği var.

Tarım alanında sadece ürünlerinin açığa çıkması hâline bağlı olarak verilen TARSİM'in tespitleri bence de -vekilimiz de söyledi- doğru değil çünkü biz bu meseleyi aslında hem yer altı alanındaki üretimlerine hem de yer üstündeki ürünlere vermiş olduğu zarar bakımından değerlendirdiğimizde tahmin edilenden çok yüksek olduğunu görüyoruz. Örneğin, Malatya'da kayısı üreticileri bu sene vazgeçmişler kayısıdan, gelecek sene ürünlerini alabilmek bakımından ağaçlarını yenilemeye çalışıyorlar ve korkunç zarar var bu konuyla ilgili. Keza, Manisa'da da benzer durumlar var. Dolayısıyla, bence sadece TARSİM'in ödemelerine bırakılmayacak kadar önemli, ağır bir tahribat olduğunu ve bu konuda da kurumsal olarak, kamusal olarak da çözüm üretilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bence açıklamalar eksik ve yetersiz. Eğer böyle olursa Türkiye'deki tarıma bu dönemde verilen zararın önümüzdeki dönemde yansımalarının çok daha ağır olma ihtimali var. O nedenle, bence özellikle çiftçilere, üreticilere, dar gelirliilere daha güçlü destek verilmesi gerektiğini ifade etmek isterim. Bunun altını çizmek için söz aldım.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Bu arada, ikinci gelen kirazlar bizim bahçeden geldi, tadımlık olarak.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Donun etkisi...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İhracatlık bu; az ama geçen seneki fiyatın 5 katından fazla bir fiyatla gitti.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - O da çok tehlikeli.

Bakın, soruyordunuz fiyat olayını, Başkana sorun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Geçen bir yerde "Kirazı 40 liraya alıyorlar, 500'e satıyorlar." dediler. Vallahi, 40 liraya varsa, bana hemen 100 ton sarın dedim. 40 liradan kiraz nerede?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Kiraz varken fiyatı düşmedi, kiraz piyasası...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, tabii.

Sunumlara geçelim.

Buyurun Hocam, ilk sizinle başlayalım. Kendinizi çok kısa tanıtıp başlarsanız seviniriz Komisyonumuz ve kayıtlar açısından.

Sunum yapacak arkadaşlardan çok küçük bir şey rica edeceğim: Sunumu çok öz yaparsak -belki soru-cevaplar olursa- önem verdiğiniz, aktarılması için değerli bulduğunuz şeyleri anlattıktan sonra belki Komisyonumuzun sorularıyla zenginleştiririz.

Buyurun Sayın Hocam.

IV.- SUNUMLAR

1.- Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Davut Keleş'in, zirai donun çeşitleri, etkileri, don zararlarının derecelendirilmesi, tarihsel olarak yaşanmış zirai don afetleri, 2025 yılının Nisan ayında yaşanan don olayı ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları hakkında sunumu

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Sayın Komisyon Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli milletvekili üyeleri, kıymetli hazırun; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Hepimizin bildiği gibi, zirai don, meyve ağaçlarında, özellikle ilkbahar geç donları zamanında olduğu zaman ciddi zararlar vermektedir, bu da ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Biz tarımcılar açısından zirai donun iki türüsü vardır: Adveksiyon ve radyasyon donu. Adveksiyon donu yaşandığı zaman bunun süresi ve sıcaklık değeri düşük olursa bizlerin alabileceği önlemler sınırlı olmaktadır ama radyasyon donu olduğu zaman bununla ilgili olarak alabileceğimiz önlemler daha alternatifli, daha fazla önlem alma imkânımız bulunmaktadır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Hocam, başlarken bir şey söyleyeyim de ona göre gidersek iyi olur.

Dünyada da Türkiye'deki gibi midir yoksa dünyada bunun örnekleri var da biz mi geçemedik? Don, dünyada da Türkiye'deki gibi önlem alınamayan bir olay mı yoksa önlemi var mıdır?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Eğer adveksiyon don ise ve bu donun süresi uzayıp derecesi düşüyorsa sizin önlem alma durumunuz yok, önlem alamazsınız.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Dünyada da mı yok?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Dünyada da yok. Uluslararası geçerliliği olan bilgileri veriyoruz, sadece Türkiye'ye has değil; bilimsel, evrensel, herkesin kabul ettiği doğrular ama radyasyon donu ise... Radyasyon donundan kastımız şu: Yeryüzünden uzaya doğru ısının gitmesi. İşte, o zaman bizlerin, üreticilerin tedbir alma imkânları daha fazla, alternatifleri daha fazla, ona karşı önlem alma imkânımız daha fazla.

Türkiye'deki meteorolojik verilere baktığımızda, afetlerin son zamanlara doğru geometrik olarak arttığını görüyoruz. Bu da bizlerin bundan sonraki süreçlerde afetlerle birlikte yaşamayı öğrenmemiz gerektiğini gösteriyor.

Zirai don, meyve ağaçları arasında farklı dönemlerde, farklı şekillerde zarar oluşturuyor. Tomurcuk döneminde eksi 4 dereceye kadar meyve ağaçları dayanırken çiçeklenme döneminde bu eksi 2'ye, meyve ve bağlarda yeni sürgünde bu eksi 1'e kadar. Yani donun olduğu dönem bitkinin fenolojisi açısından, etkisi açısından oldukça önemli; normalde bir bağ eksi 20'lere kadar dayanmaktayken taze sürgün döneminde eksi 1 derece de dahi zarar görmektedir.

Biz zirai olarak donu sınıflandırdığımızda hafif donlar sıfır ile eksi 2,2 derece arası; kuvvetli donlar eksi 2 ile eksi 4,4 arası; çok kuvvetli olarak da 4,4'ten daha düşük olanlar. Bizim nisan ayında yaşamış olduğumuz don eksi 17'lerin, eksi 20'lerin ölçülmüş olduğu dondur.

Burada görmüş olduğunuz fotoğrafta da sağlıklı bir çiçek ve dondan zarar görmüş tomurcuğu görüyorsunuz. Tomurcukta gördüğünüz gibi bir kahverengileşme yani ölüm oluşurken diğerinde ise canlı bir renk vardır, krem renginde.

Don zararlarını ağaçlardaki belirtilerine bakacak olursak... Çiçek ve meyve tomurcuklarında yanıklar oluşuyor, çiçek ve yapraklarında kahverengileşme, meyvelerde bozukluklar, iç kararması -eğer bu meyve aşamasında olmuşsa- ağaç kabuklarında kabuk altı kahverengileşmesi, çatlamalar, ağaçlarda büyüme gerilemesi olarak görüyorsunuz. Yine, burada, ilkbahar geç donlarından zarar görmüş elma çiçeklerini görüyorsunuz görsel olarak. Burada, değişik aşamalarındaki bitkilerde; meyvede olsun, yaprakta olsun, çiçekte olsun, don zararlarını görüyoruz. Burada gördüğünüz buzlanmalarda soğuk önlemi için mistleme yapılmıştır. Bu mistleme sırasında, biliyorsunuz, su dondukça dışarıya ısı verir ve bu ısıyla bitkileri korumak amaçlanmıştır. Bu da tabii ki belli bir dereceye kadar etkilidir, ondan sonra etkisini kaybetmektedir.

Bilimsel olarak bakacak olursak, hücreler arasındaki boşlukta su donmakta, bu, hücreyi parçalamakta, hücre parçalandığı için hücre tüm fonksiyonel özelliklerini kaybetmektedir. Bunun sonunda da kahverengileşme olarak o dokulardaki ölümleri görmekteyiz. Yine, fizyolojik olarak baktığımız zaman, don zararı şiddetine, süresine bağlı olarak değişik seviyelerde zararlar vermektedir. Bu zarar 0-1 seviyesinde ise bitki bunu tolere edebilmekte, bunun ileri aşamalarında ise tolere edememektedir. Yine, aynı şekilde, suyun donmasıyla ısı kazanılmakta -bu sistem kullanılıyor- su buzdan sıvıya geçerken ortamdaki ısıyı aldığından dolayı ortamı soğutmaktadır. Bu grafiği ne için koydum? Şimdi, bizde eskiden donlar olurdu, bu donlar kısa süreli ve derecesi düşük olurdu. Burada görmüş olduğunuz gibi, eğer bu süre 10-12 Nisan tarihlerinde olduğu gibi uzun ve derecesi de düşük olursa, 17-20 derece gibi, sizlerin yapabileceği pek bir önlem kalmamaktadır, bu da doğal afeti oluşturmaktadır.

Burada don zararlarında, derecelerin etkilemesi sonucu meyveden çiçeğe kadar ciddi zararlar olduğunu görüyoruz. Zirai don öncesi alınması gereken önlemler var. Biz bu konularda sürekli olarak eğitimcilerin eğitimini yapıyoruz, bilgilendirmeleri yapıyoruz, ilerleyen slaytlarda da sizlere detaylarını vereceğim. Kültürel önlemler yani sulama, gübreleme, bakım işlemlerinin takvime uygun bir şekilde yapılması, özellikle azotlu gübreler ve ilk sulamaları verilirken çok dikkat edilmesi gerekiyor, yerin seçimine çok önem verilmesi gerekiyor. Burada gördüğünüz gibi, bir ormanlık alanın kenarında bir bahçeniz varsa, o ormanlık alan yerine göre eğer don akışının tersi durumda ise don cebinin oluşmasına sebep oluyor ki bu, donun etkisinin, tesirinin daha fazla görünmesine sebep oluyor. Çeşit seçimi olmazsa olmaz. Budama uygulamaları, besleme, sulama stratejileri ve fiziksel koruma önlemleri olarak siz don öncesinde tedbirler alabilirsiniz. Bu tedbirlerin alınma şeyi de bizim bilimsel olarak yaptığımız çalışmalarda, eksi 7-8 santigrat dereceye kadar etkili olabiliyor ama ondan sonrakinde alacağınız önlemler eğer o bitkinin fizyolojik olarak uyanma dönemine, çiçeklenme dönemine, yeni sürgün dönemine geliyorsa pek bir tedbir alma şansınız kalmıyor. O da tarımın doğaya ne kadar bağlı olduğunu ve bizim üretim yaparken doğayla iç içe, uyum içinde çalışmamız gerektiğini gösteriyor. Çünkü ekoloji sürekli değişkendir yani "İklim değişiyor." deniliyor da iklim sürekli değişkendir, sürekli değişir. Bizim o değişime uyum sağlamayı, onunla birlikte yaşamayı öğrenmemiz gerekiyor.

Şimdi, tarihsel olarak baktığımızda, benim ulaştığım kayıtlarda, 1943, 1945, 1949'da zirai don kayıtlarına rastlanıyor ve ciddi zararlar olmuş. Yakın tarihe baktığımızda ise 1997 ve 2004 yılında Nisan ayında, yine bu şekilde nisan ayında bir don afeti olmuş ama sınırlı bölgelerle kalmış; Ege ve Akdeniz Bölgelerinde daha çok kuvvetli olmuş. 2014 yılındaysa Mart sonunda olmuş yani daha öncesinde olmuş. Yine, burada da baktığımız zaman, 10-11 tane ilimizde etkili olduğunu ve ürün olarak da kayısı ve kirazda özellikle ciddi zarar oluşturduğunu görüyoruz. Ama bugünün konusu olan dona geldiğimizde, 11-12 Nisan tarihi tam bitkilerin uyandığı tarih, birçok türde etkili oluyor, 34 ilimizde etkin olmuştur, 65 ilimizde ise zarar bulunmaktadır. Özellikle Malatya, Elâzığ, Niğde, Karaman, Isparta, Manisa, Giresun, Ordu ve Tekirdağ illerinde ciddi zararların olduğu raporlanmıştır. Bu görmüş olduğunuz harita da Bakanlığımızda sürekli yayınlanan haritadır. TÜİK ve Bakanlığımızın yayımladığı şeylere göre de ilk tahminler yüzde 24 oranındadır. Tabii ki bunlar tahmindir, bunun için ikinci ve üçüncü tahminlerin yapılması gerekmektedir; o konuda da çalışmalar devam etmektedir.

Bizim Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü olarak Bakanımızın direktifleri doğrultusunda Genel Müdürlüğümüzle birlikte Konya ve Karaman'ı bizzat inceleme şansımız oldu. Orada yerinde incelemeler yaptık il müdürlerimizle, ilçe müdürlerimizle, teknik uzman arkadaşlarımızla birlikte ve bunun sonucunda 12 tane araştırma enstitümüz 13 il tarım orman müdürlükleriyle iş birliğine geçerek oradaki uzmanlara zirai don öncesi ve sonrası yapılabilecek önlemlerle ilgili, özellikle zirai don sonrası ne yapabilecekleriyle ilgili teorik ve uygulamalı eğitimler düzenlemişlerdir. Çünkü buradaki yapılacak uygulamalar 2026 yılındaki kayıplarımızın miktarını belirleyecektir yani bunun az veya çok olmasını belirleyecek olan, bu dönemki yapacağımız çalışmalardır. Onunla ilgili olarak da 13 tane bilgilendirici liflet hazırladık, rehberlik etmesi amacıyla 81 tarım il müdürlüğümüze ulaştırdık ki çiftçilerimizin 2026'daki zararını minimize edebilelim. Bu zarar oranını da haziran ayı içerisinde, haziranın ikinci yarısında 2026'yla ilgili bilimsel olarak daha doğru bir tahminde bulunma şansımız bulunmaktadır. Ondan önceki tarihlerde bulacağımız sonuçlar spekülattir.

Enstitülerimiz hangi ürünler konusunda eğitimler verecekler 53 ilde, onunla ilgili görevlendirmelerimiz, yaptığımız çalışmalar da burada görülüyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Toplam ne kadar alanda don olayı saptamış oldunuz?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Biz alan olarak değil daha çok bilimsel olarak yani etkileri ne, bu etkileri nasıl kaldırıabiliriz...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yok. Yani şu bahçe bitkilerinde toplam ne kadar alanda donun etkisi var?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Benim o alan konusunda bir şey söylemem şey olur. Yalnız, bildiğimiz, yaptığımız araştırmalara göre şu var: Bir ilçede bile, hatta köyde bile donun şiddeti farklılık göstermekte çünkü sizin bahçeyi seçtiğiniz yer, çeşidiniz, bunlar çok çok etkili olmaktadır.

Burada çalışma takvimimizi görüyorsunuz bizim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hocam, biraz özet gidersek, daha şeyimiz var.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Tamam, bitmek üzere Sayın Başkanım.

Zirai donla ilgili olarak nisan ayında biz surveylere çalıştık, bu surveyler sonucunda lifletlerimizi hazırladık, enstitülerimiz eğitim programlarını hazırladı ve il müdürlerimizle iş birliğine geçti ve eğitimlerimiz devam ediyor. Haziran içerisinde de 2026'ya yönelik olarak yapılması gerekenleri söyledik, böylece de 2026'daki zararlarımızı azaltmaya çalışacağız. Burada, yansıda gördüğünüz gibi, don öncesi korunma yöntemleri var fiziksel olarak. Bunlar eksi 7-8 dereceye kadar etkili olabilmekte ama ondan sonra etkinliğini kaybetmektedir. Zirai don sonrası yapılacak önlemler şu an bizim için önemlidir çünkü bu, 2026 verimlerini direkt etkileyecektir. Onun için, tespitlerimizi yaptık; çiftçilere bu işin tespiti nasıl yapılacak, onunla ilgili eğitimlerimizi verdik, kontrollerimizi yaptık; bununla ilgili yapılması gereken budamaları, kültürel işlemleri, hastalık ve zararlılarla nasıl mücadele

edilecek; bunların tamamını aktardık çünkü don sonrası ürün boş geçtiği için, bir de üreticimiz bu konuda para kazanamadığından dolayı bu konuda gerekli hassasiyeti gösteremeyebiliyor. Bunu göstermesi için gerekli önerilerde bulunduk ve bulunmaya devam ediyoruz. Bunun için aktif olarak yapmaları gerekenleri de aktardık, aktarıyoruz.

Bu, bizim ağaçlarımızı yani bitkilerimizi kurtarmak için yapılan önlemlerdi. Bir de bu işi yapan işletmelerin ayakta durması için alınması gereken önlemler var. Bu önlemler iktisadi önlemlerdir. Benim uzmanlık alanım olmadığı için bu konuyla ilgili herhangi bir şeyim yok.

Arz ederim Sayın Başkanım.

Teşekkürler.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Sayın Hocam.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Kısa bir şey sorabilir miyim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun Gülcen Hanım.

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Mersin Milletvekili Gülcen Kış'ın, Komisyon Başkanı Adem Korkmaz'ın Komisyon çalışmalarına ilişkin görüş ve öneriler hakkında görüşmelerde yaptığı konuşmasında geçen Mersinli çiftçilere yapılan ödemelerle ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Başkanım, biraz önce yapmış olduğunuz açıklamada -Emin Ekmen Vekilimizin sorusu üzerine Mersin özelinde konuşacağım- Mersin'deki çiftçilere 650 milyona yakın ödeme yapıldığından bahsettiniz size gelen bilgi doğrultusunda. Bu "TARSİM'li mi, değil mi?" tartışmasının dışında, ben şimdi herhangi bir ödeme yapılıp yapılmadığı konusunda Mersin'deki Ziraat Odası Başkanımızdan bilgi aldım, hiçbir çiftçimize bir ödeme yapılmamış.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - TARSİM'den mi?

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Evet.

Neye göre ve nasıl yapıldığına dair bizden bilgi bekliyorlar. Kimse bu konudan faydalanmamış, kimseye bir ödeme yapılmamış. Varsa elinizde öyle bir ödeme planı ve kime yapıldığı noktasında, ben de bu konuda Mersinli çiftçilerimizi ve Ziraat Odası Başkanımızı bilgilendireyim Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Komisyondan sonra şey yapayım isterseniz.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Bekliyorum ben Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi Genel Müdürlüğümüze de Whatsapp'tan yazdım, gelen bilgi...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Mersin değil de burada sunumda demişti ya yüzde 1'lik diye, belki o bilgi size iletilmiş olabilir. Genelde ne TARSİM ne de ÇKS'si olan çiftçiye hiçbir destek şu ana kadar yapılmadı.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Şu an herhangi bir ödeme yapılmadığından bahsediyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam, ben teyit ederim bilgiyi, şimdi program esnasında telefon şeyi yapmayalım.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Tamam Başkanım, ben bekliyorum.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İletirim size. Yani Genel Müdürlüğümüzün attığı il bilgi notu bu, teyit ederim tekrar.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Ben de onun üzerine, hafta sonu Mersin'de çiftçilerle yapmış olduğumuz görüşmede "Vekilim, ödemeler ne zaman yapılacak?" sorusu gelince... Siz "Ödeme yapıldı." deyince yanlış bilgi var mı diye Ziraat Odası Başkanımızla iletişime kurduk.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Elbette. Başkana ulaşmamış olabilir çünkü bu şöyle: Teknik bir ödeme, dosya üzerinden yapılıyor ve sizin hesabınıza geçiyor. Ziraat Odası Başkanı bunu bilmemiş olabilir ama bilgiyi teyit eder paylaşırım sizinle.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Tamam Başkanım.

Teşekkür ediyorum.

IV.- SUNUMLAR (Devam)

1.- Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Bahçe Bitkileri Araştırmaları Daire Başkanı Davut Keleş'in, zirai donun çeşitleri, etkileri, don zararlarının derecelendirilmesi, tarihsel olarak yaşanmış zirai don afetleri, 2025 yılının Nisan ayında yaşanan don olayı ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünün çalışmaları hakkında sunumu (Devam)

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, hocam terk etmeden yerini, sıcağı sıcağına sorabilir miyiz sorularımızı?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, iyi olur, interaktif olur hem de.

Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Hocam, teşekkür ediyorum sunum için.

Ben şimdi merak ediyorum Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün yaptığı çalışmaları. Ülkemize uzun yıllardan beri bu küresel iklim krizinin geldiği söyleniyor ve Tarımsal Araştırmaların da yapması gereken ıslah çalışmalarında buna göre tedbir alınması gerektiğini, planlanması gerektiğini düşünüyorum. Şimdi, hem kuraklık hem don gibi ıslah çalışmanızda şu anda bir yol haritası var mı, planlama var mı ve ne aşamaya geldiniz? Çünkü şöyle bir şeyi de söylemekte fayda var: Bazı meyve bahçelerini gezdiğimizde -Malatya diye hatırlıyorum, yanlış söylemeyeyim- çok yüksek ağaçlar olduğu için bazı tedbirlerin alınamadığı... Çünkü siz az önce ifade ettiniz ya, adveksiyon donu olduğu zaman hiçbir tedbir alınamadığını ama radyasyon donu olursa buna karşı tedbir alınabildiğini. Şimdi, ülkemizde ve dünyada bitkilerin korunmasıyla ilgili birçok tedbir var ama şimdi Malatya'daki o kayıpların boyunun uzun ve cüssesinin geniş olmasıyla beraber onu koruyacak bir tedbir almak çok zor. Şimdi, malum, Malatya'da 2014'te de -yanlış hatırlamıyorsam- yine zirai don olmuş, daha öncesinde de yine zirai don olmuş, demek ki burada bir problem var. Burada yapılması gereken bence tarımsal araştırma enstitülerinin bu bölgelerle ilgili olarak yetiştirme periyoduna göre ve bölgenin konumuna göre ıslah çalışmalarını yapması ve oraya has çeşitlerin buna göre sunulması diye düşünüyorum. Bu konuda son durum nedir? Bilgi verirseniz seviniriz en azından çiftçilerimize de önayak olması konusunda.

Teşekkür ediyorum.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Sayın Vekilim, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, bizim ıslah programlarımızın iki ana ayağı var. Bir tanesi, dayanıklılık; biyotik ve abiyotik diyoruz. Biyotik dediğimiz hastalık ve zararlılara, abiyotik dediğimiz de soğuktur, düşük sıcaklıktır, seldir, doğal afetlerdir, bunlara karşı dayanıklılık. İkinci ayağı ise verim ve kalite kısmı. Buna yönelik olarak sürekli çeşit geliştiriyoruz. Meyve çeşit geliştirilmesi de en az on beş yirmi yıl gibi bir süreç alıyor, sebzelere veya tarla bitkilerine göre daha uzun bir süre, bu sebeple biraz süreç alıyor ama ıslah programlarımız devam ediyor ve şu anda değişik illerimizde bu çeşitlerimizin soğuğa karşı mukavemetleri nasıl, onların üzerine çalışmalarımız da devam ediyor, ıslah projelerimiz artarak devam ediyor. Şimdiye kadar da 1.068 tane çeşidi tescil ettirdik ve bunları çiftçilerimizin hizmetine sunduk; bazı bölgelerde hızlı girdi, bazı bölgelerde yavaş. Son olarak da özel sektöre yani fidancılarımızla birlikte daha etkin bir mücadele, daha etkin bir çeşit geliştirme, geliştirilen çeşidin hızlı bir şekilde piyasaya girmesini sağlamak için de yeni ıslah programları oluşturduk, bu konuda çalışmalarımız devam ediyor. Adveksiyon dona da tedbir alınabiliyor ama belli bir dereceyi geçtikten sonra siz tedbir alamıyorsunuz. Radyasyon donunda ise sizin tedbir almanız kolay. Niye? Çünkü radyasyonu engelleyecek ufak bir sistem yaptığınızda o ısının kaybını önüyorsunuz. Orada sizin alternatifiniz çok ama adveksiyonda belli bir dereceyi geçtikten sonra, 7-8 dereceyi geçtikten sonra sizin alacağınız önlemler bir anlam ifade etmez oluyor artık; bütün dünyada da böyle yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bir şey daha sorayım o zaman, tamamlayıcı bir cevap olması anlamında: Ülkemizdeki bahçelerimizin ne kadarı radyasyon donuna karşı etkileşimi önleyebilecek yapıya sahip? Mesela, pervane koyacaksınız, onu koymak için acaba sizin elektrik hatlarınız yeterli mi, o bölgede var mı? Şimdi, yine, sisleme yapacaksınız, su durumu ne hâlde? Şimdi, bu konudaki altyapıyla ilgili durum ne?

Şu da özellikle merak ettiğim -ben de ziraat mühendisiyim, buğday ıslahçısıyım, bilginiz olsun- konu: Şu anda belli bir dereceye kadar dona ve kuraklığa dayanıklı çeşitleriniz var mı çiftçiye sundunuz?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Tarla bitkilerinde var, bahçe bitkilerinde ise biraz daha bu...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ben bahçe bitkilerini konuştum Hocam.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bahçe bitkileri konusunda ise biraz göreceli. Şöyle göreceli: Bu çiçeklenme döneminde bir don olursa sizin yapacağınız bir şey yok.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - İşte, şeyi sordum Hocam, vejetasyon süresini ayarlayarak...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Burada çiftçilerimize bizim önerdiğimiz şey şu: Ekolojiye uygun çeşit seçimi burada çok çok önemli. Eğer ilkbahar geç donu varsa burada geçici çeşitlerin seçilmesi gerekiyor, bu da biraz bilgiyle alakalı bir şey; sizin geliştirdiğiniz çeşitten çok, çiftçinin bu konuda bilinçlenmesiyle ilgili bir şey. Biliyorsunuz, çiftçilerimiz hangi ürün para ediyorsa onu ekiyorlar.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Oraya geleceğim Hocam, onu söylemek istiyordum ben de size.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Ekolojiye uygundan çok, hangi ürün para ediyorsa onu ekmeye çalışıyorlar.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - İşte, ben ona gelmek istedim aslında, size teşekkür ediyorum. Çünkü ülkemizde şu anda çiftçi sadece para yapan ürünü görüyor ama acaba benim bölgeme, benim toprağıma, benim ekolojime uygun mu, ona karar vermiyor. Atıyorum, Niğde'deki bir üretici gidip Manisa'daki ürünü alıp oraya diktiği zaman da işte böyle sıkıntı yaşıyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben söz alabilir miyim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şöyle bir şey söyleyeyim önce de orada yanlışlık olmasın diye: Bu değerlendirme yüzde 30'u kapsıyor, yapılan araştırmalara göre yüzde 70'i bildiğini ekiyor. Parasını kazanabilmek için ekilen yüzde 30'u geçmiyor, hâlâ orada geçmişten gelen eksen devam ediyor.

Şimdi, benim sorum da şöyle Sayın Hocam: 2014 yılının Mart ayında bir don olayı yaşadık Malatya, Elâzığ, Erzincan, Iğdır, Konya, Niğde, Nevşehir, Afyon, Uşak, Manisa, Bursa ve Balıkesir'de, sizin ifadenizle. Hemen hemen aynısını tekrar 2025 yılında bir daha yaşıyoruz ve hemen hemen aynı illerde olay meydana geliyor. Şimdi, 1937'de Meteoroloji kurulmuş ama "Elli dört yılın rekoru kırıldı." denilirken saptanan bilgiler sanırım o günkü teknolojiyle sınırlı illeri kapsıyor çünkü Türkiye'nin her yerinde yaygınlık yoktu. Onun için, bu "elli dört yıllık rekor" tanımı biraz sanki eldeki veriler üzerinden yorumlanarak yapılmış gibi. Çünkü bizim dönemimizde 1 metre kar yağardı okul kapanmaz; 1 metre saçak olurdu, ürünler böyle donmazdı. Burada benim sorum şuna dayalı: Türkiye'de son yıllarda bahçe bitkilerinde özellikle çok sayıda farklı ürünün ağaçları dikildi -örneğin, ceviz, badem- ama biz don olmadan da diktiğimiz zaman, verimliliği olmayan, kimisi ürün vermeyen ve yapılan yatırımların da karşılığının alınmadığı süreçleri yaşadık. Şimdi, bu son don olayında gördük ki cevizlerin bir kısmının yapraklanması bile yok, mesela Niğde'de Aladağlar'ın eteğinde. Ürün tercihlerinde yönlendirici olup bu tür afetlerin de yaşanacağı dikkate alınarak buna göre ürün fidanlarının geliştirilip bölgesel olarak da yeniden iklim değişiklikleri dikkate alınarak bir planlama yapılıyor mu? Çünkü biz Hatay bölgesine gittik. Bundan beş yıl önce kuraklığın etkisiyle mandalinalar, erkenci mandalinalar zeytine dönmüşlerdi yani kurumuştular; sığağa dayanıksızdır. Oysa orada geleneksel, geçmişten gelen ürünlerin çoğunda bu sorun yaşanmamıştı. Şimdi, Türkiye'de tabii ki planlama tarımda olmadığı ve öngörülebilir bir politika alanda uygulanmadığı için sorun oluyor. Örneğin, teknik anlamda siz donanımlı insanlarsınız, Tarım Bakanlığında çok iyi yetişmiş kadrolar var ama alan hâkimiyetinizi sağlayacak çalışmalar yeterli ölçüde yaygınlık kazanmış durumda değil. Nedeni, ziraat odasında 5 milyon kayıtlı çiftçi görünüyor, ÇKS'li 2 milyon 300 bin çiftçi, bunun da en az 1 milyonu kendi ekmiyor, kiraya veriyor, destek almak için çiftçiliği sürdürüyor. Bu süreci yaşadıktan sonra, önümüzdeki süreçte benzer sorunların yaşanmaması için öncelikle bölgesel olarak ürün desenlerinin saptanmasını, kuraklığa,

doluya, dona ve olumsuzluğa karşı bunlarla ilgili yapılacak çalışmaların programlanmasını bir ihtiyaç olarak görüyoruz. Bu konuda Bakanlığın son dönemlerde bazı çalışmaları var ama 2014'te olan don dikkate alınsa belki 2025'teki dona yönelik bazı çalışmalar oluşturulabilirdi. AR-GE çalışmalarında yeterli bütçenin olmadığını biliyoruz. Hatta şunu da söyleyebilirim: Tarım Kanunu'nun 21'nci maddesine göre 2025 yılında çiftçiye verilmesi gereken destek 615 milyar lira çünkü "Millî gelirin yüzde 1'i çiftçiye verilecek." diyor. Ayrılan destek 135 milyar lira ama oradaki sorun şu: Tarım Bakanlığının kendi bütçesi zaten 438 milyar lira yani çiftçiye verilmesi gerekli desteği Tarım Bakanlığına bütçe olarak vermiyoruz. Bunun için de tarım politikalarını doğru oluşturmanın yanında, Türkiye gıdada sorun yaşamayacaksa, bölgesel anlamda hangi bölgede bu sorunlar yaşanmayacaksa veya sizin tanımladığınız don olayının etkisinin en az olacağı bölge nereyse buna göre önlemleri geliştirmek gerekiyor. Keza, iklim değişikliğiyle ilgili 2 derecelik bir ısınmayla Akdeniz illerinin önemli ölçüde tarım dışı kalacağı da biliniyor ama şimdi muzla ilgili son beş yılda çok önemli bir gelişme sağlandı, muz dikim alanları artırıldı, sonra verilen krediler kaldırıldı, o yapılan çalışmalar şu anda tersine döndü. Bizleri arıyorlar, sürekli diyorlar ki: "Bunu gündeme getirin." Oysa Türkiye'nin kendi muzunu karşılayacak kadar yatırım politikası oluşturulup son iki yılda bundan geri vazgeçildi. Tarımda istikrarı sağlamak için sürekli, geleceğe dönük ve bu sorunları daha kapsayıcı bir politikanın oluşturulması, her Bakan değiştiğinde bu politikaların değişmemesi gerekiyor.

Şimdi, en büyük sorun şu: Konuyu biliyorsunuz, uygulayıcı olmak istiyorsunuz, uygulama alanında sizin karşınıza gelen uygulama biçiminde ne bilinçlendirilmiş bir altyapı var ne yeterli teknik donanım var ne de sorunu önceden öngörerek buna yönelik bir çözüm oluşturulabiliyor. Şimdi, size sorduğum zaman benim anlattığımdan daha fazlası sizde de var ama alan uygulaması gerçekleşmezse bu iklim değişikliğiyle 2025'te yaşadığımızı altı ay sonra yaşamayacağımızı kimse söyleyemez.

Ayrıca, son dönemde işte Yozgat'ı örnek verdim, çiftçi arkadaşlar arayıp duruyorlar, dolu acayip etkilemiş. Ağustosta, tam hasat zamanı bu ülkede dolu görürsek şaşmamak lazım çünkü geçen yıl mevsim bir ay öne geldi. Bir ay öne gelmesi demek ilaç kullanımında, gübre kullanımında ya da hasat döneminde, ürün oluşumunda sorunlar yaratması demek.

Bir de bu bitkisel üretimle ilgili tarla bitkileri bu süreçte ne yazık ki tespit edilmedi. Bakanlıktan gelen yazıda yalnızca bahçe bitkilerinin tespiti var. Oysa sizler de biliyorsunuz ki erkenci ekilen ürünlerin çoğunda problem yaşandı. Örneğin, şeker pancarı ile lahanayı bölgemde örneklemiştim ama başka yerlerde örneğin erkenci patatesten benzer sorun yaşandı. Tabii, ilginç olan şu: Bazı yerlerde "Niğde'de patates dondu." diyorlar. Niğde'de daha bu önümüzdeki aydan itibaren kışlık patates ekimi başlayacak. Yani orada da doğal olarak ne yetişiyor? "Niğde'de don oldu, patates dondu." Oysa Niğde'de donan elma, ceviz, bir de kiraz yoğun biçimde.

Şimdi, sizin bu çalışmalarınız içinde önümüzdeki dönemlerde tekrar benzer afetlerin yaşanmaması için dünya genelinde bu tür don olayına karşı dayanıklı... Çünkü derecelerinize baktım, bu derecelerin altında da bizim bölgelerde yaşayan ağaç var. Örneğin karganın diktiği ceviz şehirdeki don olayından etkilenen cevize göre daha az etkilenmiş ya da yaban armudu, işte dağdaki yaban ürünleri. Bunlara yönelik Bakanlık olarak bir çalışma yürütülüyor mu? Yani bir daha bir donu önümüzdeki dönem yaşasak yine böyle Komisyon kurup aynı şeyleri mi konuşacağız, yoksa çözüme yönelik bugün bir çalışma yapılıyor mu?

Teşekkür ederim.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Ben teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Şimdi, şöyle bir şey var... Biz "abiyotik stres koşulları" diyoruz. Bu yüksek sıcaklık, düşük sıcaklık, tuzluluk, kuraklık, bunlara yönelik olarak çeşit geliştirme çalışmaları, kültürel uygulamalar geliştirmeleri konusunda AR-GE'ler yapılıyor. Bunların arazide demonstrasyonları da yapılıyor. Az önce sayın vekilim de söyledi, bizim don tehlikesi olan yerlerde geçici çeşitleri ekmemiz gerekiyor ama para eden ne oluyor? Erkenci çeşit oluyor veya başka bir çeşit ihracat ediliyor, o zaman üreticilerimizin tercihleri o yönde oluyor, normalde o ekolojide uygun olmayan, seçmemesi gereken çeşitleri seçiyorlar, birinci sıkıntımız bu.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Peki, bununla ilgili bir kanuni düzenlemeyle zorunluluk getirilemez mi?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - O sizlerin görevi. Şimdi...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yok yani önerme olarak soruyorum. Getirilebilir değil mi, böyle bir şey yapılabilir, örnekleri var.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bazı şeyleri de çok zorlarsak bu sefer biliyorsunuz...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani şimdi Ayhan Bey bahçesinde 20 bin ağaç söken bir ziraat mühendisimiz. Şimdi bunu bu yaşadığı zaman öbürünün yaşamasını beklememek lazım, bu konuda bir düzenleme yapmak lazım. Yani herkes aklına estiği ağacı ekememeli, dikememeli, herkes aklına estiği ürünü de ekememeli. Esas sorun bu bence.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Şimdi, uygun ekolojide uygun çeşidin buluşturulması gerekiyor. Eğer o uygun ekolojide şeyi buluşturursanız o zaman...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ama Sayın Başkanım, şimdi, tescil oluyor biliyorsunuz bu çeşitler Bakanlık tarafından. İşte tescil olurken daha hassas davranılsa, bölgelerin dışında dikim yapılmaması konusunun takibi sağlam yapılsa çok daha iyi olacaktı. Sadece bahçe bitkilerinde değil, tarla bitkilerinde de aynı problem var çünkü A çeşidi bir buğday alternatif çeşidini götürürseniz siz Erzurum'a tabii ki sonuç alamazsınız çünkü orada karasal iklim var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ya da suyu çok isteyen ürünü gidip de suyu olmayan yere dersen aynı sonuç.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şimdi, işte burada asıl bağlayıcı olan, o tescil aşamasındaki, Bakanlığın tescil aşamasındaki o sınırların iyi belirlenmesi ve o sınırlar dışarısında yapılacak olan uygulamalarda cezai müeyyidenin artırılması gerekiyor. Çünkü bir olumsuzlukta kim kaldı şimdi karşı karşıya? Bakanlıkla çiftçi karşı karşıya kaldı. Bunun sebebini ortadan kaldırmak için bana göre daha yapıcı tedbirler almak gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Ben teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Biz çeşitlerimizi tescil ederken "erkenci" "orta mevsim" "geççi" kabaca, daha da fazla sınıflandırıyoruz, o sınıflandırmaya göre de üreticilerimizin seçim yapması gerekiyor, yoksa biz tescil sırasında çeşidimizin "geççi" "orta mevsim" "erkenci" olarak sınıflayarak hangi ekolojiye uygun olduğunu esasen orada belirlemiş oluyoruz. Ona göre, ilkbahar geç donlarına göre de çeşit seçmeleri gerekiyor, bunu da tüm yayım faaliyetlerinde tarım il, ilçe müdürlüklerimiz söylüyor, bizler sürekli bunları anlatıyoruz ama burada bu yılki don olayının şöyle bir şeyi var: Bir, daha saat akşam dokuz, onda başlıyor, sabah sekiz, dokuza kadar ekside kalıyor; süre çok uzun. İkinci bir şey, bu derece eksi 17'lere, bazı yerlerde eksi 20'lere kadar ölçülüyor. Üçüncü bir şeyse, tam bitkinin çiçeklenme zamanına denk geliyor. Mesela, bu don olayı bundan bir hafta önce olmuş olsaydı bu kadar zarar görülmezdi. Bu da bir doğal afet, bizlerin böyle çok tahmin edebileceği bir durum değil, sadece tedbirlerimizi alırız. Mesela, bu bizim önerdiğimiz tedbirler eksi 7-8 derecelere kadar olmuş olsaydı bir başarı şansımız veya bir sorgulama şansımız vardı ama bu eksi 17'ler, eksi 20'ler görüldüğü için ve süre de uzun olduğu için doğal bir afet, aynı deprem gibi. Bizim burada yani tüm dünya olarak bilimsel olarak yapabileceğimiz bir şey yok. Mesela, bizim ülkemizde bazı yıllar bazı ürünlerin para etmesinin altında da şu yatıyor: Bizim rakibimiz veya bizimle birlikte aynı ürünü üreten ülkeler ya kuraklıktan dolayı ya böyle bir dondan dolayı veya doludan dolayı bir zarar görüyor, bizim ürünlerimiz o zaman ihracatta çok büyük para ediyor. Oralarda verim fazla olursa, düzgün olursa bizim ihracattaki ürünümüzün fiyatları aşağı doğru düşüyor, bu da arz-talep dengesinden kaynaklı bir şey. Sonuçta bir doğal afet yani bu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Evet, şimdi de Boğaziçi Üniversitemizin İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Levent Kurnaz Hocamızın iklim değişikliği bağlamındaki sunumunu izleyeceğiz.

İklim değişikliği nedir, bundan sonra bizi nasıl etkileyecek ve bu iklim değişikliği konusu acaba abartı mıdır, yoksa yapısal olarak bundan sonra da değişmeye devam mı edecek, nerede duracak? Yani bu değişim, eyvallah, değişim kelimeleri böyle bazen ifade edilirken genellikle olgunun gelişimini anlatır bize ama bir yerde de durması ya da yavaşlaması beklenir.

Evet, Hocam, buyurun.

2.- Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Mehmet Levent Kurnaz'ın, iklim değişikliği, yaşanan don olayı ve gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için yapılabilecekler hakkında sunumu

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Ben esasında lafa birazcık başlayayım.

Şimdi, ana konu, demin sözünü ettiğiniz gibi, yani bu sene ne oldu, falan bunları konuşuruz, o bir şey değil ama bu Komisyonun ana derdi bir daha olmasın bu iş. "Bir daha olmasın." mümkün değil, demin söylendi, ben "doğal afet" lafını hiç sevmiyorum çünkü iklim değişikliği bu, iklim değişikliği de insan yapısı bir şey. Dolayısıyla, doğal olan hiçbir şey yok bunda, biz yaptık ama kötü tarafı şu: Dahası da gelecek, bu hiçbir şey değil, bunu bilmek gerekiyor. Yani buradaki ana dert şu: Niye gelecek, ne yapacağız, ne oluyor ve niye gelecek? Çünkü "Niye gelecek?"i bilirsek bir dahaki sefer alacağımız önlemlerde neyi değiştirirsek tarımda... Ben size çok basit bir şey söyleyeyim. Şimdi -lütfe, Malatya milletvekillerimiz kızmasınlar- 2015'te tam o donun arkasında ben Malatya'daydım. Dedim ki: Buradan bizim kayıyı kaldırmamız gerekiyor, kayısının Sivas'a doğru gitmesi gerekiyor. Sanıyorum Malatya'da söylenecek en kötü lafımış o, kayısı buradan Sivas'a gidecek diye. Sayın Belediye Başkanı dedi ki: "Ya, şu Hocama kayısı verin, gitsin." Bana şöyle bir teker kayısı verdiler, ben kayıyı aldım kucağıma, gidiyorum. Ertesi sabah saat beş, havaalanına gidiyorum, erken uçakla gideceğim, araba eksi 3 gösteriyor, yol boyu bütün kayısı bahçeleri, hepsi çiçek açmış durumda, ondan sonra 2 milyon kayısı ağacı kesildi Malatya'da.

Şimdi, dolayısıyla bir tarafta politika var, evet ama öbür tarafta da bu işin bir gidişi var doğada. Buna çok dikkatli olmamız gerekiyor çünkü doğayla şaka yapılmıyor, ne olacağını biliyoruz. Göreceksiniz, ben size göstereceğim ne olduğunu ve niye olacağını?

Şimdi, bakın, bu gördüğünüz nisan ayının yani bu senenin nisan ayının dünyadaki ortalama sıcaklıkları. Türkiye minicik kalıyor bunun içerisinde ama Türkiye'yi görüyorsunuz, normalin çok dışında bir şey olmamış, çok sıcak değil, çok soğuk değil, çok özel bir şey göstermiyor Türkiye burada. Dünyanın bazı yerlerine bakıyorsunuz, Atlantik Okyanusu'nun üstü, Amazon'un güneyi, Antarktika, buralarda çok soğuk olmuş, ortalamanın 3-4 derece altında ama ülkemizde çok ciddi bir şey görünmüyor o ayla ilgili.

Şimdi, fizik kısmına giriyoruz. Dünya hızlı dönen bir gezegen. Hızlı dönen bir gezegen olmasaydı ne olurdu? Şimdi, bakın, yavaş dönen bir gezegen olacak olsa Ekvator var, Ekvator'a güneş ışıkları çok fazla geliyor, Ekvator sıcak. Var mı itirazı olan buna? Ben size bir şey söyleyeyim mi; dünyada bizim memleket çok özel bir yer, biz aynı yönde kafasını sallayarak hem "Evet." hem "Hayır." demeyi becerebilen tek ülkeyiz, bunu biliyorsunuz. Bilmiyor musunuz?

MEHMET CELAL FENDOĞLU (Malatya) - Açıklayın Hocam. Nedir yani nasıl olur?

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Bakın, yukarı aşağı sallayarak Alman'a dersiniz anlamıyor ki "Evet, hayır." diyor.

MEHMET CELAL FENDOĞLU (Malatya) - Zekâları yetmiyor.

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Tabii ki yani o bizim zekâmızın bir fonksiyonu. Dolayısıyla hani böyle sorduğumuz zaman "Tamam mı?" olması gerekiyor en azından. Tamam mıyız -ne olur- çünkü söyleyince anlaşılıyor mu, orada kalıyoruz.

Şimdi, Ekvator en sıcak yer, kutuplar da en soğuk yer. Dolayısıyla sıcak hava Ekvator'dan kutuplara gidecek -burada görüyorsunuz- ısınıyor, yukarı çıkıyor, kutuplara doğru gidiyor, kutuplarda soğuyor, aşağı çöküyor; sistem bu. Şimdi, biz hızlı döndüğümüz için burası kötü. Bizde şöyle bir problem var: Hava Ekvator'da ısınıp yukarı çıkıyor, kutuplara doğru gidiyor ama kutuplara erişmeden 30 derece enleminde aşağı çöküyor. Aşağı çöktüğü için aşağıdaki havayı basıyor. Hani lisede öğrendiniz ya, basınç ısıtıyor havayı, o hikâye; oradaki hava sıcak ve kuru. Nerede? 30 derece enleminde. Neresi 30 derece? Kahire, Basra,

o çizgi. Ne var orada? Çöl. Tamam mıyız? Temeli bu, bu işin. Ha, kutba doğru gittiğimizde, kutupta yüksek basınç var, yüksek basınç "Yağış yok." demek ve "Kutup çok soğuk." demek. Şimdi, kutbun çevresinde çok hızlı dönen bir hava tabakası var. Bakın, o hava tabakasını görüyorsunuz -bu, bu senenin 4 Ocağı mı ne- o beyaz kocaman döner gibi... Türkiye'yi de görüyorsunuz değil mi burada? Şurada Türkiye, tamam mı? Şimdi üstünde böyle dev bir halka var; o halka kutuptaki soğuk havayı yerinde tutan halka. Onun için biz de eksi 17'ler, eksi 20'ler, eksi 30'lar -ne bileyim- Ankara'da, İstanbul'da çok fazla görülüyor, Erzurum'da görülüyor ama buralarda görülüyor. Bunun arkasındaki temel sebep, kutupta gördüğünüz o soğuk havayı o halkanın kutupta tutması. O halkaya bir şey olacak olursa o soğuk hava aşağıya kaçıyor. Şimdi, bakın, bu 11 Nisan 2025'te aynı halka, görüyorsunuz, halka kalmamış ortada. Dolayısıyla o soğuk havayı kutupta tutan hiçbir şey yok. Bunun sonucu ne olacak? Bir şekilde o kutuptaki soğuk hava aşağıya kaçacak yani o halka kuvvetli ve kutuptaki havayı tutuyorsa kutup soğuk, biz değiliz ama o halka bozulacak olursa soğuk hava aşağıya doğru kaçabiliyor.

Bakın, bu dünya haritası -birazcık karmaşık görünüyor- yüksek seviyedeki rüzgârlar var burada. Burada 3 yer var, dikkat edin: Birincisi, Amerika üstünde, o soğuk hava aşağıya doğru kaçmış; ikincisi, bizim üstümüzde, bu gene 11 Nisan; üçüncüsü de Pasifik Okyanusu'nun üstünde. 11 Nisanda olan donun nedeni bu yani o yukardaki soğuk hava, hızlı dönen bir rüzgâr var orada, tutuyor o soğuk havayı orada; o hızlı dönen rüzgâr yavaşlamaya başlarsa soğuk hava aşağıya doğru sarkabiliyor, sarktığı zamanda da... 3 yerde sarkmış o gün ve o sarkanların 1 tanesi Türkiye'ye patladı. Şimdi, o zaman şunu bilmek gerekiyor: O soğuk hava nasıl oluyor da orada duruyor yani ne yapmamız lazım? Çünkü kuvvetli olursa buna "kutup girdabı" deniliyor. O soğuk hava kuvvetli olursa orada duracak, bize kaçmayacak. Yavaşlayacak olursa -zayıf olanda gördüğünüz gibi- soğuk hava aşağıya doğru kaçıyor. Bunun kuvvetli olması kutbun soğuk olması anlamına geliyor. Kutbun sıcaklığı yükselirse buradaki akış da yumuşuyor, soğuk hava da aşağıya kaçıyor yani eksi 15 Kuzey Kutbu için çok önemli bir soğuk hava değil ama o eksi 15 bize kaçarsa; demin hocam anlattı neler olduğunu nisan ayında. Anlaştık mı? Şimdi, bu bir daha olacak mı? Olacak çünkü kutbun sıcaklığı gittikçe artıyor. Bu demektir ki: Onun etrafında dönen o hava gittikçe yavaşıyor, yavaş yavaş aşağıya, bize doğru da kaçmaya başlıyor. Şimdi, kusura bakmayın, hiç bilimsel konuşmadım buralarda, biliyorum "Yavaşıyor." falan diye olmuyor bu bilimsel konuşma ama anlamamanızı istiyorum bunu. O hava orada hapsolmesi gerekirken aşağılara kaçıyor. Bir daha ne zaman kaçacak? Gelecek sene, kesinlikle. Bize vurur mu? Belki vurur. İhtimali ne? Meteoroloji Genel Müdürlüğü çalışıyor o konuyu; size der ki: "Böyle bir olayın olmasında yüzde 30, yüzde 40, yüzde 50 ihtimal var." Ama olacak mı bir yerde? Olacak. Ha, belki Macaristan'ı vuracak gelecek sene, belki Orta Asya'ya gidecek, belki Amerika'ya ama bu her sene bir yerde oluyor çünkü kutupta artık soğuk hava sabit kalamayıp aşağıya kaçıyor çünkü kutup çok ısındı; ana derdimiz bu.

Şimdi, hazır sizi bulmuşum, size bir şey daha anlatacağım. Şimdi, hani Ekvator'dan kalktı bu hava, kutuplara doğru gidiyor dedik, sonra da 30 derece enleminde çöküyor, 30 derece çöl dedik; hatırlıyorsunuz bunu. Niye çöktüğünü biliyor musunuz? Şimdi, şöyle bir derdimiz var orada...

Bu arada, ChatGPT kullanmıyorsanız kullanın, elle çizdiğim şeyi inanılmaz güzel çizdi dün akşam, böyle şeyler için mükemmel çalışıyor.

Şimdi, bakın, burada 30 derece eylemini görüyorsunuz. Ha, bir dakika... Askerliğini topçu olarak yapan var mı?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Komando olarak yaptım.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Yok, topçu lazım bana. Topçu yok, neyse oraya da girmeyelim. Ben topçu olarak yaptım ve ölçme bölümü diye bir yer var topçularda, biliyor musunuz? En rahat yer ölçme bölümü çünkü onlar hiç savaşa mavaşa girmiyorlar. Onların yaptığı şey şu: Toplar var bir yerde, bunlar uzakta bir tepeye çıkıyorlar, ellerinde dürbün, ne olduğuna bakıyorlar. Yani öyle "top" dediğiniz, buradan topu attığın zaman vurur falan, öyle bir şey yok. Bunlar ilk salvoda bir yere atıyorlar, ondan sonra ölçme bölümü bakıyor, diyor ki: "Ağabey, şimdi, sen bu topu 3 derece şuraya çevir, 2 derece kaldır." Tekrar atıyorlar, tekrar atıyorlar; bu eski dönem, hani, İsrail'in yaptıkları değil bu iş, bizim askerlik zamanı. Şimdi, bunun temel bir tane sebebi var: Siz karşıda hedefi görüp atıyor bile olsanız 30 kilometre öteye giden top, mermi dünyanın dönmesinden dolayı sapıyor. Yani siz kuzey-güney yönünde attığınızda bunu, batıya doğru sapacak bu mermi, kuzeyden güneye giden mermi çünkü dünyada dönüyor. Şimdi Ekvator'dan çıkan sıcak hava kuzeye doğru giderken de doğruya sapıyor. Onun için bu fırtınalar hep böyle döner, onun için İstanbul'a hep Balkanlar üstünden soğuk hava gelir, gelen rüzgâr yönü hep poyrazdır; hep aynı sebeptir bunlar. Yani o rüzgâr güney-kuzey yönünde gitmeye çalışırsanız doğruya, kuzey-güney gitmeye çalışırsanız batıya doğru döndürür rüzgârı. 30 dereceyi görüyorsunuz burada; şimdi, bu rüzgârın ne kadar döndüğü ne hızla atıldığına bağlıdır. Mermiyi esasında çok hızlı atarsanız dünyanın dönmesine yeterli zaman bırakmadan karşıya ulaşır, onun için de çok sapmaz ama uzun süre giden bir mermi atarsanız, dünya çok dönmüş olacağı için çok sapar. Şimdi, buradaki rüzgârın hızı da kutuplar ile Ekvator arasındaki sıcaklık farkına bağlı. Kutuplar ne kadar soğuksa o kadar hızlı, ne kadar sıcaksa o kadar yavaş gider bu rüzgâr. Yavaş giderse de 30 derecede düşmez, 36 derecede düşer. Şimdi, bizim milletin bir özelliği daha var: 30 yaşın altında kaç kişi var burada? 1, tamam, onları bir kenarda bırakalım, geri kalanların hepsinin bildiği bir gerçek var. Ben bunu İtalya'da gördüm. Bir adam çıktı, Pakistan konuşuyor, iklimci, "Pakistan'ın koordinatları nedir?" dedi. Herkes -Pakistanlılar da var- birbirine bakıyor. İşte, "Bilmem kimin koordinatları nedir?" dedi. Sonra "Türkiye'nin koordinatları nedir?" dedi, bir şey anlatacak, bizden 6 kişi çıktı: "36-42, 26-45." Bu rakamların nereden geldiğini bilmiyoruz, yaş çok geliyor, 60 yaşına geliyorsunuz, 26-45, 36-42; bu rakamları biliyoruz içeride bir yerlerde, Türkiye'nin koordinatları. 36 nereye denk geliyor? Mersin. Tamam mı? Neresi çöl olacak? Mersin. Mersin'le beraber Antalya, Adana, Urfa, o çizginin tamamını düşünün. Şu anda 30 derece enlemi nerede? Kahire, Basra. 36 nerede? Bizde. Bizimki Kahire, Basra olacak. Ne zaman? Ben size ne söylersem söyleyin, daha çabuk. Yirmi sene.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - "Yüz yıl içinde." diyorlar.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Ama bu yüz yılın içinde kesin, yüz yılın sonuna kalmadan. Şimdi, dolayısıyla burası uzun vadeli bir şey söyleyecek. Onun için bu iki şeyi unutmayın; iklim değişikliğiyle birlikte çok ağır 2 problem geliyor: Biri bu konuştuğumuz don, kafamıza Allah'ın senesi vuracak bundan sonra yani ben orada bilerek konuşmadım, ben tarımcı değilim,

TAGEM diyecek onu: "Kayısı burada olmaz." Ama şöyle bir problem var; onların bunu demeye yetkisi yok, yetki sizde, kusura bakmayın, Bakanlığın "Burada kayısı ekilmez." deme yetkisi yok.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sistem değişti Hocam. Sayın Cumhurbaşkanından başka yetkili kimse yok.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Tamam ama onlar değil. Siz buradan kanun çıkaracaksınız, o da uygulatacak. Kusura bakmayın, kanunu çıkaracak olan sizlersiniz. Türkiye'de tarım politikası havuçla çalışıyor, sopayla değil, biz teşvik vererek çalıştırıyoruz mekanizmayı. Teşvik değil, yasakla çalıştıracaksak o zaman da sizin bu konuda Mecliste bir şey yapmanız gerekiyor.

Ben teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hocam, teşekkür ediyorum.

Evet, şimdi bu konuda diğer bir sunum İklim Değişikliği Başkan Yardımcımız Orhan Hocama ait.

Buyurun...

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Benden sonra kim konuşursa konuşsun iyi insan olacak.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biz hepimiz, bizim kuşak coğrafya derslerinden enlem ve boylamı da matematik konumu da 36-42, 26-45'i de 26-45 boylam ve 36-42 enlemi, Kuzey Yarım Küreyi de biliriz Hocam, genç kuşaklar da bilir.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Bilmiyorlar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bilir, bilir. Şu anda artık bilmeye gerek yok, ChatGPT'ten soruyorlar, anında çıkıyor önlerine.

Sayın Başkanım, buyurun.

Orhan Solak Bey, konumuz ağırlıklı olarak iklim değişikliği üzerine bu hafta.

Buyurun.

3.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkan Yardımcısı Orhan Solak'ın, iklim değişikliğinin genel, küresel ve ülkemizdeki etkileri hakkında sunumu

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, kıymetli hazırun.

Öncelikle sizleri saygıyla selamlıyorum.

Orhan Solak, İklim Değişikliği Başkan Yardımcısı. Ben iklim değişikliğinin genel, küresel ve ülkemizdeki etkileriyle ilgili genel bir sunum yapacağım. Takdir edersiniz ki İklim Değişikliği Başkanlığı olarak doğrudan zirai donla ilgili, sorumlu, yetkili bir başkanlık değiliz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zaten burada iklim değişikliğinin bağlamı zirai don bağlamının ötesinde, daha geniş yani "Bundan sonra Türkiye'yi nasıl etkileyecek, tarım nasıl etkilenecek?" bağlamında konuyu tartışıyoruz.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Sayın Başkanım, şimdi burada Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin bilimsel organı IPCC'nin 6'ncı döngüsünün sonuçları görülmekte; 1995-2014 yılları arasındaki yüzeysel sıcaklık değerleri üzerinden 2100 yılına göre yapılan projeksiyon sonuçlarına göre, dünyadaki yüzeysel sıcaklık artışı ve burada Türkiye'nin -özellikle kışın senaryoda oldukça ısınacak- "hot topic" olan bir bölgede yer aldığını söyleyebiliriz. Türkiye iklim değişikliğinin etkilerinin en yoğun hissedildiği bölgelerden birinde, Akdeniz Bölgesi'nde yer alıyor ve olumsuz senaryoya göre de 7 dereceye varan sıcaklık artışlarının gerçekleşebileceği -kışın senaryoya göre- söyleniyor. Tabii, bu olumsuzluklar bilimsel raporlara da yansımış durumda; Dünya Meteoroloji Örgütü'nün 2024 yılı raporuna göre de 2024 yılı tarihteki en sıcak yıl olarak kaydedildi ve sıcaklık artışı sanayi öncesi döneme göre 1,55 derece olarak gerçekleşti. Bu, aynı zamanda da 1,5 derecenin aşıldığı ilk yıl oldu sıcaklık artışı bağlamında. Aynı zamanda 2015-2024 yılları arasındaki on yılın her biri de tarihteki en sıcak on yıldan biri oldu. Aynı zamanda Akdeniz havzası dünya ortalamasının üzerinde iklim değişikliğinin etkileriyle karşı karşıya kalıyor ve Akdeniz havzasındaki sıcaklık artışı da güncel değerlerde 2 dereceye yaklaştı.

Yine, Avrupa Çevre Ajansı Risk Değerlendirme Raporu'na göre en hızlı ısınan kıta da Avrupa Kıtası ve IPCC'nin 6'ncı değerlendirmesine göre dünyada küresel ölçekteki sıcaklık artışı 5 dereceye ulaşırken Avrupa Kıtası'nda bu sıcaklık artışının 7 dereceye ulaşabileceği söyleniyor.

Yine, burada haritada gördüğünüz Akdeniz kıyısındaki ülkeler, Türkiye'nin de yer aldığı ülkeler, bu noktada en hızlı ısınan ülkeler arasında, turuncu renkle gösterilmekte.

Tabii, iklim değişikliğinin ülkemizdeki yansımalarına bakacak olursak, özellikle afetlerin sıklık ve şiddetinin artmakta olduğunu görüyoruz ve ne yazık ki orta ve uzun vadede de bu artışın devam edeceği öngörülüyor. Özellikle Akdeniz Bölgesi'ndeki kuraklığın şiddetinin son derece yüksek seyredeceği öngörülüyor. Akdeniz Bölgesi'nde 21'inci yüzyılın sonuna gelindiğinde 2-3 kat daha uzun süren kuraklıkların yaşanacağı öngörüsü söz konusu.

Yine, IPCC raporunda Akdeniz Bölgesi'nde tek göl olarak Beyşehir Gölü'nün 2070 yılına gelindiğinde tamamen kuruyabileceği riski belirtiliyor.

Yine, 2024 yılı -Türkiye ortalama sıcaklığı- yine en sıcak yıl oldu. Yine, ay olarak ocak, nisan, haziran ve temmuz aylarında rekorlar kırıldı. Ben biraz hızlı geçmeye çalışacağım. Tabii, 1971'den bu yana gerçekleşen en sıcak yıl oldu 2024 yılı. Yağış desenleri de tabii değişmekte, yağış seviyesi de ortalama yüzde 6,3 oranında düştü 2024 yılında. Kuraklıklar artmakta, seller daha öngörülemez hâle gelmekte son yıllarda.

Tabii, dünya geneline baktığımız vakit, yine benzer şekilde doğal afetlerin neden olduğu ekonomik kayıpların önemli ölçüde arttığını görüyoruz. Küresel Afet Raporu 2024'e göre, 2024 yılında dünya genelinde doğal afetlerin neden olduğu ekonomik kayıp 320 milyar dolar olarak kaydedildi, bu kayıpların yaklaşık 140 milyar doları da sigorta kapsamında karşılandı. Tabii, burada

sigortacılığın önemini küresel ölçekte ve ülkemizde de vurgulamak lazım. Bu rapora baktığımız zaman kayıpların yaklaşık yüzde 40'ının sigorta sistemleri tarafından karşılandığını görüyoruz, Türkiye'ye geldiğimizde bu oran çok daha düşük. Dolayısıyla sigortacılığın bu noktada kapsamının genişlemesi, daha güçlendirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. 2023 yılına ait küresel afet kayıpları toplamda 250 milyar dolar oldu. Yine, Uluslararası Ticaret Odasının verilerine göre de 2014-2023 yıllarında 2 trilyon dolarlık bir zarar var. Bu zararların da aslında son yıllarda artışını gösteren son iki yıldaki 451 milyar dolarlık zarardan bahsedebiliriz. Türkiye'de de aslında meteorolojik afetlerin son dönemde arttığını söyleyebiliriz. Zaten Meteoroloji Genel Müdürlüğümüz bu konudaki detayları aktaracaktır.

Tabii, aynı zamanda, iklim kuşaklarında da ciddi değişim görülmekte. Mor ve mavi renkli kuşaklar aslında yağış kuşakları. Kar ve yağış üzerine baktığımızda da özellikle orta vadede ve uzun vadede yani 2100 yılına kadar Türkiye'deki bu yağış kuşaklarının da Kafkasya'ya doğru yöneldiğini ve buradaki yağış kuşaklarımızda da ciddi kayıpların beklendiğini söyleyebiliriz.

Tabii, tarım sektörü, bizim için çok kritik bir sektör. Gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde 6'sı, istihdamın yüzde 17'si ve ihracatın yüzde 13'ü tarım sektöründen gelmekte; aynı zamanda gıda güvenliği açısından, su güvenliği açısından da çok kritik bir sektörümüz. Türkiye dünyanın 7'nci büyük tarım üreticisi ve en kırılgan sektörlerimizden biri tarım sektörü, su kaynakları sektörüyle de ilişkili olarak; tabii, iklim koşullarıyla da doğrudan bağımlı ve ilişkili olan bir sektör. Kuraklık, sıcak hava dalgaları, don, dolu gibi olaylar üretimde verimi, sürekliliği, sürdürülebilirliği ve kırsal geliri de istihdamı da doğrudan etkilemekte ve tehdit etmekte. TAGEM'in verilerine göre, 2080 yılı senaryolarında sadece sıcaklık ve yağış değişimlerinden dolayı buğday, mısır, çeltik, pamuk gibi temel ürünlerde yüzde 5 ila yüzde 20'lik verim kayıpları beklenmekte. Trakya'da buğdayda yüzde 76, ayçiçeğinde yüzde 66 gibi kritik düşüşler olası; bu, sadece bir verimlilik değil aynı zamanda gıda güvenliği sorunu.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Buradaki veriler TÜİK'teki bitkisel üretim veri rakamlarının değerlendirilmesi üzerine mi, sizin ayrı değerlendirmeniz mi?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Bu veriler TAGEM'den...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 19 milyon 800 bin ton bu yıl buğday ilk tahminde düşünülüyor. Bu sizin verdiğiniz yüzde 76'lık düşmeyle bu veri örtüşüyor, örtüşmüyor mu?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Şimdi, Sayın Vekilim, bu, uzun vadeli kayıplar, 2080 yılı yani uzun vadeli senaryolara göre beklenen kayıplar.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Olasılıkları değerlendiriyorsunuz.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Tabii yani bu anlamda projeksiyonların sonuçları.

Yine, Avrupa Çevre Ajansının yayınladığı Avrupa İklim Risk Değerlendirmesi Raporu'na göre de iklim değişikliğinin tarım üzerindeki etkilerini özellikle Akdeniz ve Türkiye'nin dâhil olduğu Güneydoğu Avrupa bağlamında detaylı şekilde ele aldığını görüyoruz. Raporda öne çıkan bazı gerçekler ve Türkiye'yle ilişkili bulgulara baktığımızda, özellikle don, kuraklık ve ısı stresinin kombine etkisini, meyve, sebze ve mahsul üretimini etkileyen üç temel stres faktörünü bu anlamda rapor vurguluyor. Don, kuraklık ve ısı stresinin, Güney Avrupa'da bu faktörlerin şiddetinin artacağını ve birbirini besleyen bileşik riskler oluşturmakta olduğunu belirtiyor rapor.

Yine, geç bahar donu riski, artan sıcaklıklar nedeniyle ilkbaharın erken başlaması, bu durumda çiçeklenme gibi hassas fenolojik dönemlerde yanıltıcı bahar riski yaratması ve soğuk hava dalgalarının ciddi tarımsal zararlara yol açabileceğini göstermekte.

Yine, rapor, özellikle, Türkiye, Güney ve Güneydoğu Avrupa'yı, Türkiye'nin de ele aldığı bölgeyi don, kuraklık ve ısı stresi açısından sıcak noktalar olarak tanımlamış durumda. Tabii, projekte edilen don günü sayısındaki değişime bakacak olursak Avrupa Çevre Ajansı ve Copernicus İklim Değişikliği Hizmeti tarafından sağlanan donma günü projeksiyonlarına göre aslında bir azalış beklentisi var. Türkiye'nin batı ve iç kesimleri orta açık pembe tonlarda gösterilmekte olup 2011-2040 döneminde don günü sayısında belirgin ama mutlak olmayan bir azalma yaşanacağını göstermekte. İç Anadolu ve Doğu Anadolu da görece olarak daha açık tonlarda. Bu bölgelerde don günü sayısının daha az azaldığı, kısmen korunduğu anlaşılmakta. Ege, Marmara ve Akdeniz Bölgelerinde, daha koyu tonlara sahip bu bölgelerde don günü sayısında daha fazla azalma yaşanacağını göstermekte. Tabii, bu azalma, sayıdaki azalma, şiddetteki azalma olarak anlaşılmamalı çünkü aynı şekilde, mesela, örnek vermek gerekirse yağışta bir azalma öngörüyoruz ama aşırı yağışlarda artış yani beklenmeyen şiddetteki artış söz konusu yani bu azalmanın aksine zirai don şiddetinde artış riski söz konusu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Her ne kadar don günü sayısı düşecek olsa bile az da olsa şiddetli olacağı yani yağış oranı düşüyor ama şiddetli yağış oluyor ve bu da ister istemez riski artırıyor.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Örnek vermek gerekirse bir ayda yağacak yağış bir günde yağıyor, ani bir sel felaketiyle karşı karşıya kalıyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Don da aynı yani üç ayda olması gereken don bir gecede oluyor.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Tabii, o sıcaklığın ani düşmesi, daha az sayıda don günü olsa da aslında daha şiddetli don afetleriyle karşı karşıya kalmamızın sebep oluyor.

Yine, tarım üzerindeki etkilerine bakacak olursak Sayın Başkanım, ilkbahar başında "false spring" yanıltıcı bahar özellikle badem, kayısı, erik gibi erken çiçeklenen ağaçlar için geç don riskini artırıyor. Aynı zamanda, azalan don günleri ve iklimin ılıman olması sebebiyle meyve ağaçlarında çiçeklenme ve meyve tutumunu sağlayan soğuklama ihtiyacının da bu sürelerinde karşılanamaması riski de söz konusu.

Biz ne yapıyoruz bu anlamda? İklim projeksiyonları çalışmamız var. Yine, IPCC'nin (AR6) arşivinden Türkiye ölçeğinde değerlendirilmiş 6 farklı küresel iklim modeli üzerinden 2 farklı senaryo çalışıyoruz. 3x3 kilometre, 9 kilometrekare çözünürlükte çalışıyoruz ki bu mahalle ölçeğinde bir çalışmayı işaret ediyor ve Türkiye yüz ölçümünde böyle bir çalışma dünyada çok fazla

örneği olan bir çalışma değil. Yine, dediğim gibi, bu modeller üzerinden 3 kilometre çözünürlüğe indirgenmiş senaryoları, modelleri çalışıyoruz. Bununla ilgili, sıcaklıkla ilgili ilk sonuçlarımızın, bu sonuçların da 2026 yılı sonuna kadar -bu çalışmanın- tamamlanmasını hedefliyoruz ve bu çalışmaların sonuçlarını da kamuoyuyla paylaşacağız, iklim platformu üzerinden belirlediğimiz çevrim içi platform üzerinden tüm kullanıcıların erişimine açacağız.

Sıcaklığa baktığımız zaman iki senaryo çalışıyoruz; 4,5 ve 8,5 senaryoları ve burada olumsuz senaryoya göre baktığımız zaman 7 derecelere varan -sanayi endüstri döneme göre, yüzyılın sonunda- Türkiye'de sıcaklık artışı riski söz konusu. Özellikle güney bölgemizde bu sıcaklık artışının daha dramatik şekilde gerçekleşeceği öngörülüyor.

Yine, ortalama yağışlarda ciddi, yüzde 30'lara varan azalmanın Türkiye genelinde beklendiğini söyleyebiliriz.

Bu çalışma, projeksiyon çalışmaları sonuçları dikkate alınarak da 12 bölgede, "NUTS" bölgesinde sektörel etkilenebilirlik ve risk analizleri çalışmalarını gerçekleştireceğiz. Bu çalışmaların da tüm sektörlerde olduğu gibi tarım sektörlerindeki planlama çalışmalarını destekleyeceğini, güvenilir, doğru, bilimsel veriye erişimi sağlayacağını söyleyebiliriz.

Yine, uyum sektörüne yönelik yaptığımız uzun dönemli iklim stratejisi ve uyum eylem planlarında da tarım sektörüne yönelik ve don riskine yönelik hedefler ve eylemler tanımlanmış durumda.

Yine, yerel yönetimlerde özellikle hibe ve kapasite geliştirme çalışmalarıyla tarım sektörünü, çiftçilerimizi ve bu noktada çalışan kurumlarımızı destekliyoruz.

İklim portal çalışması da dediğim gibi, hem bu iklim değişikliğiyle ilgili Türkiye genelinde yapılmış bilimsel çalışmaları hem de önümüzdeki yıl tamamlamayı hedeflediğimiz projeksiyon çalışmalarını ve etkilenebilirlik analizlerinin sonuçlarını bu portal üzerinden paylaşacağız. Bu portala ilişkin de 6 tane araç geliştirmeyi hedefliyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu kanun taslağı var ya, bizim şu anda Mecliste görüştüğümüz taslaktaki konular mı?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK

- Sayın Vekilim, iklim kanunu, daha, tabii, genel çerçeveyi sunacak.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Daha önce Mecliste görüşülende değil yani?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK

- Şu anda bizim yaptığımız bu çalışmalar, tabii, kanun farklı bir çerçeve.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şu anda iklim kanununu görüşüyoruz, konuşuyoruz. Bunlar bu kanun taslağında yok.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK

- Kanun taslağında bu teknik çalışmalar yok tabii ama kanun taslağında tabii, bu çalışmaları destekleyen çerçeve...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bugün konuşmam var da varsa bunlardan yararlanayım.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK

- Yok.

Kanun, tabii, daha genel çerçeveyi tanımlıyor, bunlar daha spesifik detay çalışmalar.

Sayın Başkanım, burada da platform üzerinden bir araç geliştireceğiz ve tüm sonuçları, dediğim gibi, projeksiyon çalışmalarının sonuçlarını bu coğrafi veri üzerinden ihtiyacı olan tüm kurumlarımızla paylaşacağız.

Ben teşekkür ediyorum, arz ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum hocam.

On dakika ara vereceğiz Komisyona.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ara vermeden önce bir soru sorayım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Dönüşte alalım soruları, gitmem gerekiyor benim.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bırak, gitme hocam ya!

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ağabey, söyle yoklama istemesinler ya! Gruba söyle ağabey, gruba söyle yoklama almasınlar ağabey. Komisyon harıl harıl çalışıyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Siz görevdesiniz, demek ki görevini yapmayan arkadaşlarımız var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yetişiriz biz. Bilemeyiz ki kimin görevini yapmadığını.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ben şimdi soruyu unutacağım hocam.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Allah'ın izniyle unutmazsın İlhami ağabey.

Hepinize teşekkür ediyorum, on dakika sonra, inşallah, sorularla devam edeceğiz, sonra Meteorolojimizin sunumunu alacağız.

Ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.11

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.28

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, başlayalım isterseniz; İkinci Oturumu açıyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Benim sorum vardı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şimdi, "Hibe destekleri yapıyoruz." dedi Değerli Başkan Yardımcımız. Ben ne destek yaptıklarını merak ediyorum. Orada da bir rakam söyledi; bir dakika, bakıyorum. Hibe ve kapasite geliştirme çalışmalarıyla ilgili belediyelere, STK'lere, üniversitelere destek yaptıklarını söyledi. Ne gibi destekler yapıyorlar? Bunlar rakamsal anlamda nedir, onu merak ediyorum.

Bir de şimdi, herhâlde 2040'ta don günü sayısı azalacak. Şimdi, bu söylemde de baktığımız zaman, benim en büyük sıkıntım Değerli Başkanım, yapılan çalışmalar kitapçıkta mı kalıyor yoksa bununla ilgili -az önce TAGEM Daire Başkanımız buradaydı, hocam yine burada- bu sizden alınan verilerle ıslah çalışmalarında ne kadar kullanılıyor ve sahada ne kadar bunlar kullanımda? Onu da merak ediyorum.

Aynı zamanda, bir de tamamlayıcı bilgi olarak, tutanaklara geçmesi anlamında: TAGEM'lerin, bana göre, tarımsal araştırma enstitülerinin yapısının, personel yapısının da tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Neden dersiniz; bir ıslahçı geliyor, atıyorum, merkez araştırma enstitüsünde görevlendiriliyor, dört yıl sonra veya üç yıl sonra bir ıslah çemberi başlatmış, ıslah çemberi yürütürken başka bir enstitüye tayin oluyor. Aslında, buradaki bana göre Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünde, TAGEM'de personel yapısında değişiklik yapılarak emeklilik süresince aynı kurumda kalması, o başlatmış olduğu ıslah çemberi... Çünkü küresel ısınmaya karşı, kuraklığa karşı bir çember başlattı, ıslah çalışması başlattı. Ben geldim, diyorum ki Ömer Fethi Vekil arkadaşım başlatmış. Ya, Ömer Fethi'nin çalışmasını ben tamamlamayayım, Ömer Fethi Bey'in çalışmasını alıp rafa atıyorum, tekrar ben sıfırdan başlıyorum. Yani bu şekilde de zaman ve kaynak kaybının olduğunu görüyorum.

İnşallah, Sayın Başkanım, bunu da Komisyon raporunda notlarımıza alırsak, bunu da Bakanlığa da bildirirseniz sevinirim. Merak ettiğim, o hibe krediler nedir ve aldığınız sonuçlarda şu anda bakanlıklar arasında uygulama var mı, çalışma var mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Vereceğiniz cevaplar eğer doküman gerektiriyorsa sonra da Komisyona iletirsiniz ama çok kabaca veriyorsanız da buyurun.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Teşekkür ediyorum Sayın Vekilim soru için.

Şimdi, öncelikle hibe programı... Biz dönemsel olarak hibe çağrılarını çıkıyoruz. Daha önce 3,7 milyon avroluk; bu, Avrupa Birliği projeleri kapsamında, IPA programı kapsamında sağlanan hibe destekleri, 3,7 milyon avroluk bir hibe çağrısına çıktık ve onu tamamladık, 38 projeye Türkiye genelinde destek sağladık. Yine, şu anda uygulaması devam eden 29 projemize 6,8 milyon avroluk desteğimiz var. Bir de şu anda değerlendirme süreci devam eden 14,7 milyon avroluk bir hibe çağrımız var. Bunlar tamamen çağrıya çıkılıyor, Türkiye genelinde teklifler toplanıyor, bağımsız değerlendirme sürecinden geçiyor. Örnek vermek gerekirse, şu anda uyguladığımız 29 projenin seçildiği hibe çağrısına Türkiye genelinde 850 tane başvuru oldu. Şimdiki başvurumuza da 800'e yakın başvuru oldu ve bunların tamamı iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik projeler. Yani burada belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler genel paydaşlarımız. Onların bu çağrı kapsamında başvurularını değerlendiriyoruz proje çağrı rehberine uygun olarak ve bunlar seçilerek destekleniyor. Burada tarım sektörü var, enerji sektörü var, kapasite geliştirme projeleri var. Bu projelerle ilgili ben detaylı bilgiyi uygun görürseniz paylaşabilirim. Mesela, Levent Hocamın projesi var.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Benim bir projem var bu bağlamda. Mersin'de Mersin Ticaret Odası dedi ki: "Narenciye bitiyor Mersin'de, ne ekebiliriz yerine?" Mersin Ziraat Odası, Ticaret Odası, çiftçiler... Biz şu iklim şartlarına göre şunu ekmeniz lazım diye çiftçiye gidip anlatıyoruz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Benim işte sormak istediğim aslında bunları Sevgili Hocam çünkü sonuçta yapılan uygulamalar, defterde, kitaplarda mı kalıyor -çıkan işte bu raporlar hâlinde kalıp- veya asıl sahada bunun karşılığı var mı?

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. MEHMET LEVENT KURNAZ - Ama sahada ben çiftçiyle konuşuyorum...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - İşte benim sormak istediğim o: O kaynaklar nasıl değerlendiriliyor? Şimdi, o zaman yakın zamanda bizim bir daha Mersin'de böyle bir sıkıntı yaşamamamız lazım. 3 Mersin vekilimiz Komisyonda, ilk günden beri bağırlıyorlar, haykırıyorlar ama sadece Mersin değil tüm Türkiye'de. Bakın, Tekirdağ'da da benim üzümlerde aynı sıkıntı var, şeker pancarında var. İşte, bizim burada söylemek istediğimiz, yol göstericilerin olması gerekiyor. Nedir? Bilimsel çalışmalar sonucunda onların sahaya aktarılması gerekiyor. Sahada cevap bulması gerekiyor ki bir netice alalım, kaynakları doğru kullanalım ve hem küresel ısınmaya hem dona hem de diğer sorunlara karşı, hastalıklara karşı çeşitleri eğer yerleştirebiliyorsak, onları çiftçiye kanallı edebiliyorsak o zaman her şey yolunda demektir ve hiçbir sıkıntı kalmaz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Başkanım, Orhan Bey, benim bu konuda, projeler konusunda bir kaygım ya da bir eleştiri demeyeyim ama yaklaşım olarak: Tematik çağrılı projeler yerine tanımlanmış, güdümlü projeler üzerinden gitsek ve bir proje konsorsiyumu şeklinde yani kurumlar arası, disiplinler arası, akademi de bilimler arası bir konsorsiyum oluşturup, böyle, bir hedefe odaklanıp onu çözmeye odaklansak... Genellikle Avrupa Birliğinin bizim içimize soktuğu bu çağrılı tematik projelerde proje fikirlerini yarıştırmak da bir yöntemdir ama bizim, böyle, bir proje fikirlerini yarıştırmak arkasından uygun projeleri bulmak falan, bunun yerine zaten konuya çok vâkıfız, tematik belli; bunların üzerinde destekler, hibeler geliştirmek daha mantıklı gibi geliyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Hocam, size bir tamamlama olarak: Her ülkenin, her bölgenin kendine has sorunları var. Şimdi, o bölgelerin ve o şeyin toprak yapısına göre, iklimine göre, ona göre projeye çıkılırsa... Çünkü ben Sırbistan'daki veya Fransa'daki bir projeyi kendi ülkemde uygulayamam çünkü benim ekolojim uymuyor zaten.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet Hocam yani bu sadece bir cevap vermeniz için değil.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Bu da bir yöntem Sayın Başkanım ama bizim burada projeler kapsamında biraz da hani proje hazırlama kapasitesini Türkiye genelinde geliştirmek...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hocam, ilk proje toplantısına -o zaman Devlet Planlama bakıyordu, öyle hatırlıyorum- 2003 yılında kapasite inşası diye bir başladık, yirmi beş senedir... Şöyle söyleyeyim: Çocuklar bile proje yapıyor artık. Bunları bir geçmek gerekiyor. Artık, kardeşim, belli meseleler. İster kalkınma planlarına bakın, ister sizin kuruluş yapınızdaki yapılara bakın, az çok problemlerimizi artık biliyoruz, akademi de biliyor. Artık bunlara odaklanıp kurumsal kapasiteyi, Türkiye aşığı nasıl ürettiyse aynı mantıkla... 3-5 tane üniversite bir araya geldi, TÜSEB, bilmem ne, bir koordinasyonla aşı üretilebildi bir yıl içerisinde. Bunlara da böyle bakmak gerekiyor, şahsi fikrim böyle yani. Hayatı neredeyse onlarca Avrupa Birliği projesine danışmanlık yazmak, yönetmek olarak geçmiş birisi olarak söylüyorum, artık o kapasitemiz var, Sektör var, bağımsız şirketler var, var oğlu var; Geçelim artık bunları yani.

Ömer Ağabey, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı olarak Tarım ve Orman Bakanlığıyla ne kadar sürede bir araya gelerek bu konuları değerlendiriyorsunuz? Örneğin, bu beş aylık süreçte kaç toplantı bu anlamda gerçekleşti? Orada da ayrı bir birim mi yürüyor yoksa sizin bu konudaki İklim Değişikliği Başkanlığı bünyesinde mi yürüyor?

Ayrıca, uyum tedbirleri arasında dayanıklı bitki ırklarının geliştirilmesi, yağmur suyu toplama, sulama altyapısı iyileştirme gibi adımların yer aldığını ifade ettiniz. Ben 2006'da, ilk milletvekili seçildiğimde bu yağmur sularıyla ilgili sarnıç modelini Mecliste anlattığımda o dönemin Çevre Bakanı bu konuyla ilgileneneceğini ve yeni yapılan tüm apartmanlarda, özellikle çok katlı yapılarda çatı suyunun bir sarnıca alınıp gri suyla birlikte gündeme geleceğini söyledi ama bildiğim kadarıyla on yılda bu konuda yalnızca bir yönetmelikle ifade yer aldı ama uygulamaya geçmedi.

Şimdi, burada 2053 Yılı Uzun Dönemli İklim Stratejisi'ne de bakınca bugün bizim "Yarın ne olacak?" sorusunu sorduğumuz konular yer alıyor. Şimdi, 2053'e kadar bizim bu don olayları demek ki bu objektif bakış açısıyla sürececek. Ürün deseni planlaması niye 2053'e kalacak? Dayanıklı türlerin teşviki, altyapının güçlendirilmesi, sigorta sistemlerinin uyarlanması, erken uyarı ve dijital sistemler; bunların bugün için yapılabilirliği olası. Bunlarla ilgili sizin Bakanlığınızın dışındaki kurumlarda da farklı çalışmaların olduğunu ben biliyorum ama -niye- birlikte bir koordinasyon içinde bu işlerin yürüdüğünden de şüphe ediyorum çünkü bütçede sunum yapılıyor bize; Tarım ve Orman Bakanlığı KOP'u, GAP'ı başka anlatıyor, bununla ilgili Çevre Bakanlığı ya da diğer ilgili bakanlık farklı bilgi veriyor, rakamlar bile birbirini tutmuyor. Bu da bir koordinasyon eksikliğini getiriyor?

Ayrıca, biraz evvel de söyledim, biz şu an Mecliste iklim kanun teklifini görüşüyoruz; orada, bu, sizin belirttiklerinizin hiçbirisi yer almadığı gibi, içinde iklim olmayan bir kanun, adı iklim kanunu. Burada, siz "iklim kanun taslağı" diye ifade yer alınca... Bir de biliyorsunuz, yeni sistemde -onu da bildiğinizi düşünüyorum- milletvekilleri kanun teklifini getirir, bakanlıkların bu konuda kanun yapma yetkisi kaldırıldı, Cumhurbaşkanı tek yetkili. Burada belirttiğiniz konuları da eğer taslak olarak hazırladıysanız bize de verebilirsiniz. Milletvekili olarak biz Meclise getirmeye hazırız çünkü bu, ülke için önemli bir konu.

Ben de teşekkür ediyorum sunumunuz için.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet Başkanım, teşekkür ederiz.

Buyurun.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Sondan başlayalım. Tabii, kanun yapıcı Meclis...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İsterseniz hocam... Bunlar aciliyeti... Çok kısa söyleyecekseniz söyleyin. Şimdi konuşmaya geçeceğiz, süre de ilerliyor.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Olabildiğince kısa...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Daha teknik detay olan kısımları yazılı olarak alalım.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Kanun yapıcı Meclis; bunu zaten biliyoruz. Bu noktada biz Başkanlık olarak hani kanun sürecinde tabii, teknik anlamda destek istenildiği durumda veriyoruz ama kanun yapıcı Meclis.

"İklimle ilgili bir şey yer almıyor." konusundan belki biraz çok kısaca bahsedeyim Sayın Vekilim. Şimdi, İklim Kanunu biraz çerçeve bir kanun. 5'inci ve 6'ncı maddeleri var. Öncelikle 1'inci madde, 2'nci, 3'üncü ve 4'üncü maddeler; amaç, kapsam, tanımlar, genel ilke ve esaslar. Kanun kurgusunda aslında çok farklı versiyonlar tabii değerlendirildi süreç içerisinde ama planlama araçları var. Yani bu dediğimiz politika, strateji, eylem planları planlama aracı olarak tanımlandı. 5'inci maddede 2 tane temel uygulama var: Azaltım ve uyum. "Sera gazı emisyonlarının azaltımı" dediğimiz azaltımla ilgili 5'inci madde var. "İklim değişikliğinin etkilerine uyum" dediğimiz 6'ncı madde var. Genel çerçevede çok kısaca uzatmadan söyleyeyim: "Planlama aracı" dediğimiz politika, strateji ve eylem planları, bu dediğimiz planların hazırlığı. Uygulama araçları da finans, teknoloji ve kapasite geliştirme. Bununla ilgili genel çerçeveyi hiçbir sektör özeline girmeden... Çünkü iklim değişikliği konusu bir sektör değil, tüm sektörlerin üzerindeki bir politika diye söyleyebiliriz. "Azaltım" dediğimiz enerji, sanayi, ulaştırma, tarım, atık, bina ve yutak alan sektörleri. "İklim değişikliğine uyum" dediğimiz de su kaynakları yönetimi, tarım, gıda güvenliği, biyoçeşitlilik, ormancılık, afet risk azaltma, insan sağlığı bütün sektörler var. Dolayısıyla kanunun yazım dilinde tamamen çerçeve düzeyinde planlama araçları ve bunların uygulanması ve buna yönelik finans mekanizmalarının geliştirilmesi, bir de tabii ki karbon fiyatlandırma, emisyon ticaret sistemi var

ama tabii bu düz metin olarak okunduğu zaman o planlama ve uygulama araçları genel çerçevede tanımlı olduğu için sanki bunlar kanunun içinde yokmuş gibi bir algı oluşuyor. Aslında öyle değil. Bu sadece biraz hani yazım dilindeki farklılaşmadan kaynaklı. Biraz planlama, uygulama araçları ve azaltım, uyum eylemleri veya faaliyetleri genel çerçevede yazıldı ama emisyon ticaret sistemindeki o adımların kanun dilinde tanımlanması gerektiği için orada biraz daha detaylı yazım dili kullanıldı. Dolayısıyla, sanki böyle bir algı da oluşuyor tabii, haklı olarak dışarıdan bakıldığında. Sanki sadece emisyon ticaret sistemi tanımlanmış, diğerleri genel geçilmiş gibi değil. Bunlar aslında ikincil mevzuata bırakıldı. Bunu söyleyebilirim.

Bir de biz İklim Değişikliği Başkanlığı olarak nasıl koordine ediyoruz? Aslında İklim Değişikliği Uyum Koordinasyon Kurulu var; Sayın Bakanımızın başkanlığında ilgili tüm bu sektörlerden sorumlu bakanlıkların bakan yardımcılarının düzeyinde toplanan politika belirleyici, karar verici mekanizma o. Onun altında da 7 tane çalışma grubu var, bunların biri de iklim değişikliğine uyum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Farklı bakanlıklar var mı?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Tabii. Yani bütün ilgili bakanlıklar. Sadece bakanlıklar da değil TOBB, TÜSİAD, MÜSİAD, TÜİK, YÖK hepsi var. Yani iklim değişikliği konusuyla ilgili olmayan herhangi bir sektör veya kurum söyleyemeyiz. Dolayısıyla, hepsinin içinde olduğu genel bir koordinasyon söz konusu.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şimdi bunu söyleyince bir konuyu burada konuşmamızda fayda var.

Ben Sayın Bakana, daha önceki Bakana gittim, dedim ki: Niğde ilinde Bahçeli bölgesinde yabancılara ait elma bahçelerinin olduğu yerde dolu yağacağı zaman bir "dulusavar" dedikleri; atış yapılmasıyla dolunun yağmura dönüştürüldüğü ve bu alana yağdığı, bu nedenle de bu kuraklığın ortaya çıktığını söylüyor çiftçiler dedim. Sayın Bakan, benim yanımda ilgili arkadaşı aradı; ilgili arkadaş, bunun Türkiye'de kullanımının Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından yasak olduğunu, böyle bir uygulamanın olamayacağını söyledi. Döndü, Tarım ve Orman Bakanlığını aradı, o Bakan Bey de bu konuda böyle bir çalışmanın yapılamayacağını ifade etti. İlgili Genel Müdürü aradı, Genel Müdür arkadaşımız da bu konuda böyle bir çalışmanın olamayacağını ifade etti. Yola çıktım, yolda bizi Niğde Tarım İl Müdürlüğünden bir kişi aradı, dedi ki: "Bunlar Bakanlıktan izin alınarak yapılan uygulamadır. Şu anda dolusavar kullanılmaktadır bize verilen talimat doğrultusunda." Şimdi, benim anlamak istediğim şu: Bu benim bire bir yaşadığım, içinde olduğum ve tanık olduğum bir olay. Dolusavarın iklim değişikliğine etkisi dışında kullanılması başka bölgede yağmurun önünü mü kesiyor? Gerçekten bu dolusavar, doluyu buluttayken yok edip yağmura mı dönüştürüyor öğrenmek istedim ama bakanların "Yok." dediği, genel müdürlerin "Yok." dediği ama bizim orada uygulanan bir olayla karşılaştım. Şimdi, bunun için şunu söylemeye çalışıyorum; koordinasyon dediğim olay şu: Tarım ve Orman Bakanlığının İklim Değişikliği Bakanlığıyla sürdürdüğü uyumlu oluşumlara karşı müdahil olacak bir çalışma varsa bu doğru, faydalı bir çalışma ama ayrı ayrı çalışmalar yürüyor da koordinasyonda bir problem varsa bu da ayrı bir... Çünkü bu zirai don olayında yaklaşık yetmiş gün geçti, biraz evvel de söyledik ya daha TARSİM ödemesini yapamadı ki ÇKS'si olmayan çiftçiye destek verilsin. Orada da Maliye Bakanlığından para gelecek, onun üzerine ödeme olacak, öyle bir sistem yürüyor ama bu iklim değişikliği ciddi bir olay ve bu ciddi olayın da herkes tarafından bilinmesi, kaderci yaklaşımdan vazgeçilmesi gerekir. Şöyle bir anlayış var: "Ya, olacaksa Allah'tan geliyor." Tamam, Allah'tan geldi ama Allah akıl vermiş, diyor ki: "Aklını doğru kullan." Bununla ilgili öngörülebilir... Sizin yaptığınız çalışmada yer alan 2053'e kadar uzanan süreçte o zamana kadar ağaç falan kalmaz, çiftçi de kalmaz, bahçe de kalmaz eğer bu olay sık sık tekrarlamaya devam ederse. Onun için bu tür olayları biz örneklemeleriyle yaşadığımızdan koordinasyonun önemli olduğunu düşünüyorum. Planlama, öngörü, koordinasyon sağlanırsa kısmen bazı olayların düşebileceğini varsayıyoruz, belki de yanılıyoruz ama planlamanın olduğu yerde sonuçların daha doğru alındığını düşünen birisi olarak bunu ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Sayın Başkanım...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Cevap almıyoruz, artık bu konuyu kapatıyoruz Sayın Başkanım.

Teşekkür ediyoruz Ömer ağabey.

Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

4.- Meteoroloji Genel Müdür Yardımcısı Yüksel Yağan'ın, dolusavarın çalışma sistemi, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün iklim izleme çalışmaları, zirai donla ilgili faaliyetleri ve Nisan 2025'te gerçekleşen zirai don sürecinde Meteoroloji Genel Müdürlüğünün yaptıkları hakkında sunumu

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Teşekkür ederim.

Sayın Komisyon Başkanım, saygıdeğer milletvekillerim, değerli hocalarım, sayın katılımcılar; Meteoroloji Genel Müdürlüğü adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sunumuma geçmeden önce, çok kısa, -ben de Konya Ereğli çocuğuyum- Allah bir daha nisan ayında yaşadığımız gibi bir afet ülkemize yaşatmasın dileklerle sunumuma başlıyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İstersen sunumdan önce şu dolusavarı da bir söyleyin.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, Sayın Vekilim, öncelikle bu dolusavar şöyle: Bulut fiziğinde bir Bergeron teorisi vardır. Bu Bergeron teorisi bulutun içerisinde "higroskopik çekirdek" dediğimiz bir "yoğuşma çekirdeği" adını verdiğimiz yani bulutun içerisindeki su buharının yoğuşmasını sağlayan bir yoğuşma çekirdeğinin olması gerekiyor. Bunun sonucunda da buluttaki buhar fazındaki su buharı su fazına geçiyor. Şimdi, bu dolusavarlar da yani bu yapay yağışta -duymuşsunuzdur çok popüler konu- uçaklarla gümüş iyodür serpilmesinde bir fiziksel gerçeklik var. Rusya'da kuzey enlemlerinde, yüksek enlemlerde sis kaldırma işlemlerinde bu bulutun içerisine gümüş iyodür parçacıkları göndererek sisi askerî amaçlarda çok bölgesel sisleri yere indirebiliyorlar. Dolusavarda da dolu topunda da bu işi akustik olarak yaptıklarını iddia ediyorlar. Bununla ilgili WMO yani Dünya Meteoroloji Örgütü tarafından da onaylanmış; evet bu... Çünkü Dünya Meteoroloji Örgütü de bunu yakından takip ediyor. Bir de şöyle bir durum var: Yani tüm ülkelerde şu anda kuraklık ciddi problem, özellikle

Avrupa ülkelerinde de kuraklık ciddi problem. Eğer bunun bilimsel bir gerçekliği olmuş olsaydı... GÜYA yerden top ateşleniyor, onun akustik sesi buluta gidiyor. Biz, meteorolojik ölçek analizi yaptığımızda evet, bir akustik dalga yaratılır. Bir bulut 250 kilometrelik bir alanı kaplıyorken çoğu dolu topunun mesafesi -ölçülen veriler var- 10 kilometrelik bir alanı bile etkilemiyor, çoğu buluta da ulaşmıyor. Fakat bu bir rant kapısı oldu dünyada. Özellikle bu eski Sovyet ülkelerinde, böyle birtakım, Gürcistan'da, üzüm bağlarında -belki duymuşsunuzdur- böyle durumlar söz konusu ama bunun...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bilimsel dayanağı yok yani?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bilimsel dayanağı dolu topunun yok ancak uçakla bulutun içerisine gümüş iyodür higroskopik yoğunlaşma çekirdeği bırakmanın...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yerden atıyorlar.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yerden atmanın hiçbir bilimsel dayanağı yok. Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak bizim görüşümüz, o sadece çevre, gürültü kirliliği oluşturuyor Sayın Vekilim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İnsan sağlığı üzerinde o atılan topların ortaya çıkardığı olumsuzluk var mı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - İnsan sağlığı üzerinde o zaten akustik...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İçinde bir şey var mı yani?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - O topun içinde bir şey yok. Akustik ses üretiyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Darbeye dayalı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Kuru sıkı gibi düşünün yani topu gönderiyorlar, insan sağlığı üzerinde gürültü dışında herhangi bir etkisi yok.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yapılan masrafin da karşılığı yok.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok Sayın Vekilim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya da şu aşamada deneysel düzeyde bir işlem de diyebiliriz yani.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Dolu topu deneysel bile değil. Ancak bu gümüş iyodürle bulutun içerisine higroskopik çekirdek bırakma; bu da bulut fiziğinde Bergeron teorisine dayanıyor, onun bilimsel gerçekliği var. Onun da çalışmaları deneysel olarak özellikle 80'li ve 90'lı yıllarda yürüdü. Şu anda daha çok askerî amaçla sis kaldırma operasyonlarında kullanılıyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Müdürüm, şu anda en az 10 ilde bu kullanılıyor. Bir genelge çıkarılır da tarım il müdürleri bilgilendirilirse faydalı olur diye düşünüyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: Biz, işte, bununla ilgili Tarım Bakanlığı TAGEM'imizde, Bursa İl Tarım Müdürlüğünde yani Tarım Bakanlığımızın bizi çağırdığı bütün toplantılarda bunun gerçekleriyle ilgili aynı burada olduğu gibi sunumlar yaptık.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet Sayın Müdürüm, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkür ederim.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sağ olun Vekilim.

Devam ediyorum Sayın Başkanım.

Şimdi, şöyle: İklim izleme çalışmalarından bahsedeceğim sunum planımda. Meteoroloji Genel Müdürlüğünün zirai donla ilgili faaliyetlerinden bahsedeceğim. Bir de Nisan 2025'te gerçekleşen zirai don sürecinde Meteoroloji Genel Müdürlüğü ne yaptı, onu anlatacağım.

Şimdi, şöyle bir durum var: Ben öncelikle Sayın Başkanım, size de çok teşekkür ediyorum bizi çağırdınız için.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Estağfurullah.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Çünkü Meteoroloji Genel Müdürlüğünün faaliyetleri, maalesef, ülkemizde bizim bütün çabalarımıza rağmen spekülasyon hesaplarından, sosyal medyadan daha çok takip ediliyor ancak bizim faaliyetlerimiz, gerçek bilimsel çalışmalarımız çok fazla, yaygın bilinmiyor. Biz de bu meteorolojik okuryazarlıkla ilgili çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. Bunu da bu çerçevede düşünüyoruz. Ben size sunumumu arz etmeye başlıyorum.

Şimdi, İklim Değişikliği Başkanlığımızın Ekim 2021'de kurulmasıyla birlikte... Biz aslında iklim projeksiyonları da hazırlıyorduk geçmişte hatta 2011'den 2013'e kadar geçen süreç zarfında Türkiye'de ilk iklim projeksiyonu çalışmalarını Meteoroloji Genel Müdürlüğü yaptı ve kamuoyuyla paylaştık. Bunun devamında, işte, yine çalışmalarımız, İklim ve Zirai Meteoroloji Dairesi Başkanlığımız tarafından yürütülürken devletimizin aldığı kararla bir İklim Değişikliği Başkanlığı oluşturuldu, bu görev İklim Değişikliği Başkanlığına verildi. İklim Değişikliği Başkanlığımız şu anda geleceğe ait iklim senaryoları yani iklim projeksiyonu üzerinde çalışmalarına devam ediyor. Biz veri desteğinde bulunuyoruz, çok ciddi veri desteğinde bulunuyoruz İklim Başkanlığına. Sayın Başkanımız da biraz önce bahsetti, 9 kilometrelik bir çözünürlükte iklim -rexiem- sanırım...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - WRF.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - WRF evet. Biz WRF verilerini 3 kilometrede veriyoruz, sizinle paylaşıyoruz. 9 kilometrelik de iklim modeli çalıştırıyorsunuz siz. Neredeyse saatlik verileri sağlayan kurum bizim yani bütün sayısal hava tahmin model verilerini biz sağlıyoruz İklim Değişikliği Başkanlığına. Peki, biz ne yapıyoruz? Biz şunu yapıyoruz: Bizim yine görevimiz bitmiş değil. Bizim elimizde meteoroloji istasyonları var. Biz iklimi sıcaklık ve yağış şeklinde aylık olarak izliyoruz ve Tarım Bakanlığımız da dâhil ilgili tüm sektörlerle paylaşıyoruz ve yıllık iklim değerlendirme raporları üretiyoruz. Ekranda da ürettiğimiz iklim değerlendirme raporlarını görüyorsunuz. Bunlar da açık kaynak, bedava indirilebiliyor bizim "web" sitesi aracılığıyla. Peki, bu işlemleri neyle yapıyoruz? Devam edelim Sayın Başkanım. Bizim gözlem sistemlerimizle yapıyoruz. Yurt sathına dağılmış yer gözlemleri, havaalanı gözlemleri, yüksek atmosfer gözlemleri, kıyasal saha gözlemleri, meteoroloji radarları, pek çok perspektiften, pek çok yelpazedeki 2 bini aşkın meteorolojik gözlem sistemlerinin doğru verilerini alarak, bunların verileri doğru mudur değil midir süzgecinden geçirerek aylık olarak Türkiye'mizin iklimini takip ediyoruz; sıcaklık ve yağış bakımından.

Devam edelim Sayın Başkanım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - O süre aylık mı oluyor? Üç aylık, beş aylık...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Mevsimlik de var Sayın Vekilim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Var mı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Var, var. Onların hepsi bizim "web" sitemizde var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Görmüştüm. O gün arkadaşın birisi "Yok." dedi.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Var. Aylık bazda değerlendirdiğimiz için zaten otomatik olarak hangi periyodu alırsanız alın, ister yıllık alın, ister üç aylık alın yani...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ama siz geçmişten bahsediyorsunuz, Vekilim gelecekte bahsediyor, tahminden bahsediyor.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Tahmin değil, biz geçmişten bahsediyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben tahmin olarak sordum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Pardon, orayı ben... Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Estağfurullah.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Biz tahmin yapmıyoruz. İklim tahmini görevi İklim Değişikliği Başkanlığımızın. Biz sadece iklimi izliyoruz. Türkiye'de ne değişti? Sıcaklık rekorları kırıldı mı, yağış rekorları kırıldı mı gibi. Geçmişe...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şunu diyorum: Mesela ocak ayındaki yaptığınız öngörüyle bu yılın ortasına doğru "İklimsel değişimin şu sonuçlara evrilmesi öngörülebilir." diye bir çalışma var mı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bizim mevsimlik tahmin çalışmalarımız var, aylık tahmin çalışmalarımız var ama aylık tahmin çalışmalarımız hava tahmini bazında, iklim bazında değil, onu ayırabiliriz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben onu soruyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - O bir iklim tahmini değil.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Tabii, tabii.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Mevsim normallerinin üzerinde ya da mevsim normallerinin altında "web" sitemizde var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Geçen bir girdim, orada vardı.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Var, var, evet.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Geçen söyleyince arkadaşın birisi "Yok." dedi, var ben gördüm.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sitenizde günlük şeyleri yayınlıyorsunuz ya ya da haftalık, burada saatlik verileri ben ana ekranda göremiyorum ama eksik mi bakıyorum bilmiyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sayın Başkanım, illerimizin ve merkez ilçelerimizin saatlik tahmin raporları da mesela Ankara yazdığınızda "web" sitesine üçer saat arayla geliyor, o şekilde geliyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yok, klasik sizin uygulamanız, meteoroloji uygulamanız var.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Onda da var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eski Bakan Veysel Eroğlu Bey Bakanken her gittiği yerde "Yüklü mü?" diye kontrol ederdi. Ta o zaman yüklemiş ben bunu yıllar önce.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Onda da üçer saatlik olarak il merkezleri ve merkez ilçemiz var Sayın Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayır, mevcut gününde tıkladığınız zaman onu göremiyorsunuz. Ya başka bir yerde var, nerede var bilmiyorum onu. Normal iPhone'nun kendi uygulamasını yüklediğinizde size saat saat veriyor; doğru, yanlış.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: Uygulamayla ilgili bir şey söylüyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Mesela, don olacağı gün kaç saat önceden bildiriniz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Uygulamamızda yine üçer saat arayla il merkezlerinin ve ilçe merkezlerinin, merkez ilçelerin...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İlçeler yok ama.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: İlçe bazında sadece günlük maksimum ve minimum veriler yer alıyor. İlçe bazında yer almamasının sebebi de Türkiye'de 900'ün üzerinde ilçe var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İyi de diğer uygulamalar bu veriyi nereden alıyor? Sallıyor mu?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi şöyle Sayın Başkanım, ona da bir açıklık getirelim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onu sizden alıyor olması lazım. Başka bir istasyon yok çünkü bütün istasyonlar meteorolojinin değil mi?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok, yok, onlar...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Uydudan mı alıyor?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Onlar... Şimdi, bu işi ticarete çevirmiş firmalar var dünyada. Mesela Japon firması var, Fin firması var, Foreca gibi. Bu firmalar veri sağlıyorlar bu cep telefonu şirketlerine ancak bu cep telefonu şirketlerinin kullandığı veriler insan süzgecinden yani bir meteoroloji uzmanının süzgecinden geçmiş bir veri değil. Türkiye'de de şunu herkes görmüştür: Antalya'da denize girerken Isparta'da kayak yapabilirsiniz, böyle bir gerçeklik var ülkemizde ya da Erzurum'da kardan yollar kapanırken Malatya'da ya da Iğdır'da bahar havasını yaşarsınız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onu kastetmedim. Şunu anlatıyorum: Bu verileri yani Türkiye'nin her alanında istasyonu olan tek birim Meteoroloji, doğru mudur?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Meteoroloji Genel Müdürlüğü.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hatta lokalde daha alt yerel kırımlara da gidiyor. Veri sağlayıcı tek Meteoroloji değil mi Türkiye'de? Yoksa uydu üzerinden acaba...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok, bu veri sağlayıcısı Türkiye'de Meteoroloji ama bir de sayısal hava tahmin modelleri çalışıyor dünyada.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İşte, onu soruyoruz, o nasıl bir şey?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bizden alınan veriler sayısal hava tahmin modellerine gidiyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İşte, niye biz Meteoroloji olarak bir lokasyon, bir küçük ilçede saat tahminini gösteremiyoruz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - İşte onu anlatıyordum Sayın Başkanım. Çünkü çok fark ediyor, insan elinin değmesi gerekiyor Türkiye'de. Eğer insan eli değmezse... O verilerin neredeyse, cep telefonu verilerinin neredeyse tamamına yakınında büyük hatalar var. Biz onu kendimize iş edindik, takibini yaptık çünkü Türkiye'de mesela o Burdur'u da aynı gösteriyor, Antalya'yı da aynı gösteriyor çünkü belli bir "grid" noktası dediğimiz bir nokta var, o noktadaki veriyi kullanıyor, sayısal hava tahmin verisini doğrudan kullanıyor ama biz deneyimli meteorologlarla o verileri süzgeçleyerek bölgesel tahmin ve analiz merkezlerimizde o Türkiye'nin iklim, topoğrafya, rüzgâr durumlarını değerlendirerek küçük ölçeğe kadar indirip il bazında üçer saatlik, merkez ilçe bazında üçer saatlik, 920 küsur ilçe bazında da günlük raporlar yayınlıyoruz. Eğer biz o verileri, direkt olarak model verilerini yayınlarsak Türkiye'mizin hiçbir hava tahminini doğru olarak sunmuş olmayız.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Peki, şunu sorsam: O don olduğu gün yani 14 Nisan, 15 Nisanda üç saat önceden bu donun olabileceği...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sayın Vekilim, hepsini anlatacağım, üç saat değil, günler öncesinden biz verdik onu; günler öncesinden nasıl verdiğimiz anlatacağım.

Bu iklim değişikliğinde örnek bir 2024 yılı sıcaklık değerlendirmesini görüyorsunuz. Gördüğünüz gibi sıcaklıklar, ortalama sıcaklıklar sürekli artıyor. Normale göre haritada da değerlendirmemiz var, özellikle İç Ege Bölgesi'ndeki bu sıkıntı bizi de yakından ilgilendiriyor yani küresel ısınmanın bir gerçek olduğunu görüyoruz, zaten bu herhangi bir durum değil.

Şimdi, yağış değerlendirmesini de yaptığımızda bu altta sarı olanlar mevsim normallerinin altında gerçekleşen yağışlar. Yağışta da sıkıntılarımız var. Yine, normallerle karşılaştırdığımızda -bunlar gerçekleşen, 2024 yılındaki veriler- yağışta da mesela Türkiye'de 2024 yılı alansal yağış 537,2 milimetre olarak gerçekleşti, Türkiye geneli yıllık ortalama alansal yağış miktarı 573,4 milimetre, bunu alansala verdiğimizde 1991-2000 periyodunda. Yağışlarda normale göre yüzde 6,3; geçen yıla göre yüzde 16,3 azalma yani bizim bütün hesaplarımızı buna göre yapmamız lazım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Metrekare değil mi bu?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Metrekareye kilogram Sayın Başkanım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Üretim bölgelerinde ciddi kuraklık var.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Biz şöyle, kuraklığı da tabii takip ediyoruz. Tarımsal hava tahmin sayfamız var "web" sitemiz üzerinde, burada zirai donu da veriyoruz aynı zamanda.

Şimdi -TAGEM'den hocamız- zirai don nedir? Ben çok detayına girmeyeceğim. Biliyorsunuz, sıfır derecenin altına düştüğünde don gerçekleşiyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Hocam, çok özür dilerim, geçtiniz de bir önceki sayfada ilaçlama zamanı diyorsunuz ya

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Geçen yıl mevsim kaymasıyla bir ay öne gelince çiftçilere bu ilaçlamanın yapılması yönünde Bakanlık üzerinden bilgilendirme sağlanabiliyor mu?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle Sayın Vekilim...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Çünkü ilaçlama zamanı değişti geçen yıl, bir ay öne kaydı.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Başkanım, isterseniz siz cevap verin.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRÜLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - Tüm hazırunu saygıyla selamlıyorum.

Efendim, bu konuyla ilgili güncellemelerimiz bu sene itibarıyla tamamlanacak, onu da "web" sitemize aktaracağız çünkü bu değişiklikleri analiz edip bizim ona, "web" sitesine aktarabilmemiz için iklimin değiştiğini gözlemleyebilmemiz lazım. O süreç geçtiğimiz yıl itibarıyla bizim için hani teknik anlamda tamamlandığından dolayı biz bu son takvimimizi yani ilaçlama süresindeki değişimleri yakın zamanda "web" sitemize aktaracağız efendim.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bir de şöyle Sayın Vekilim: İlaçlama zamanını mevcut meteorolojik verilerden yola çıkarak yapıyoruz. Yani bizim gözlemlediğimiz, mevsim böyle öne geldi, şöyle kaydı gibi bir... Biz hangi veriyi nasıl ölçüyorsak ilaçlama zamanı tahminini ona göre tayin ediyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Müdürüm, biz alaylıyız.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yo, alaylısınız, ona ben bir şey demiyorum da.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yo, bir şey için söylüyorum, biz gittiğimizde tarım arazisinde şunu gördük: Erkenci dediğimiz ya da turfanda dediğimiz ürün devam ederken kışlık ürün devreye girdi en azından bir ay öncesinden ve piyasada ürün bolluğu nedeniyle de önemli ölçüde ürün çöpe gitti. Bu bir aylık kaymada ilaçlama süreçleri dahi değişkenliğe uğradı, belki de bu pestisitten dolayı, bu ilaçlamayla da doğrudan etkisi var çünkü süreç bir ay öne gelince ortaya sorunlar da çıkıyor. Hem ilaçlama hem gübreleme hem de hasat, hepsi birlikte. Siz burada ilaçlama zamanı deyince yani onu da değerlendirmemiz lazım.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, Sayın Vekilim, bizim Başkanın da açıkladığı gibi, biz olan, gerçekleşen durumu alıp, onu veri tabanı olarak kullanıp tekrar ona göre yeni ilaçlama zamanı tahminlerinin yapılmasına devam ediyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani alıp öne doğru devam ediyorsunuz.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, aynen o şekilde.

Şimdi, zirai donu hepimiz biliyoruz. İlkbaharda işte, çeşitli faktörler var. Ben buraları hocamız açıkladığı için hızlı geçiyorum.

Biz, Türkiye'nin don takvimiyle ilgili bir yayın çıkardık, şu anda Meteoroloji Genel Müdürlüğünde, yayınıımız burada da var. Başkanım, bir örneğini gösterebilirsiniz. Türkiye'nin don takvimi, nerede, nasıl don olmuş...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bunları bize gönderebilir misiniz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - Tabii ki efendim, "web" sitemizde de var zaten.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, gönderebiliriz. "Web" sitemizde de var Sayın Vekilim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İndirmek zor oluyor, siz bize gönderin.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Göndeririz, hiçbir sıkıntı yok.

Yani donla ilgili yakından... Şimdi, burada biraz durmak istiyorum. TAGEM'den hocam da bahsetti, bizim için iki tür don var; birisi advektif don yani hava kütesinin taşınmasıyla, yatayda taşınmasıyla meydana gelen don, diğeri de radyasyonla meydana gelen don. 2025 Nisan ayında meydana gelen don, şöyle onu bir tanımlamamız lazım meteorolojik olarak öncelikle. Sinoptik ölçekli advektif yatay taşınmayla meydana gelen dondu. İç Ege Bölgesi'nden, Muğla'nın iç kesimlerinden bu don Kars'a kadar olan bütün her yeri etkiledi, onu da Türkiye haritası üzerinde göstereceğim. Yani böyle bir don hadisesine yani iç kesimler... Etkilenen alan burada da soruldu, etkilenen alanı yani burada görüyorsunuz İç Ege'den başlıyor, ağırlıkla İç Anadolu, kıyı kesimleri hariç ve Ege Bölgesi'nin belli bir bölümü hariç, Güneydoğu Anadolu hariç tüm yurt sinoptik ölçekli yani 500 kilometre ve üzerinde, neredeyse planeterik, gezegensel ölçekli etkili bir don hadisesi meydana geldi.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Güneydoğu'da da var ama Güneydoğu'da da fıstıkta filan var.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Güneydoğu'da şöyle yani maviyle gerçekleşen yerde şiddetli don var, o beyazla gerçekleşen yerde hafif don var; orada da var don, orada da var, beyazlı olan yerde de don var ama maviyle olan yerde, özellikle koyu mavili olan yerdeki don çok kuvvetli don.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 34 ili kapsayan.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet.

Yani 65 ilden fazla bir sıkıntı durumu söz konusu. Yani burada şunu, şu gerçekliği açıklamamız lazım: Yani buna dünyanın en gelişmiş ülkesi de olsanız yapacaklarınız sınırlı kalır çünkü yani hangi tedbiri alırsanız alın ve bu da bir hafta devam etti yani ayın 7'sinde sistem etkilemeye başladı, ayın 15'ine kadar. Yani dünyada, biz de takip ediyoruz, biz de literatürü taradık, böyle bir afete karşı çıkabilecek bir yöntem, bir etkinlik, bir meteorolojik bakımdan... Bir radyasyon donu olmuş olsa radyasyon donunu bertaraf etmeniz kolay ama bu şekilde bir advektif dona -bu Trakya'da da var, mesela Trakya'da da beyaz kesimler var- yapabileceğiniz durum tamamen sınırlı. Örtü altında olan yerler bile etkilendi yani bunu hepimiz gördük. Yani olayın bu don çeşitlerindeki adveksiyon donunu açıklamamdaki temel sebebim bu. Biz donu hava kütleleri bazından -Levent Hocam bahsetti burada, biliyorsunuz, işte Levent Hocam hava kütlelerinden bahsetti aslında- sayısal model haritalarımızla, meteorolojik haritalarımızla, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün süper bilgisayarında bulunan sayısal hem küresel model hem de LAM dediğimiz "limited area" sınırlı alan modelleriyle hava kütesi bazında don hadisesini takip ediyoruz 7/24 saat esasına göre. Yine "web" sitemizde zirai don uyarı sistemi de var bu modellerin verilerini kullanarak üretilmiş.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - İlçe bazında Sayın Genel Müdürüm, onu hatırlatmakta fayda var.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, ilçe bazında da burada zirai donun olup olmayacağını giren bir kişi interaktif olarak görüyor.

Don risk haritalarımız var bir de yani bu sayısal hava tahmin modellerinden aldığımız verileri vatandaşımıza GIS haritalarıyla don risk haritaları olarak beş günlük dönemi kapsayacak şekilde "web" sitemizden yayınlıyoruz; bu da var. Ama şöyle, biraz önce Sayın Başkanımın sorusu üzerine bütün hava tahmin modellerini değerlendirip, bütün meteorolojik verileri, ölçülen verileri değerlendirip, Merkez Tahminler Dairesi Başkanlığımız Analiz ve Tahminler Şube Müdürlüğümüz bütün bu verileri değerlendiriyoruz -zirai don ya da kuvvetli meteorolojik hadiseleri yakından takip ediyoruz biz 7/24 esasına göre- ve bunun sonucunda tahminler ve meteorolojik erken uyarılar yayınlıyoruz. Bizim tahmin yüzdemiz şu anda yüzde 92'ler civarında, meteorolojik erken uyarı yüzdemiz daha yüksek, yüzde 95'ler civarında yani biz bir yere meteorolojik erken uyarı veriysek orada kuvvetli meteorolojik hadise gerçekleşme ihtimali yüzde 90'ın üzerinde, yüzde 95'e yakın. Yüzde 5'lik bir kayıp yaşamıyor muyuz? Tabii ki yaşıyoruz ancak bu özellikle meteorolojik erken uyarılardaki kaybımızın yüzdesi yüzde 5 ila yüzde 7 arasında. Yani Türk Meteorolojisi olarak bu gururlandırıcı, devletimizin bize tanıdığı olduğu imkânlar çerçevesinde elimizden gelenin maksimumunu yapmaya çalışıyoruz. Hazırladığımız meteorolojik erken uyarıları renkli MeteoUyarı sistemimizden, Meteoroloji Genel Müdürlüğümüzün "web" sitesinden, Meteoroloji Genel Müdürlüğümüzün mobil uygulamasından, telefonla, SMS'le... Şu anda geçen yıl 10 milyona yakın SMS gönderdik, çiftçilerimize de SMS gönderiyoruz, bir protokolümüz var, onu da söylerim, Meteorolojinin Sesi radyosundan ve e-posta aracılığıyla İçişleri Bakanlığına gönderiyoruz öncelikle, kamu kurum kuruluşlarına gönderiyoruz -valilikler, AFAD, belediye- yerel kamu kurumlarına gönderiyoruz. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, medya ve vatandaşlarımızla bu meteorolojik erken uyarıları, tahminleri demiyorum, böyle bizim bir haberleşme ağı var. AFAD'la çok yakın çalışıyoruz, 7/24 esasına göre çalışıyoruz. Bir sıcak hava dalgasıyla ilgili uyarı yaptık, AFAD'ımız sağ olsun; Ege'de orman yangınları, 7 ilde orman yangını devam ediyor şu anda. Orman Genel Müdürlüğümüz geçen hafta yaptığımız bilgi alışverişi -hani koordinasyon diyorsunuz ya Sayın Vekilim- koordinasyon sonucunda oralara girilmesini yasakladı ve şu anda ben söyleyeyim, eğer Orman Genel Müdürlüğümüz bu tedbiri almamış olsaydı 15- 20 ilimizde orman yangını ve yayılmış orman yangınları duyma ihtimalimiz vardı bu sıcak havada çünkü Aydın'da 44 derece, 45 derece gibi bir hava sıcaklığı bekliyoruz önümüzdeki günlerde.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 45 derece mi?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, 44 derece, önümüzdeki günlerde.

Şimdi, biz, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında bir protokol yaptık 29 Kasım 2018'de, 5 milyon üyeli. Biz bunlara, Ziraat Odaları Birliğine bu hazırladığımız meteorolojik erken uyarılarını SMS olarak gönderiyoruz, onlar da kendi üyelerine iletiyorlar bunu; dolayısıyla çiftçilerimizin, bizim Ziraat Odaları Birliğine kayıtlı çiftçilerimizin bizim zirai donla ilgili yaptığımız meteorolojik erken uyarılardan haberi olmaması gibi bir durum söz konusu değil.

Peki, biz nisan ayında meydana gelen zirai don sürecinde ne yaptık? Şunu yaptık: Malumunuz, biliyorsunuz, bayram öncesiydi bu hadise, bayram öncesinde 9 günlük de tatil verilmişti fakat bizim için, Meteoroloji için herhangi bir tatil durumu söz konusu değil. 28 Mart ile 4 Nisan arasında biz bir soğuk ve yağışlı havanın ülkemizi hava kütlesi bazında etkilediğini gördük kuzeybatı bölgelerimizden başlayarak. Burada hemen "web" sitemizde yayınlanan zirai don tahmin sistemi var. Bakın, nasıl yayılıyor, nasıl yayılıyor... Beş günlük süreçte bu haritalar kendiliğinden oluşuyor model verilerine göre. Bir de yayınladığımız haftalık hava tahmin raporları var.

Şimdi, biz ayın 28'inden itibaren haftalık hava tahmin raporlarında bu gelen sistemi vatandaşımızın kolaylıkla anlayabileceği şekilde -burada yaklaşık 16 tane harita var- tahmin boyutunda paylaştık yani kuzeyden bir soğuk ve yağışlı hava çöküyor, bu hava aynı zamanda orta Akdeniz'den ülkemizi etkileyecek, yağışlara, kar yağışlarına sebep olacak, 28 Marttan itibaren bu tahmini vermeye başladık. Bu tahminleri, Sayın Komisyon Başkanım, buradaki animasyonda görüyorsunuz, bakın, 28'inden itibaren, 29'u haftalık olarak bu ayın 6'sından, 7'sinden itibaren gelen sistemi biz tahmin raporlarımızda, bakın, böyle karla karışık yağmur ve kar yağışları falan var. Tahmin boyutunda da biz bayram tatili olmasına rağmen tüm ilçe tarım müdürlüklerini bilgilendirdik Meteoroloji Bölge Müdürlüklerimiz aracılığıyla, onu da söyleyeyim yani telefonla diyoruz ya, telefonla "Ayın 6'sından itibaren soğuk ve yağışlı sistem var yani zirai don bakımından bir tehlike var." dedik ve ayın 6'sında bir meteorolojik değerlendirme yayınladık. Bu meteorolojik değerlendirmenin de ilgili bölümünde... Şöyle okuyayım ben. Başkanım, Sayın Elif Başkanım, okur musunuz orada ilgili bölümü. Meteorolojik değerlendirme bu, erken uyarı değil, vatandaşımıza ilk bilgiyi veriyoruz, ayın 6'sında veriyoruz bunu, günler öncesinden.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - "Ülkemizin 7 Nisan 2025 Pazartesi gününden itibaren kuzeybatı kesimlerden başlayarak Balkanlar üzerinden gelecek soğuk ve yağışlı havanın etkisi altına girmesini bekliyoruz." şeklinde bir...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, zirai donla ilgili bir paragraf var.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - "Gece sıcaklıklarında ani düşüşe bağlı olarak tarımsal faaliyetlerin devam ettiği Marmara'nın güneydoğusu, İç Ege, Göller Yöresi, İç Anadolu, Karadeniz'in iç kesimleri ve Doğu Anadolu'nun batısında zirai don riski bulunmaktadır."

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bunu ayın 6'sında yaptığımızda şöyle de bir durum oldu yani bu değerlendirmemizin geri dönüşüyle ilgili -çünkü yani meteorolojik okuryazarlık çok önemli- bizim abarttığımız -bölge müdürlerimize öyle geri dönüşler oldu- halkı galeyana getirdiğimiz söylenildi; bizim maalesef bu da kaderimizin belli bir parçası. Biz savunmadan şehirciliğe, sağlıktan enerji planlamasına kadar özellikle savunma yani ülkemiz askerlerle iç içe çalışıyoruz, böyle bir olumsuz geri dönüş geldi. "Halkı galeyana getiriyorsunuz bunu yayınlayarak." Hava sıcaktı çünkü bayram süresince, hepimiz hani bayramı hedef alırsak bayram süresince hava sıcaktı yani böyle bir zirai don falan beklentisi yoktu. Ayın 11'inde... Neyse devam edelim, bu hava ayın 7'sinden itibaren etkili olmaya başladı. Biz, ilk zirai meteorolojik erken uyarıyı -bu meteorolojik erken uyarı- zirai donla ilgili meteorolojik erken uyarıyı 9 Nisan 2025 tarihinde 111 sayılı olarak yayınladık, zirai don gerçekleşiyordu. Yine, 10 Nisanda biz aslında uzun periyotlu yayınlayabilirdik bunu çünkü biliyorduk yani ne olacağını ama vatandaşımız farkında olsun, kamu kurumlarımız farkında olsun diye aralık vererek yayınlamaya başladık bunları. Yani her seferinde yeni bir uyarı yayınlayalım ki çiftçimiz daha iyi... Ama şunu da biliyorduk: Bir felaketin geldiğini de biliyorduk yani maalesef size açıkladığım şekliyle. Hatta 11 Nisanda Ankara'da okullar tatil edildi biliyorsunuz, ani kar yağışı oldu, Ankara Valisiyle okulları tatil ettik. Yine, 12 Nisanda bir zirai don uyarısı verdik, bunlar uyarı. Meteorolojik değerlendirmenin önce tahminini yaptık, sonra meteorolojik değerlendirme raporu hazırlayıp paylaştık, sonra da zirai donla ilgili uyarılara devam ettik. 14 Nisanda bir uyarı verdik, 15 Nisanda son uyarımızı, 128 sayılı uyarımızı vererek, bunu ilgili kanallardan paylaşarak maalesef böyle bir tabloyla karşı karşıya kaldık. Ben yine söylüyorum, Allah bir daha çiftçimizin emeğini zayi etmesin, böyle de bir geniş ölçekli bir felaket göstermesin inşallah.

Arz ederim Sayın Komisyon Başkanım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, Sayın Genel Müdürüm, ben de çok teşekkür ediyorum.

Tabii, konunun meteoroloji boyutu biraz önlem ve bilgiye ulaşmak bakımından çok hayatiyet taşıyor. Tabii, boyutları çok yüksek olunca ister istemez anlık müdahaleler ne kadar yapılırsa yapılsın, biz de saha çalışmalarında gözlemledik yani belli dereceye kadar tarım ilçe sizden alınan verilerle tarım il ve ilçe müdürlüklerimizin, işte valiliklerimizin koordinasyonunda müdahaleler ettiği, efendim, işte sislemeler, don pervaneleri falan ama belli bir saatten sonra pervanelerin bile çalışmayabildiğini gözlemledik hatta orada Mersin'deydi sanırım bir konu tartışılmıştı yani elektrikle ilgili bile problemlerin olabileceğini, olabildiğini yani bu konuyu sadece bir tek kurumun ya da bir yapının çözemeyeceği, bu konuya hazırlıkla ilgili bütün senaryoların çalışılması gerektiği, önlemlerin alınması gerektiği noktasında tartışmalar da yapmıştık. Onun için bu konudaki sunum için, görüş ve fikirler için teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Başka sunum yok herhâlde değil mi?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yok, bu son.

İlhami Bey, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Öncelikle teşekkür ediyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sağ olun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Meteorolojiyi kutluyorum ben sizleri ama görüyoruz ki siz çalışıyorsunuz, raporluyorsunuz fakat o raporları -daha önce de ifade etmiştim- demek ki gerekli merciler tam olarak okuyamıyorlar, o görünüyor

tabloda. Siz 15'ine kadar her gün... 128 son raporunuz vardı donla ilgili, verdiğiniz bir uyarı metniniz var. Ben şimdi burada merak ediyorum. Tarım ve Orman Bakanlığı bu uyarıları neden, niye dikkate almadı? Şimdi, yine acaba 2 Bakanlık arasında -şimdi daha önce Tarım Bakanlığı uhdesindeydi Genel Müdürlükle beraber, şimdi Çevre, Şehircilikle yani 2 Bakanlık arasında- herhâlde iletişim sorunu var, o mu ortaya çıkıyor? Yine, o zaman baktığımızda "Siz uyarıyorsunuz, biz göz göre göre bu felaketi yaşıyoruz."ı görüyorum ben. Yani bu iş bağıra bağıra gelmiş aslında, siz Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak görevinizi yapmışsınız, uyarıyı gerçekleştirmişsiniz ve işte birçok kurum var sizinle beraber bu paylaşımı aldığı ama bana göre bu kurumlar sizin bu uyarılarınızı dikkate almamış gibi bir tablo ortaya çıkmış; bu konuda ne düşünüyorsunuz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, Sayın Vekilim, şöyle, ben sunumumda da bahsettim: Biz bölge müdürlüklerimize aksiyon almaları bakımından il ve ilçe tarım müdürlüklerine, bizim ilçelerde de meteoroloji istasyonlarımız var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Araya girerek bir şey daha sorabilir miyim? Bayram olması dezavantaj mıydı, avantaj mıydı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sizin açınızdan demedim.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yani diğer Bakanlık... Bizim şöyle, şunu da söyleyeyim, ben gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. Biz hem Orman Genel Müdürlüğüyle hem Tarım Bakanlığımızla bizzat ben Genel Müdür Yardımcısı olarak, geçen hafta orman yangını riskiyle ilgili onu da söyledim... Bizim koordinasyonumuz ismen yani biz birbirimize isim olarak hitap ediyoruz ilgili genel müdür yardımcılarımızla, ilgili genel müdürlerimizle yani bizim bu kadar bir iş birliğimiz var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ama?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle bir durum var Sayın Vekilim: Onu da bahsettim, bu advektif don çok geniş alanlara yayılmış. Bir de Tarım Bakanlığındaki bu don durumundaki işleyiş nasıl, bunu bizim Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak bilmemize imkân yok. Biz ama gerek il tarım müdürlüklerine gerek ilçe tarım müdürlüklerine telefonla bu felaketin... Dedim ya, bizde sosyal medyada "Meteoroloji Genel Müdürlüğü de manipülasyona başladı, sosyal medyada böyle manipülatif haberler veriyor." insanları galeyana sevk edici gibi geri dönüşler geldi, biz çok üzüldük yani moralimiz düştü o süreçte ayın 8'ine kadar. Ayın 8'inde etkili olunca Allah yüzümüzü kara çıkartmadı diyoruz ama yani biz sevinelim mi üzülelim mi; biz bilemedik yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Tarımda en çok dikkat edilmesi gereken de iklim, üstü açık fabrika, bunu da görmekte fayda var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İlhami ağabey, çok teşekkür ederim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben de konuşmak istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Olur, olur, ben bir şey yapayım. Hani ben bütün saha gezilerimizde karşılaştığımız durumda tarım il müdürlerimizin aktif olarak öncelikle SMS attıklarına, toplantı yaptıklarına, bu konuda bilgilendirdiklerine sahada şahit olduk ama tabii değerlendirmeler olur.

Evet, TAGEM, konuyla ilgili, buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Vekilimizin sorusuna da çok çok teşekkür ediyorum.

Meteorolojinin yapmış olduğu uyarılar ciddi şekilde dikkate alındı, herhangi bir şey yok, yalnız advektif don, eksi 7-8 dereceyi de geçtiği için alacağınız önlemlerin bir anlamı kalmadı yoksa tüm önlemler alındı. İlçe müdürlerimiz, il müdürlerimiz bizi arazilerdeydi, çiftçilerimiz arazilerdeydi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben şeyi merak ediyorum, sizin dediğinize de katkı olsun Sayın Genel Müdürüm. Advektif don olacağını öngördünüz mü?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Advektif don olacağını öngördük, o yüzden değerlendirme yayınladık ayın 6'sında çünkü hava kütlesi...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Değerlendirmenizi okudum ama yani böyle sert bir değerlendirme değil.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tekrar okur muyuz, bir görebilir miyiz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Tekrar görelim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bakalım yani teyit edelim.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, biz advektif don olacak falan gibi vatandaşa bunu sunarsak vatandaşın çok büyük tepki alırız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Niye alalım canım, üç gün sonra göreceğiz?

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O zaman Sayın Genel Müdürüm, çelişiyorsunuz.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sizi tebrik ettik, burada siz gerçekleri bilimsel olarak vermeniz gerekiyor, o zaman tedbir almazlar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tekrar bir değerlendirmenizi alırsak belki şey olur.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, ben okuyamıyorum.

Başkanım, ilk paragrafı okuyun, ben değerlendireyim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Son "Zirai don riski bulunmaktadır." diyor yani şurayı kastediyorum. "Şu bölgelerde zirai don riski bulunmaktadır." Yani bu bir advektif don ya da radyasyon donu ya da işte bunun sürmesi, bu konuda...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani şiddetiyle ilgili diyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, evet, onu kastettim.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sayın Komisyon Başkanım, şöyle...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani sizin veri sunma sisteminizi öğrenmeye çalışıyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Tamam, sistemi zaten ben açıklayacağım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu dünyada da böyle midir yani şimdi risk uyarısı yapmakla çok ciddi bir konuda yani orman yangınları riskinin varlığı, şöyle bir risk varlığı yani evet, havalar ısındı, nem düştü, rüzgâr da geliyor, orman yangınlarıyla ilgili uyarı yapmak başka bir şey...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Orman yangınlarıyla ilgili biz uyarı yapmıyoruz da...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayır, hayır, siz yapmıyorsunuz ama siz atmosferel durumun yani bir potansiyelin olduğunu...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, evet, olabileceğini söylemek.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu Orman Genel Müdürlüğünün işi ile don riski arasında bir fark var yani hani artık don riskinin derecesini deseniz ne olurdu? Advaktif, yanlış söylemiyorum değil mi?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Nedenini, onu açıklayacağım, advaktif don.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Advaktif donun riskinin derecesini, şiddetini çok yüksek söyleseniz hani bir panik mi olurdu, acaba ne olurdu?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle, ben onu açıklayayım. Şimdi, biz bu metinleri Sayın Komisyon Başkanım, WMO, Dünya Meteoroloji Organizasyonu var, onun (CAP) "Common Alerting Protocol." Yani bütün dünyada siz böyle Dünya Meteoroloji Organizasyonunun, ki ben CAP toplantısı...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hocam, şunu kastediyorum: Bakın, zirai don böyle mi ifade ediliyor? Mesela "şiddetli zirai don", "düşük zirai don" gibi ifadeler yok mu? Yani bu 6 Nisan değil mi?

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Evet, bir gün öncesi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya da 9'u olsun, 7, 8, 9'da böyle değişiyor mu ifadeler?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, devam edelim Sayın Komisyon Başkanım, bu uyarı metinleri WMO'nun yani Dünya Meteoroloji Organizasyonunun, (CAP) "Common Alerting Protocol"ü doğrultusunda biz hazırlayıp yayınlıyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Kaldı ki bu bir meteorolojik değerlendirme, ön bilgi. Dedik ya, biz daha bundan önce sektöre biz telefonla yani bizim araçlarımızdan biri de telefon, bizim bölge müdürlüklerimiz aracılığıyla o dokuz günlük bayram tatili içerisinde bizim bölge müdürlüklerimiz telefonla gerekli işlemleri yaptılar hadisenin durumuyla ilgili. Şimdi, bu bir meteorolojik değerlendirme WMO'nun "Common Alerting Protocol"ü çerçevesinde bu şekilde yapılır, siz bunun haricinde bir şey yapmış olursanız meteoroloji bilimine yani işte şöyle sert geçecek, o zaman sosyal medyada meteoroloji ahkâmı kesen, işte "Vorteks geliyor İstanbul'a..." Evet, vorteks diye diye bir şey var, duymuşsunuzdur, o sıradan gönüllü meteorolojistten, devlet olarak bizde bir devlet ciddiyeti var, biz bu riski yayınlıyoruz ama aynı zamanda telefonla bölge müdürlüklerimiz bilgi de veriyorlar.

Uyarı metnini okuyalım Başkanım.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İKLİM VE ZİRAİ METEOROLOJİ DAİRESİ BAŞKANI ELİF MÜDRİKE KOÇ ÖZMUTLU - "Yapılan son değerlendirmelere göre, bu gece saatleri ile yarın perşembe sabah saatlerinde Marmara'nın güney ve doğusu, İç Ege, göller yöresi, İç Anadolu'nun kuzey ve batısı ile Batı Karadeniz'in iç kesimlerinde zirai don hadisesi bekleniyor. Tarımsal faaliyetlerle uğraşan vatandaşlarımızın Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından il ve ilçeler için hazırlanan sıcaklık tahminlerini dikkatle takip etmeleri ve zirai don tehlikesine karşı tedbirli olmaları önem arz etmektedir."

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bu metin de bizim böyle zaten meteoroloji biliminin bağlı olduğu Dünya Meteoroloji Teşkilatının, işte "Çok şiddetli zirai don olacak..." Ben onu da söylüyorum mesela. Biz, bu değerlendirmede bile onu o yüzden söyledim Sayın Komisyon Başkanım, yayınladığımız bu değerlendirmeden bile halkı galeyana getirmekle suçlandık yani onu da özellikle bahsettim. Bu "Common Alerting Protocol" dediğimiz (CAP) ve Meteolarm çerçevesinde bunlarda herhangi bir beis bulunmuyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Başkanım, sitenizdeyim şu anda, "mgm.gov.tr"de, orada üç kategoride bir zirai don tanımlamanız var, hafif, orta, kuvvetli. Burada hiçbirisi yok yani sadece zirai don diyorsunuz. Hafif de değil, orta da değil, kuvvetli de değil.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Onlar nerede var?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Protokolde bu böyle midir yani?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Protokolde de aynen bu şekildedir Sayın Komisyon Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani sizin yaptığınız şu sınıflandırma gibi midir?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Aynen o şekilde.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Siz hangisini bildirdiniz kurumlara?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Efendim, şiddetli don olacağını söyledik. Yani o da nerede var?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Hayır, "Değerlendirmeyi yayınladık." dediniz ya...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Değerlendirmeye yayınladık ama Sayın Başkanım, şurada bu beş günlük don haritası var ya, donun şiddeti burada var. Bakın, donun şiddeti burada var, hafif, orta, kuvvetli; gördünüz mü? Bölge müdürlerimiz ve ilçe tarım müdürlükleri, il tarım müdürlükleri...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, altta mavi, koyu mavi.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet.

...bunları da biliyor, bölge müdürlüklerimiz bunların üzerinde... Şimdi, bir il tarım müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün bu sayfasını hepsi, herkes biliyor, bilmemesine imkân yok zaten ve bu her gün Sayın Komisyon Başkanım, bu şekilde yayınlanıyor...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN -ama biz şeyde böyle bir...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani bir kaygıya sebep olmamak için kullandığınız ifade daha diplomatik bir ifade, teknik bir ifade, anlaşıldı.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Tabii, şöyle açayım ben konuyu. Bizim galeyana getirmememiz lazım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Mesela Libya'da bir baraj yıkıldı ya, o Türkiye'ye geliyordu, bütün amatör meteorologlar "Şurası kötü olacak, Mersin'den girecek, Konya'dan çıkacak, falan filan..." İnsanlar Mersin'i falan boşalttılar. Yani biz öyle...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani haritalarla konu bütünleşti yani bu haritalar da yayınlandığı için bu işin profesyonelleri burada gerekli önlemi...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet ve bu haritalar üzerinden...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Zirai don ile bu anlatılan örnek örtüşmez, zirai donda daha şiddetli olabileceğini söylemekte yarar vardı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, belki bu konu önemlidir yani o bahsetmiş olduğunuz uluslararası protokolü ben çok bilmiyorum ama hani şu anki sizin sunumunuzdan...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yani bu haritaya bakmaz çiftçiler.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet, evet.

Yani şöyle bir şey, şunun için söylüyorum, kuvvetli zirai don olmasa bile, ben, en azından olacak donun zaten derecelerine bakıyoruz -az çok hava tahmin raporlarında şey- en azından alınacak insanın alabileceği önlemler bakımından onun şiddetin derecesinin ifade ediliyor olması vatandaş olarak önlem alma kabiliyetini arttırırdı, o anlamda söylüyorum.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Evet, Sayın Komisyon Başkanım, çok haklısınız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Çünkü ben de bir yetiştirici olduğum için gözüm kulağım... 2014 yılındaki zirai donu hatırlıyorum, 24-25 Martlardaydı -23, 24, 25, 26- iyi hatırlıyorum, hiçbir şey yapamadım yani tam da kirazın... Daha TARSİM de kabul etmiyor onu, TARSİM yok bugün burada, kötü adam TARSİM yok. Etmiyor çünkü tomurcuk aşamasında ama gitti, o sene kirazım olmadı, 2014'ü hiç unutmam, 2024'te çiçekte yakalandık ama...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sayın Komisyon Başkanım, şöyle arz edeyim sizlere: Biz bir bir sektörü, herhangi bir sektörü, diyelim havacılık sektörünü ya da tarım sektörünü ya da savunma sektörünü, savunma sektörü de güzel bir örnek, biz sadece uyarı yayınlarız fakat bizim bölge müdürlerimiz, askerî birlikleri tek tek arar "Kuvvetli yağış geliyor, dikkatli olun." Yıldırım çarpması... Teröristler bu kuvvetli yağış havaları bulup harekete geçerler. Biz şöyle, yayınladığımız uyarıyla kalmıyoruz, ilgili sektörü de bölge müdürlüklerimiz aracılığıyla noktasal olarak çok detaylı uyarıyoruz, burada şu sayfayla uyardık yani olay bu şekilde.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam, eyvallah.

Ömer ağabey, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu tabii, sizin anlatımınızı örneklersek selin olacağını haber veriyorsunuz, vatandaş dere yatağına gidip ev yaptıysa sel gelince ne olacağına benziyor birazcık örnek olarak çünkü oraya o binanın yapılmaması gerekir. Bu zirai don olayı da dediğim gibi bölgesel olarak üretim desenini doğru planlanmazsan önümüzdeki süreçte çok kere daha yaşayacağız.

Şimdi, sizin anlatımlarınızdan bu uyarı sistemlerinin yapıldığını da belirttiniz ama televizyonların, radyonun buna benzer haber kanallarının mutlak surette bu işte kullanılmasına ihtiyaç olduğunu bu don olayında gördük. Önceden bildirim eğer fazla yapılmış olsa belki de kısmi de olsa kurtarmalar olabilirdi çünkü ot yakan, lastik yakan, koşan, yola çıkan oldu ama bizde don olayına karşı bu geliştirilmiş sıcak hava dalgası oluşturan sistemin dahi maliyeti çok yüksek şu anda ama onun hepsi işte kısmi olarak...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Burada çalışmazdı Sayın Vekilim, burada o da çalışmazdı.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani yapılması gerekliliği şu: Bizim Ağrı Milletvekilimiz vardı, Ağrı'da domatesi kapalı alanda yetiştirdiği gibi, herhâlde önlem olarak bunlarla ilgili farklı çalışmaları geliştirmek gerekiyor çünkü hani yıkıldıktan sonra yol gösteren çok olur gibi. Biz kurumları bugüne kadar dinlediğimizde herkes kendisinin alanıyla ilgili çalışmalarda yaptıklarını anlattılar, sizin meteorolojiyi de ben önemseyerek takip eden biriyim...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Çok teşekkür ederiz, sağ olun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - ...çalışmalarını da izliyorum çünkü tarım alanları üzerinde ne olacağının, ne biteceğinin en önemli göstergelerini oradan görebilmek olası.

Şimdi, ben bu Komisyon'da şunları söylemek istiyorum Sayın Başkan, arkadaşlara teşekkür ederiz sunumlarını yaptılar ama gerçekten 10-15 Nisanda yaşanan don afeti için çiftçilerimizin ifadesiyle bir baharın karanlığa döndüğü gece tanımlamasını yapıyorlar. Bu bağlamda geçen yetmiş günlük süreçte yapılması gerekenlerle ilgili girişte de söylediğim gibi yeterli bir destek sağlanamadı. Zirai donda meteorolojik bir afet olmaktan öte sosyal, ekonomik yapıyı tahrip eden bir boyutta gelişme yaşanıyor. Bunun birden çok nedeni var ama bu süreçte özellikle kırsal göçü de önleyecek, sabit işçilik kayıpları, geçici işçilik kayıpları, ilaç, gübre bayilerinin kayıpları, istihdam kaybı, yaratacağı sorunlara karşı önlemler geliştirilmeli. Şu ana kadar bu konuda alanda bir

çalışma bize yansımıyor, gittiğimizde de bu konularda sorunların varlığını görüyoruz. İşçilerin çoğunun kadın olması dolayısıyla özellikle kadınların hasat öncesi ve hasat sürecindeki iş kayıpları önemli ölçüde arttı. Bu, aile bütçelerine olumsuz yansıyor, psikolojik travmaların oluşmasına neden oluyor, düğünler erteleniyor, sipariş verilmiş ürünler var, alan, pazar sağlanması sorunları oluşuyor. Küçük aile tipi işletmelerde ekonomik kaygı ve ne olacağı sorusu sürekli soruluyor. Bizim belki de bu teknik bilgilerin ötesinde, şu an alandaki yaşananları da bir an önce bir raporlayarak, başta Hazine ve Maliye Bakanlığı olmak üzere konuyu Cumhurbaşkanına kadar iletmenin yararlı olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, paketleme tesisleri, soğuk hava depoları, nakliye firmalarının kayıpları, yatırım planlamaları önemli ölçüde durmuş durumda. Gençler, düşük vasıflı iş de olsa kırsaldan göç etmesine yol açan bu sürecin nasıl gelişeceğini bekliyor. Yetmiş gün az bir süre değil. Ne bekleniyor? Hasarı tespit edilenlerin destekleri, kayıpları neden telafi edilmiyor? 2025 yılının desteklerinin en azından 2026'ya kalmadan, hemen verilmesi gerekir. O destekler de verilmiyor.

Bunun yanı sıra, icralar, mutlaka afet yaşayan bölgelerde tarımda durdurulması şart. Yani gidip 3 tane hayvanının, 5 tane koyununun, ineğinin ya da traktörünün haczedilmesi bu afete uğrayan bölgeler için durdurulmalı. Kara listeye -borcunu ödeyemeyenler- gene afet bölgesindeki çiftçiler alınmamalı.

Sosyal ve psikolojik destek anlamında bölgelerde çalışmalar yürütülmeli. Bizim gittiğimiz zaman gördüğümüz şu ki: Afetten sonra yalnızca belli bölgelerle sınırlı bir -yani o da ÇKS'li diyelim- hastalığı diyelim tespit var, diğerlerinin yok. Gerçekten Komisyonun önceliklemesi gereken konulardan birinin bu olduğunu düşünüyorum.

Daha önceki açıklanan şeftalide yüzde 32, kirazda yüzde 55, kayısıda yüzde 65, Antep fıstığında yüzde 54, zeytinde yüzde 40, elmada yüzde 38, üzümde yüzde 18, fındıkta yüzde 24, cevizde yüzde 27, limonda yüzde 20'lik tahmini ürün kayıpları, alandaki gördüklerimizle daha da yüksek olduğu noktasında. Bunların da önümüzdeki süreçte, özellikle ağustos ayından sonra raftaki ürünü de etkileyeceğini unutmamak gerekir. Onun için, tüketici açısından da vahim bir durum var. Bazı ürünleri rafta vatandaş görse de gidip alamayacağı bir fiyata doğru süreç gidiyor çünkü daha o ürünlerle ilgili pazar oluşmadı, şu andaki mevcut, raftaki ürün pazarı ya geçen yıldan kalan soğuk hava depolarındaki ürünlerden oluşuyor ya da bu üründen zarar görmeyen bölgelerin erkenci ürünlerinden oluşuyor. Bunun için, Komisyon olarak bizim önceliklememiz gereken bir konunun da üretici açısından oluşan sorunun tüketici açısından oluşacak yansımayı da raporda konu etmemizin gerektiğini düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, ben bir soru sormak istiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ediyorum tekrar.

Belki tarımın dışında bir soru olacak ama merak ettiğimden dolayı, bir de kendi seçim bölgemi ilgilendiren ve daha doğrusu tüm Türkiye'yi ilgilendiren bir konuydu bu: Daha yeni seçilmiştik, 2018 7 Temmuzda yemin ettik, 8 Temmuz 2018'de de -siz de belki hatırlarsınız belleğinizde- Çorlu tren kazası. Evet, şimdi, Çorlu tren kazasıyla... Ben şimdi merak ediyorum: Erken uyarı sisteminin önemini biliyoruz ve bu sistem 2018'de yok muydu acaba?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Vardı.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Veya o zaman koordinasyon eksikliği vardı. Koordinasyon eksikliği vardı ki 25 canımızı yitirdik. Bu uyarıya ne zaman geçmiştiniz, tarih olarak söylerseniz sevinirim çünkü o zamanlarda davaları en yakından takip edenlerin birisi benim ve ilk an itibarıyla bölgeye gönderildik; daha -dedim ya- yemin ettik 7 Temmuz, 8 Temmuzda kapalı grubumuz vardı burada, kapalı gruptan çıktık, otele gittiğimizde böyle yoğun bir yağışın olduğunu ve Çorlu'daki rayların altının boşaldığını ve gelen bilirkişilere sorduğumuzda "Nasıl anladınız şeyi?" diye -şimdi güleceksiniz ama- kümesteki leğenlerin ağzına kadar su dolduğunu ifade ettiler orada. Yani bu uyarı sistemi... O zaman demek ki koordinasyon eksikliği varmış ki o çıkıyor ortaya ve öyle bir sıkıntı doğdu. Eğer koordinasyon eksikliği olmamış olsaydı Devlet Demiryolları bana göre tedbirini alırdı, orada 25 canımızı ve birçok da, 300'e yakın yaralımız oldu, bunlar olmazdı diye düşünüyorum. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sayın Vekilim, bu soruyu da sorduğunuz için yani bize bu fırsatı verdiğiniz için ben çok teşekkür ediyorum aslında. Şimdi, ben otuz dört yıldır Meteoroloji Genel Müdürlüğünde çalışıyorum, otuz dört yıldır biz bu uyarıları hazırlayıp yayınlıyoruz. Bir de renk kodlu; işte kırmızı uyarı, sarı uyarı gibi, turuncu uyarı gibi renk kodlu uyarıyı Avrupa'da da Meteolarm var, onunla birlikte 2019'da, daha iyi anlaşılсын diye Avrupa'yla senkronize olarak, Meteolarm'la senkronize olarak, eş zamanlı olarak 2018-2019 döneminde renk kodlu uyarıya geçtik yani orada da bir gecikme durumumuz yok. Avrupa ülkeleri Meteolarm'a ne zaman geçtiyse biz de öyle geçtik, burada hiçbir beis yok. Bizim uyarılarımız da...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O zaman Devlet Demiryollarıyla mı bağlantısızlık var, Ulaştırma Bakanlığıyla mı?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle Sayın Vekilim: Biz, bu konuyu Devlet Demiryollarıyla hemen kazanın ertesinde masaya yatırdık, bu konuyla ilgili çok detaylı çalışmalar yaptık. Şöyle bir durum var: Bu, "micro-scale" bir hadise yani bu Devlet Demiryollarının hatları mikro ölçekli meteorolojik olay. Onların kendilerinin izlemesi lazım mühendislik olarak, o hatları...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Tamam, yol bekçileri vardı, yol bekçilerini kaldırdılar.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: Meteorolojik olarak izlemesi lazım.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Tamam işte, yol bekçileri eğer olsaydı o sıkıntıyı görebilirdi.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yol bekçileri olanı görür, olmadan önceyi kastediyorum. Olmadan önce, orada bir kuvvetli meteorolojik hadise olmadan önce kendi meteoroloji biriminin olması lazım. Japonların var, Fransızların bildiğim kadarıyla var; TCDD'yle uzun soluklu bir çalışma yaptık, şu anda TCDD kendi meteoroloji birimini kurdu, 10 meteoroloji mühendisi aldı. Biz bir buçuk yıldır Meteoroloji Genel Müdürlüğü olarak işin içerisindeyiz; bu arkadaşlarımıza meteoroloji eğitimleri verdik, tahmin sistemimizi açtık TCDD'ye, iki yıldır tahmin sistemimizi alıyorlar, iki yıla gelene kadar bizim üç yıl daha yani toplamdaki TCDD'yle koordineli çalışmamız aşağı yukarı altı yıl falan oldu. Kazadan hemen ertesinde... Şöyle: TCDD'nin bir meteoroloji birimi oluşturma gibi bir... Yani bu insanlara önce onu söyledik, onlar da gittiler,

araştırdılar, ettiler; şu anda Eryaman'da meteoroloji birimi var, 10 meteoroloji mühendisi var, kendi hatlarını küçük ölçekli olarak hem bizim meteoroloji radarlarından hem de tahmin sistemimizden... Yani Türkiye'nin övünülecek bir tahmin sistemi var, meteoroloji tahmin sistemi. Siz de eğer detaylarını bilerseniz kesinlikle gurur duyarsınız ülkemizle ve bu tahmin sistemine biz çok büyük katkılar sağlıyoruz. Bizim mühendislerimiz burada 7/24 esasına...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Kaç mühendis çalışıyor sizde, meteoroloji mühendisi?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bizde meteoroloji mühendisi olarak 600'e yakın meteoroloji mühendisi çalışıyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yine bir teknik soru: 10 mühendisle TCDD o kadar yolu takip edebilecek mi?

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: Bizde bu işi, TCDD'nin yaptığı işi Türkiye çapında 33 kişi yapıyor il ve ilçe bazında. 10 kişi... Zaten bu rakamı da TCDD de bu duruma göre artıracak. Şu anda fizibilite çalışmalarını biz TCDD'yle birlikte tamamladık. TCDD "Bu işi yapabilir miyiz?" Çünkü bir meteoroloji birimini...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ama orada örneği var, Japonya yapmış.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - İşte, Japonya'dan örnek. Şöyle Sayın Vekilim: Japon coğrafyasında sayısal modeller birebir tutuyor, çalışıyor; olay, meteorolojik teknik bakımından.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Mühendisler meteorolojik olarak olayı saptadı, bildirdi ama oradaki yapılan yapının imarı düzenli ve doğru değilse...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Sefer kesiliyor Sayın Vekilim, sefer kesiliyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Devre dışı kalıyor.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Tabii. Koordineli olarak, bu sene 2-3 defa Sivas tarafında, Yozgat'ta kuvvetli hadise vardı -siz de söylediniz- dolu yağdı, seferi kestik. Yani şu anda çocuklar tabii...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O zaman Sayın Genel Müdürüm, gene çelişeceğiz sizinle: İstanbul Havalimanı. Neyi kesiyor, uçaklar inmeye yer arıyor ondan sonra. Sayın Başkanım, beğenmedikleri Çorlu Havalimanı'nı Atatürk Havalimanı yaptılar, ismini değiştirdiler, zaten uçak inmiyor ama sıkısınca, Çorlu Atatürk Havalimanı'na o uçaklar iniyor. Şimdi, sen meteorolojik veriyle "Doğal afet geliyor." diyorsun, neden kaldırdın uçağı o zaman, kes o zaman şeyi.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Hatay'da "Kuşlardan dolayı havaalanı yapılamaz." raporu varken yine...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Gene gecikme vardı geçtiğimiz günlerde yüksek fırtınadan, fırtına vardı...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, Sayın Vekilim, şöyle: Yani biz...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - O zaman bir yerde biz yanlış bir şey yapıyoruz, bilimsele bakmadan...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bunu da ben arz edeyim: Türk Hava Yollarının da bir meteoroloji birimi var, bir de dispeçer birimi var, orada da meteoroloji mühendisleri çalışıyor ve meteoroloji birimi var. 7/24 Türk Hava Yollarının meteoroloji birimi, bizim havacılık meteoroloji şubesi ve İGA'da bulunan meydan meteoroloji istasyonu ile haberdar, her gün sabah da brifing yapılıyor, onlara özel, İGA'ya özel. Şimdi, biz, gereken bütün verileri Türk Hava Yollarıyla, Pegasus'la, bütün paydaşlarla DHMİ aracılığıyla Anadolu'daki meydanlarla paylaşıyoruz, hiçbir problem yok ama uçağı kaldırmak, seferi geciktirmek, hani bunlara biz iptal...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah, bu, belki başka bir teknik çalışmanın konusu olabilir.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ben size demedim zaten, size bir şeyim yok, siz gerekli çalışmayı yapıyorsunuz; emeğinize, yüreğinize sağlık. Meteoroloji Genel Müdürlüğü ile ilgili olumsuz hiçbir şey söylemedim farkındaysanız ama burada demek ki sizin o yıllara yayılan verilerinizi iyi okuyamayan bir sistem var veya yapı var. O havalimanının oraya yapılmamasıyla ilgili birçok kurum ifade etti, görüşlerini söyledi. Geldiğimiz noktada, çok meteorolojik sıkıntılarla karşı karşıya kalıyoruz; gecikmeler olsun, sorunlar olsun. Ama Atatürk Havalimanı kapatıldı, şimdi orası da kullanılıyor yeri geldiğinde, sıkısınca veya işte, Çorlu en yakın, Çorlu kullanılıyor ama dediğim gibi, insanoğlu bu verileri, bilgileri bir okuyabilse, ona göre bir projelendirme yapsa hiçbir sıkıntı kalmayacak.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sayın Genel Müdürüm, ben çok teşekkür ediyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Cumhurbaşkanı, Atatürk'e indi. Çevre Bakanı o zaman geldi şeye indi, İstanbul'da her yer kapalıyken beğenmedikleri Atatürk Havalimanı'na indi. Yine, İçişleri Bakanı geldi, oraya indi. Ama bizde bir sorun var o zaman, neden rahatsız oluyoruz ki, mevcutları bozuyoruz.

Dona geldik, donda da aynı sıkıntı; o zaman veriler okunmamış -yani ben onu görüyorum- veya tedbir alınamamış.

Şimdi, çok basit, işte, 2 tane don hesap ediyoruz, biri olursa, radyasyon donu olursa çözüm var, diğeri olursa çözüm yok ama bence Sevgili Genel Müdürüm "yok" diye bir şey yok, çözüm vardır. İnsanlar bana göre işi ciddiye almadı, sizin de dediğiniz gibi, sizin verilerinizi biz ciddiye almadık, söylemenizi doğru okuyamadık; eksiklik olmuş bir yerde ki siz de söylediniz ya "Bizimle alay ediyorlardı. Dalga geçiyorlardı. 'Galeyana getirmeyin...'"

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Yok, ona bir açıklama getireyim: Sosyal medya üzerindeki amatör meteorologlar üzerimize geldi.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Daha dikkatli olmamız gerekiyormuş.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah.

Şimdi, bu, tabii, artık Türkiye'de bu yaşanan olay tabii ki tarihsel süreç içerisinde çok öngörülebilir bir şey değil yani bu büyük bir olay. Bundan sonra belki birçok eksiklik ya da birçok mesele...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Başkan, bir daha gelecekler mi? Son bir şey soralım.

Şöyle: Öngörü olarak sizin bir yıl içinde benzer bir afetin olabilmesine yönelik kendi çalışma grubunuz içinde araştırma, tahmin, var mı böyle bir şey? Tekrarlanma olasılığı... Hani geriye dönük şöyle yüz yıla bakılır da deprem olasılığı değerlendirilir gibi meteorolojide de böyle bir çalışma...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şimdi, Sayın Vekilim, şöyle: Hava ve su akışkandır, ikisi de akışkan. Hava sıkıştırılabilir bir akışkandır ve yoğunluğu zamanla sabit değildir. Su sıkıştırılabilir bir akışkan olduğu için suyu öngörürsünüz; nereye akacak, nereye gidecek? Hava sıkıştırılabilir bir akışkan olduğu için don tahminini on beş gün önceden yapamazsınız.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Levent Kurnaz Hoca dedi ya, yine seneye olacak bu iş ama nereye olacağı belli değil.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Şöyle: Şimdi, Levent Hocanın dediği hava kütleleri bazında yani biz bunu vatandaşa... Ama şöyle bir gerçeklik var, Levent Hocaya ben şunu ekleyeyim: Şimdi, Ekvator ile kutuplar arasındaki sıcaklık farkı küresel ısınmadan dolayı azalıyor; her yıl azalıyor. Hoca onu değişik şekilde anlattı ama ben çok basit şekilde ile anlatacağım: Eskiden Ekvator'daki Ekvator kökenli hava kütleleri daha sıcaktı, yukarıdaki havayı aşağı sokmuyordu; işte Akdeniz çukurundan geçip gidiyordu yukarıya ben işe ilk başladığımda. Şimdi aradaki, kutuplardaki sıcaklık farkı ile Ekvator'daki sıcaklık farkı aynı neredeyse yani azalıyor gittikçe. Dolayısıyla, biz, zirai donları bu sebeple... Kutupsal hava aşağı iniyor...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Daha anlaşılır olsun diye şöyle söyleyeyim: Şimdi, 2050 yılında, işte oraya geldiğimizde su kaynakları belirleniyor ama hava tahmininde de 2 derecelik bir ısınmanın göçlere neden olacağı söyleniyor.

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - O, iklim tahmini.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İklimin havaya etkisi üzerinden bir öngörü...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - İklimin hava yetkisi şöyle olacak Sayın Vekilim, biz de onu biliyoruz: Troposfer dediğimiz, dünya yüzeyi ile ilk 3 bin metre arası ısınıyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani bizim Akdeniz illerindeki göç kaç yılını...

METEOROLOJİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI YÜKSEL YAĞAN - Bu yer ile 3 bin metre arası ısınıyor fakat 5 bin metredeki sıcaklık dünyanın oluşumuyla aynı. Dolayısıyla, sıcaklık farkı olduğu için kuvvetli meteorolojik hadiselerin daha fazla olacağını bekliyoruz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, son, bitiriyoruz değil mi?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi ara vereceğim, karar yeter sayısı istendi, bu sefer yarım saat ara vereceğiz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bu sefer göndermeyeceğiz, diğer, içeridekiler çalışsın.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Geçen oylamada 3'le almışsınız yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - TAGEM'den Sayın Başkanım soracağım: Şimdi, belli bir projeksiyon çizildi -iklim değişikliği olması lazım- 2050'de derece artacağı. Şimdi, burada 2050 ve 2070 projeksiyonları var. Bunları araştırma yaparken, ıslah çalışmalarında şu anda yoğunlaşma başladı mı Başkanım?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - ıslah programlarımızı zaten bu projeksiyonlara göre yönlendiriyoruz, bunların hepsini olduğu gibi kullanıyoruz biz. Meteorolojinin don uyarılarını da kullandık. Yalnız, işte, tekrar tekrar söylüyorum: Adveksiyon donunda eksi...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ben onu sormak istemedim, benim demek istediğim farklı.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - ıslah programlarımız bu öngörülere göre ıslah programlarımız sürekli güncelleniyor, yeni programlar oluşturuluyor; devam ediyor yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - İklim Değişikliği Başkanlığıyla ortak projesi var mı TAGEM'in bu değişikliklere istinaden?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bizim Toprak Su Kaynakları Daire Başkanlığımız var, varsa onların var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yo, yo, ben anlatamadım. Sayın Başkanım "Bizim projelerimiz var, STK'ler, üniversiteler." dedi, bir sürü kurum saydı, TAGEM'le de böyle bir ortak... Çünkü siz bir projeksiyon çizdiniz, "2070'te böyle olacak, 2050'de böyle olacak." dediniz. Buna göre projeniz, desteklenen projeniz var mı hiç?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKAN YARDIMCISI ORHAN SOLAK - Sayın Vekilim, Bakanlıklarda yok, genelde yerel yönetimlerle...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Üniversitelerde var. TAGEM ayrıca araştırma enstitüsü, Bakanlık olarak değil çünkü onlar da proje hazırlıyor, TÜBİTAK'a da veriyorlar, onlar da destek oluyor projelere.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Soruyu şöyle de sorabilir miyiz: Türkiye'de bu risklerin varlığında kaç ağacın doğrudan etkilenmesi olası, kaç ağaç değişiklikle kurtarılabilir? Mesela, 99 milyon elma ağacı var, bunun 18 milyonu genç fidan. Bu genç fidanları dondan ne kadar etkilenir, ne kadarı etkilenmez ve bu genç fidanlarına yanına yeni fidan dikilecekse, dondan etkilenmeyle ilgili ne yapılması gerekir, böyle bir öngörü var mı?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Şimdi, ne kadar fidan etkilenmiş, neler etkilenmiş, onları Tarım Bakanlığının Genel Müdürlüğü üzerinde çalışıyor, şey yapıyor, biz AR-GE kısmındayız.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - İşte, AR-GE olarak diyorum, mesela, sen düşünmüşsün, bir öneriniz olabilecek mi?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - AR-GE olarak biz şöyle: Biz ona... Mevsimlere yönelik olarak işte, fenolojik dönem önemli olan. Mesela, bu don bir hafta önce olmuş olsaydı bu kadar bir zarar oluşmazdı. Biz fenolojik dönemleri öne çıkaracak şekilde çeşitler geliştiriyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Onlar tahmin yine, olup olmayacağını yine bilmiyoruz. Olasılık değerleri...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Ama riskli bölgeler, ekolojik olarak riskli bölgeler belli yani nerede don olacağı belli.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Biz alana gittik, Başkanla beraber gittiğimiz ceviz ağaçlarının çoğu yapraklanmış, Niğde'de hiçbirini yapraklanmamış, kurumuş.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Orada ceviz ağaçlarında don şiddeti fazla olmuştur, ağaçların gövdesine kadar zarar görmüştür.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yani bölgeye göre değişiyor.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bölgeye göre çok değişiyor. Mesela, zarar yüzde 100 olan yer de var, yüzde 10 olan yer de var. Hatta aynı köydeki yerde bile farklı derecede zararı olanlar var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Türe göre değişir, bölgeye göre değişir, bir sürü faktörü var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Şimdi, böyle bir olay yaşandı...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Arazinin güneye bakması, kuzeye bakması, kişinin çeşitli...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Hocam, şöyle: Şimdi, sizin elinizde yaşanmış bir somut olay var, somut olaya göre bölgelerde örneğin, ceviz ağacının türleri üzerinde aldığınız zaman aynı etkiyi aynı donda aynı biçimde görmeyip daha sürdürülebilirliği olan ürünlerin ne olduğu da araştırma kapsamında oluyor mu?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bunların hepsi araştırılıyor. Biz hangi tiplerin, cevizlerin mesela, hangi çeşidin...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu dondan ne kadar olumlu...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Ne kadar az dondan etkilenir, hangisinin daha fazla etkilendiği falan, hepsi var. Sadece burada ki...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Buradakiyle ilgili, önceyi demiyorum. Şu don yaşadık ya...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Bu don yaşadığımızda da tüm bölgelerde şu an -enstitülerimiz- hangi bölgeler ne kadar zarar görmüş, bu zararın sebebi çeşit seçiminden mi, kültürel uygulamadan dolayı mı, bunların hepsi çalışılıyor, haziran sonu gibi de net sonuçlara ulaşılacak çünkü bu zararlanmaların net sonucunu haziranda görebileceğiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu tabii, şöyle Sayın Başkanım, yani büyük bir olay, bu olay esasında birçok bilimsel araştırma çalışmaları için modelleme yapılarak öngörü, hani gerçekliği olma ama modelleme yapmaya gerek olmadan ortaya çıkmış, vakalar çok sıcak. Çok güzel analizler yapılırsa eğer yani sadece olay "Donu önleyici işte, pervane mi yapalım?"ın ötesine geçer. Türlerden işte, bahçe seçimine kadar çok ciddi bir bize perspektif sunabilir yani esas vekillerimin...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BAHÇE BİTKİLERİ ARAŞTIRMALARI DAİRE BAŞKANI DAVUT KELEŞ - Eskiden donlarda 10-12 il etkilendirken burada çok büyük bir alan etkileniyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - TAGEM'in bu konuda yaptığı, bu zirai dona ilişkin yapacağı bir çalışma çıktığında biz de alırsak bunu raporumuza ekleyerek öneriler kısmına koyarız diye düşünüyorum.

Çok değerli milletvekillerimiz, değerli katılımcı misafirler; hepinizin katkıları ve koyduğunuz bu güzel sunumlar için hepinize teşekkür ediyorum.

Oturumu kapatıyorum, hayırlı olsun inşallah.

Kapanma Saati: 18.03